

390
391
392

БИРИНЧИ БӨЛҮК

Ал-Сезим **Ал-Ваъй** الوعي

Кеңири көлөмдүү фикирий-сакафий журнал

Отуз үчүнчү жыл чыгышы, ражаб, шаъбан, рамазан, 1440-х. – март, апрель, май, 2019м

Силердин араңарда **ПАЙГАМБАРЛЫК** уланат

Кийин Пайгамбарлык
минхажы негизиндеги
ХАЛИФАЛЫК
болот

Кийин Пайгамбарлык
минхажы негизиндеги
ХАЛИФАЛЫК
болот

Кийин
ЗАЛИМ
падышалык
болот

Кийин
ЗОРДУКЧУЛ
падышалык
болот

- «Кийин залим падышалык болот ... кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот». Келечектеги анык өзгөрүү
- Халифалык кулатылгандыгынын токсон сегиз жылдыгына карата. Уламалар – өзгөрүү жана рошид Халифалыкты тикелөө өлчөөсү
- Бул Умнатка улуулук, бийиктик жана жер жүзүндө өкүмдар кылуу кушкабарын жеткиргин

390
391
392

Отуз үчүнчү
жыл чыгышы,
ражаб, шаъбан, рамазан
1440х,
март, апрель, май
2019м

НУСКА БААСЫ

Ливан 1000 лира

Яман 30 риял

Түркия 1 доллар

Пакистан 1 доллар

Австралия 2,5 доллар

Америка 2,5 доллар

Канада 2,5 доллар

Германия 2,5 евро

Швеция 15 крон

Бельгия 1 евро

Британия 1 евро

Швейцария 2 франк

Австрия 1 евро

Дания 15 крон

Ушул санда

- Атайын чыгарылыштын кириш сөзү 3
- **Ал-Ваъй сөзү:** « Кийин залим падышалык болот ... Кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот». Келечектеги анык өзгөрүү 8
- Халифалыктын кулатылганына байланыштуу Хизб-ут-Тахрир өткөргөн иш-чаралар 17
- Хизб-ут-Тахрирдин башка партиялардан айырмачылыгы 21
- Нусрат фарз кифая, бул фарз аткарылбаса, анын күнөөсү күч-кубат ээлеринен сакыт болбойт 34
- Халифалык кулатылгандыгынын токсон сегиз жылдыгына карата. Уламалар – өзгөрүү жана рошид Халифалыкты тикелөө өлчөөсү .. 45
- Өз доорундагы улуу инсандын тарыхы: Султан Абдулхамид II 57
- Исламдагы башкаруу түзүмү бардык кылымдарга жарактуу 69
- Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалыкка эки жаа арасындай же андан да жакыныраак калды 84
- Бул Умматка улуулук, бийиктик жана жер жүзүндө өкүмдар кылуу кушкабарын жеткиргин 102
- **Аалам мусулмандарынын кабарлары** 119
- **Куръани Карим сабагында** 125
- **Соңку сөз:** Фридман: Эски Жакынкы чыгыш ыдыроодо... альтернатива кандай болот? 132

АТАЙЫН ЧЫГАРЫЛЫШТЫН КИРИШ СӨЗҮ

Ал-Ваъй журналынын ушул атайын чыгарылган саны Исламга каршы эл аралык чабуул болуп көрбөгөн даражада ырайымсыз түс алган учурда басылып чыгууда. Мындай ырайымсыздык Батыштын Исламга жана мусулмандарга канчалык даражада душмандыгын жана анын чыныгы жийиркеничтүү жүзүн көрсөтүүдө. Батыштын бүгүнкү ырайымсыздыгы өтмүштөгү ырайымсыздыгынан таптакыр айырмаланбайт. Капиталисттик Батыштын шайтаний хазараты ал бүткүл адамзатка, өзгөчө мусулмандарга ачык адаштыруучу душман экенин далилдеди. Анын максаты – адамдарды адаштыруу жана жакырлаштыруу, кызыкчылыктар күрөшү оюнунда башкаларга көзөмөл орнотуу. Ал адамзатка согуштан, кыргыздардан жана ойрондулуктан башка нерсе алып келбеди. Ал тургай, ал илим жана технология тармагындагы өнүгүүнү да өзүнүн ыплас максаты үчүн колдонду, дагы эле колдонуп келүүдө. Бүгүнкү күндө ушул шайтаний, айлакер Батыштын аклиясы Исламга каршы согуш ачкан. Бул согуш Халифалыктын адамзат багытын оңдоо үчүн дагы кайра турмуш майданына кайтышын алдын алууга каратылган. Бирок, кафир Батыш өзүнүн ушул максатын эки себепке ылайык таптакыр жүзөгө чыгара албайт: биринчиден, бүткүл адамзат алдында капиталисттик системанын ийгиликсиздиги далилденди жана адамзат жетектөөгө жарактуу башка альтернативаны издөөдө. Экинчиден, мурда сыноодон өткөн Ислам жарактуу альтернатива болуп, анын турмуш майданына кайтышы чыныгы альтернатива болот.

Ушул атайын чыгарылышта «Ал-Ваъй» сөзү бөлүмүндө **«Кийин жабыр көрсөтүүчү залим падышалык болот. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот: Келечектеги анык өзгөрүү»** деп аталган макалада бүткүл адамзаттын, мусулман-кафирдин компасы анык өзгөрүүгө карай багытталып жатканы баян кылынат. Макалада көрсөтүлгөндөй, Батыш хазаратынын эелери ушул өзгөрүүгө жолтоо болууга жана анын алдын алууга катуу киришишкен. Бул анык өзгөрүүнүн мусулман өлкөлөрүндө жүз бериши үмүт кылынып жаткандыктан, алар наристени төрөлүшүнөн мурда өлтүрүүнү (т.а. өзгөрүүнү жүз беришинен мурда токтотууну) көздөп бүткүл этибарын ушул өлкөлөргө каратышкан. Макалада ушул фикирдин тууралыгын тастыктоо үчүн Батыш муфаккирлеринин жана изилдөөчүлөрүнүн

сөздөрү келтирилет. Алар адамзаттын өзгөрүүгө муктаждыгын ачык айтышат жана айрымдары чечим Исламда, аныгы, Халифалыкта деп билдиришкен.

Кийин, ушул атайын чыгарылыштын макалаларында бул улуу долбоор даяр экенине токтолуп өтүлөт. Аларда келишинче, бул долбоорду турмуш вакиълигинде жүзөгө чыгаруу үчүн күндү түнгө улап аракет кылып жаткан калкы (ээси) бар жана ал Хизб-ут-Тахрир. Кийин дүйнөнүн түрдүү бурчтарындагы Хизб мүчөлөрүнүн аракеттери жана иш-чаралары жөнүндө кыска айтылат. Аларда Хизб бүткүл дүйнөлүк экендиги көрүнөт жана ушул иш-чаралардан кабардар болуу үчүн Хизбдин маалымат бөлүмдөрүнө, өзгөчө, Борбордук маалымат бөлүмүнө кайрылуу сунушталган. Кийин **«Хизб-ут-Тахрирдин башка партиялардан айырмачылыгы»** деген макалада ушул улуу Хизбдин өмүр таржымалы жана бул тармакта башка исламий хизбдерден өзгөчөлөнүп турушу жөнүндө айтылат. Кийин, **«Нусрат фарзи кифая, бул фарз аткарылбаса, анын күнөөсү кубат ээлеринен сакыт болбойт»** деген макалада кубат ээлери ушул улуу долбоордо Хизбге жардам көрсөтүүгө чакырылган. О.э. бул макалада Халифалыкты тикелөө үчүн нусраттын фарздыгы жана зарылдыгы баян кылынат. **«Халифалык кулатылгандыгынын токсон сегиз жылдыгына карата. Уламалар – өзгөрүү жана рошид Халифалыкты тикелөө өлчөөсү»** деген макалада Халифалык долбоору олуттуу аракет кылган уламаларга муктаж экени айтылат.

«Исламдагы башкаруу түзүмү бардык кылымдарга жарактуу» жана **«Пайгамбарлык минхажы негизиндеги чыныгы Халифалыкка эки жаа арасындай же андан да жакыныраак калды»** деген эки макалада Ислам ар бир заман жана мекенде башкарууга жарактуулугу, чыныгы Халифалык долбоору нажат экендиги, анык өзгөрүү жолунда анын тикеленишине өтө жакын калганы баса белгиленген. **«Бул Умматка улуулук, бийиктик жана жер жүзүндө өкүмдар кылуу кушкабарын жеткиргин»** деген макалада келечек ушул динге таандык экени туурасында Куръан, Суннат жана вакиъликтен кушкабарлар көрсөтүлөт, Батыш хазаратынын кыйроо убагы келгендей, ошол эле учурда Ислам күнүнүн кайра көтөрүлүшүнүн убагы келгени айтылат. **«Өз доорундагы улуу инсандын тарыхы: султан Абдулхамид II»** деген макалада Ал-Ваъй

журналы жаңы кылымдагы улуу жетекчинин иштеринен мисалдарды келтирет. Макалада келишинче, Султан Абдулхамид Батыштын күчтүү басымдарына каршы турат. Бирок, ал мусулмандарга, алардын динине жана мамлекетине каршы уюштурулган фитналарды токтотууга кудуреттүү боло албайт. Себеби, ал малайлардын, ыглас яхудийлердин жана бузгунчу массондордун курчоосунда жалгыз өзү калып кетет...

«Капитализмдин өлүмү жана Исламдын кайра жаралышы» деген макалада Батыш муфаккирлеринин сөздөрү келтирилет. Бул муфаккирлердин айтымында, Батыш хазараты картайып, жашоо үчүн жараксыз болуп калган жана ал өз өлүмүнүн жарыя кылынышын күтүүдө. Бул идеологдордон кээ бирөөлөрү Исламий хазаратты жарактуу мураскор деп эсептейт.

«Америкага негиз салгандардын кызыл түстүү индейлерге кылган мамилеси... Этибардан качырылган жийиркеничтүү көрүнүш» деген макалада капитализм тарыхындагы эң жийиркеничтүү көрүнүш чагылдырылат. Максат, ушул кайрынсаний системанын вужудунда пайда болгондон баштап сакталып келе жаткан кылмыштуу аклияны баян кылуу, мындай аклия ээлеринин мусулмандарга карата жасап жаткан кылмыштары кандай даражага жетиши мүмкүндүгүн түшүнүүгө чакыруу... Муну менен биз жашоого ылайыксыз болгон, кала берсе, бүтүндөй кыйрашы керек болгон хазараттын көрүнүшүн чагылдыруу үчүн тарых менен бүгүнкү күндү жамдадык.

Кийин, Батыш долбоорун четке кагууну жана Халифалыкты тикелөөдө Уммат долбоорун кабыл алууну билдирүү үчүн баш көтөргөн мусулмандардын козголоңдору жөнүндө сөз болот. Сирия козголоңу ушул долбоорго карай Умматтын аракеттенишин туура жана анык чагылдырганы үчүн макалалардын биринде ушул козголоң үлгү катары келтирилет. Сирия козголоңу 2011-жылы башталды. Батыш аны ийгиликсиздикке учуратуу үчүн болгон мүмкүнчүлүктөрүн ишке салып, ага сокку берди. Ал мусулмандарды өз аракеттеринен бушайман болууга жана кайра аракетке келбөөгө мажбур кылып коё турган даражада Сирия козголоңуна сокку берген. Бирок, ага карабастан, мындай козголоңдор Судан жана Алжирде дагы кайталанды. Судан жана Алжирдеги козголоңдордун башка өлкөлөргө кеңейүү жөндөмү бар. Ал тургай, Батыш, козголоңдор ырайымсыздарча бастырылган өлкөлөрдө кайра дагы козголоң жүз беришинен коркууда. Бул ушуну көрсөтөт, Уммат

Батышка каршы баш көтөрдү жана Батыш ага каршы тура албайт, акыбетте анын хазараты кулайт. Дагы бир макалада козголоңдор күтүлгөн натыйжаны бериши т.а. пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалыктын тикеленишине алып барышы үчүн аларды туура жолго салуу لازым экендиги баян кылынат. Ушул темада беш макала берилет, бул макалалардын акыркысы Шам козголоңунан Алжир жана Судандагы козголоңдорго жолдонгон кайрылуу. Бул кайрылууда Алжир жана Судан козголоңчулары Батыштын колундагы курал болуп, аны колдоп-кубаттап жаткан малай араб режимдеринин тузагына түшүп калбоого чакырылган. Себеби, Катар, Түркия жана Саудия сыяктуу мамлекеттер Батыштын колундагы уу-заар канжар болуп, Батыш аларды ушул козголоңдорго сокку берүүдө иштетет. Бул темада берилген макалалар төмөндөгүлөр:

«Сириядагы козголоң уланууда, Ислам – чыныгы чечим, жол – бул Расуллалах ﷺдин жолу», «Исламий акыйдабыз бизге жүктөгөн вазыйпа – Инказ түзүмүн өзгөртүп, Ислам түзүмүн тикелөө», «Исламий региондун Батышка каршы козголоңу», «Араб жазы козголоңдору кайталанууда... Бирок, аларды туура жолго салуу лазым», «Шам козголоңунан жаңы башталып жаткан козголоңдорго кайрылуу: Шам козголоңу... андагы жол жана сабактар». Ушул санда козголоңдор темасына кеңири орун берилди. Себеби, козголоңдор кан тамп турган жаңы жараат жана Ислам менен капитализм ортосундагы күрөш майданы.

Ушул санда кафир Батыш хактын үстөм болушун токтотуп, өзүнүн батылын мусулмандарга орнотуу үчүн акыйкаттарды кандай бузуп көрсөтүп жатканын баян кылган төрт макала берилет. Эрдаган Исламдын туура манхажынан бүтүндөй алыс болгон жасалма манхажды алып келгени үчүн **«Эрдаган Ислам Умматынын жетекчиси боло алабы?»** деген темадагы макалада ал Исламга каршы саясий оюнчу катары көрсөтүлгөн. **«Батыштын Исламды бузуп көрсөтүү үчүн түзгөн пландары: Америкача Ислам модели жана французча Ислам модели»** деген макалада Батыш Исламга бүтүндөй алакасы болбогон өзгөртүлгөн Исламды көрсөтүү аркылуу саясий Исламга сокку берүү оюнун кантип ойноп жатканы ачыкталат.

Дагы бир макалада Батыш жалданган маалымат каражаттарынан, өзгөчө Булуң мамлекеттеринин маалымат

каражаттарынан кантип пайдаланып жатканы баян кылынат. Анда келишинче, Батыш бүткүл дүйнөгө, мусулмандарга Исламды айыптуу кылып көрсөтүп мусулмандарды үмүтсүздүккө түшүрүү үчүн маалымат каражаттары аркылуу акыйкаттарды бузуп көрсөтөт, акыйкатты батылга аралаштырат. Бул макала **«Умматты бөлүүдө жана анын долбооруна каршы күрөшүүдө маалымат каражаттарынын ролу»** деп аталат. Кийин **«Саясий үмүтсүздүктү пайда кылуу өнөрү»** деген макала берилет. Бул макалада Батыш мусулмандарды вакиъликти өзгөртүү фикринен буруп жиберүү үчүн алардын жүрөгүнө үмүтсүздүк уругун эгүү оюнун кандай ойноп жатканы ачыкталат.

Булар Ал-Ваъй журналынын ар бир санында туруктуу бериле турган темаларга кошумча болду. Туруктуу берилген темалар: Мусулмандар кабарлары, Куръани Карим сабагында, Бейиш бактары, Алардын хидаяттарына ээрчигиле, Соңку сөз жана акыркы беттеги макала.

Жыйынтыктап айтканда, мынчалык жогору деңгээлде жазылган, вакиъликти өзгөртүү маселесине жоопкерчилик менен жандашкан темаларды өз ичине алган журнал бүткүл дүйнөдө, Батышта да, Ислам өлкөлөрүндө да табылбайт. Дагы айтуу мүмкүн, бул жерде жаңылык жаратуучу улуу Хизб бар. Бул Хизб фикирлөөдө Ислам усулуна, өзгөртүү маселесинде болсо Ислам тарыйкатына баш ийет. Ал Расулуллах ﷺдын «Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот» деп айткан хадисинин тастыгы катары пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалыкты тикелөөнү каалайт... Дагы айтуу мүмкүн, бул жерде Хизб мүчөлөрү бар, алар бүгүн жазуучу жана даъватчы болсо, эртең – Аллахтын урухсаты менен – жетекчи жана мамлекет ишмери болушат. Эртеңки күн аны күткөн киши үчүн жакын. Соңку дуабыз: ааламдар Роббиси болгон Аллахка мактоолор болсун. □

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**«КИЙИН ЗАЛИМ ПАДЫШАЛЫК БОЛОТ ...
КИЙИН ПАЙГАМБАРЛЫК МИНХАЖЫ НЕГИЗИНДЕГИ
ХАЛИФАЛЫК БОЛОТ»**

Келечектеги анык өзгөрүү

Хузайфадан риваят кылынат: Расуллаллах ﷺ айтты:
«تَكُونُ النَّبُوءُ فِيكُمْ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةُ عَلِيٍّ مِنْهَا جَبْرِيَّةٌ، فَتَكُونُ مَلِكًا عَاصِيًا، فَيَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةُ عَلِيٍّ مِنْهَا جَبْرِيَّةٌ، فَتَكُونُ مَلِكًا عَاصِيًا، فَيَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةُ عَلِيٍّ مِنْهَا جَبْرِيَّةٌ، فَتَكُونُ مَلِكًا عَاصِيًا، فَيَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا.»

«Силердин аранарда Аллах каалаганча пайгамбарлык уланат. Кийин Аллах каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин зордукчул падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин жабыр көрсөтүүчү залим падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот. Андан соң Пайгамбар ﷺ сүкүт кылды». (Абу Давуд Таялисий муснады).

Ушул кеңири көлөмдүү сахих хадис тарыхта мусулмандар түрдүү доорлорду басып өтөрүнөн кабар берген Пайгамбарлык далалаттарынын бири. Муну Пайгамбарлык доорунан баштап, өз жаранына зордукчулдук кылган падышалык, андан кийин учурдагы залим падышалык, кийин күтүп жатканыбыздай рошид Халифалык дооруна чейинки вакиълик да тастыктап турат. Эгер, бул хабар мусулмандарды Рошид Халифалык заманынан кийин өз жаранына зордукчулдук кылган мурас негизиндеги падышалык заманына өтөрүн эскерткен болсо, демек, бул хабар бүгүнкү күндө мусулмандарга бир нерсенин башаратын берүүдө т.а. Уммат залим падышалык заманынан кийин эң гүлдөгөн заман болгон рошид Халифалык дооруна өтөрүн башарат кылууда.

Ушул хадис мусулмандар ынтызар болуп күтүп жаткан өзгөрүү шексиз жүз беришин ачык көрсөтүп турат. Т.а. бүгүн бөлүп жарылган Ислам өлкөлөрүндө мусулмандарга кафир Батыштын залым малайлары илманий кайрылахий конституциялар негизинде өкүм жүргүзүп жаткан болсо, мусулмандар эртең шексиз бир мамлекетке биригип, Ислам акыйдасынан алынган өкүмдөр менен башкарчу рошид Халифалык заманына өтүшөт. Демек, бул мусулман өлкөлөрүндөгү бир режимдин – мусулман өлкөлөрүнүн бытырандылыгы сакталып – башка бир режимге өзгөрүшү эмес, балким, бул кеңири көлөмдүү анык өзгөрүү.

Кеп мындай, Халифалык мамлекети тикеленген заман бүткүл дүйнөлүк мамлекет болот. Ошол тикеленген убактан баштап мусулмандарды фикири, туйгусу жана түзүмдөрү бир болгон Умматка айлантат, алардын баарын өз ниъматтары менен кучагына алган бир аймакта бириктирет. Бул Аллах Тааланын ушул аятынын тастыгы:

﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون﴾

«Силердин умматыңар чындыгында бир Уммат. Мен болсо (баарыңардын) Роббиңермин. Демек, Мага гана сыйынгыла!»

[21:92]

Тикелене турган Халифалык мамлекети ушундай бир мамлекет, ал бир миллиард сегиз жүз миллион мусулманды бириктирет. Бириктиргенде да, өз наслинен төрөлгөн, жүрөктөр ага ачылып, акыйдасы жандуу болгон жана эр-кишилери башкаларга таптакыр окшобогон бир Уммат катары бириктирет. Бул мамлекет өзүнүн стратегиялык орду менен бүткүл дүйнө мамлекеттерин кекиртегинен кармап турган жана элестетип болбой турган даражада табигый байлыктарга ээ мамлекет. Анын мындай абалы аны бардык мамлекеттерден бай жана кубаттуу мамлекетке айлантат. Бул мамлекет эң жогорку даражадагы макамдан башка макамды ээлейт. Анын дүйнөгө жетекчилик кылышы дүйнөгө хидаят, камкордук жана исламий фазилатты жаюуга негизделет. Бул болсо, өз вазыйфасын чырайлуу түрдө аткаруу жана Аллахтын калимасын бийик кылуу үчүн жүзөгө келишиндеги максатка шайкеш келген улуу борбор. Демек, Расуллуллах ﷺ мусулмандарга ушул доорду башарат кылды. Анын ушул куш хабарын баса бегилиеп, анын шексиз болушун хабар кылган башка хадистер да

келген. Мисалы, имам Муслим, Хаким жана башкалар Савбандан риваят кылган хадисте Расуллалах ﷺ айтат:

«إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ مَلِكَ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مَا زَوَى لِي مِنْهَا»

«Аллах жерди мага чогултуп көрсөттү, ошондо анын күн чыгышынан күн батышына чейинки бардык жайларын көрдүм. Анык, Умматымдын мүлкү мага чогултуп көрсөтүлгөн жайларга чейин жетет».

Ибн Хиббан өзүнүн «Сахих»инде Микдад ибн Асваддан Расуллалах ﷺдын мындай дегенин риваят кылат:

«لَيَبْلُغَنَّ هَذَا الْأَمْرُ مَا بَلَغَ الذَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَلَا يَتْرُكُ اللَّهُ بَيْتَ مَدْرٍ وَلَا وَبَرَ الْأَ أَدْخَلَهُ اللَّهُ هَذَا الدِّينَ بَعَزَ عَزِيزٍ أَوْ بَدَلٍ ذَلِيلٍ، عِزًّا يُعِزُّ اللَّهُ دِينَ الْإِسْلَامِ، وَذُلًّا يَذُلُّ بِهِ الْكُفْرَ»

«Бул иш түн жана күн жетип барган жайга чейин жетип барат. Аллах бир да отурукташкандын-көчмөнчүнүн үйүн калтырбастан, ага бул динди азиздин азиздиги же кордун кордугу менен киргизет. Ушундай бир азиздик, аны менен Аллах Ислам динин азиз кылат. Ушундай бир кордук, аны менен Аллах куфрду кор кылат».

Имам Бухарий Абу Хурайра رضي الله عنهдан риваят кылат. Расуллалах ﷺ айтты:

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا الْيَهُودَ، حَتَّى يَقُولَ الْحَجْرُ وَرَاءَهُ الْيَهُودِيُّ: يَا مُسْلِمٍ، هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَأَيْ فَاقْتُلْهُ»

«Силер яхудийлерге каршы согушмайынча, артына яхудий жашынып алган таш да: «Эй муслим, мына яхудий, артыма жашынып алды, кел аны өлтүр», демейинче кыямат болбойт».

Шексиз, ушул хадис шарифте айтылган сөздөр менен бүгүн мусулмандар башынан өткөрүп жаткан вакиълик бирдей. Себеби, бүгүн да бүткүл куфр калкы мусулмандарга иттердей асылышууда... Козголоңдордо мусулмандар Халифалыкты талап кылышты... Батыштын муфаккирлери жана жетекчилери Халифалык жөнүндө билдирүүлөрдү беришти... Өзгөчө, АКШ изилдөө борборлору Халифалыктын тикеленишинен эскертип жатышат... Уммат арасында Хизб-ут-Тахрир рошид Халифалыкты тикелөө үчүн калыстык жана аң-сезим менен олуттуу даъват алып барууда... Хизб Умматка Аллах түшүргөн шарият менен өкүм жүргүзүү үчүн исламий дастур даярдап койду... Хизб жогорку деңгээлдеги даъват кишилерин жана мамлекет жетекчилерин даярдап чыгарды... Хизб ушул даъватты коргой турган Аллахтын

буйругу менен мамлекет тикеленгенде бул мамлекетти албетте кучагына алып, сактай турган Умматты даярдады жана дагы эле даярдоодо... Бул Хизб кудум өтмүштө Расулунна ﷺдин ансарлары даъватка нусрат берип, алгачкы Ислам мамлекетин тикелегендей, бүгүн да күч-кубат ээлеринен турган ансарлар Халифалык даъватына нусрат беришин күтүп турушат... Мына ушулардын баарына терең назар салып, аларды ушул хадис шарифте айтылган сөздөргө байлаган киши – Расулунна башарат берген Халифалык тикелене турган заман келди деп кадыржам айта алат. Ушул жактан алганда, бул хадис Расулунна ﷺдин башараты деп этибар кылынат.

Ушул башарат турган соң, эч бир мусулман анын жүзөгө чыгышын кыйын эсептеши жаиз эмес. Себеби, өткөн кылымдын аягында коммунисттик система, Советтер Союзунда көөдөлөнгөн мамлекети менен кулады, ага кошулуп, Советтер Союзунун республикалары системасы жок болду. Негизи, бул система өз калкына жакырчылыктан башка, коопсуздук жана турмуш таризи тармагындагы басымдар, адам табиятына тескери келген мыйзамдардан башка нерсе алып келбеди... Демек, бүгүн кезек капиталисттик системага келди. Бүткүл дүйнөгө өкүмдарлык кылып жактан бул мабданын да кулашын муфаккирлер божомолдошууда. Себеби, бүгүнкү күндө ушул система ээлери анын колдонулушу натыйжасында бардык даражада ийгиликсиздикке күбө болуп жатат: фикирий ийгиликсиздик, рухий, ахлакый жана инсаний баалуулуктардын жоголушу, ижтимаий мамилелердин бузулушу... Алар өзүлөрү бирер альтернатива система издей башташты. Бул капитализм системасы ээлерине карата айтылган сөздөр. Калгандарына карата болсо, алардын абалы анык, айтууга кажет жок. Чындыгында, бул системанын калктарга жана мамлекеттерге болгон мамилеси эң жийиркеничтүү даражага жетти: глобалдаштыруу, дүйнө мамлекеттеринин байлыктарын талаптоо, кризистер келтирип чыгаруу, өздөрү итикад кылган эл аралык мыйзамдарды тебелеп-тепсөө, калктар ортосуна улутчулдук уругун эгүү, согуш отторун жагып, жакырчылык жана бузукулук... жаюу сыяктуу.

Ушуга негизделип, капитализм кыйроо жакасына келип, кулоону күтүүдө... өз жанын сактап калуу үчүн күрөшүп жатат деп айтуу мүмкүн. Демек, бүгүнкү күндө бүткүл дүйнөдө цивилизация боштугу пайда болду, аны толтуруу керек. Өтө көптөгөн

батыштыктардын Исламды кабыл алып жатканы да мына ушуну менен түшүндүрүлөт. Биз жана бүткүл дүйнө жашап жаткан ушул доор капиталисттик түзүмдүн кулоо доору, адамзат үчүн текебер жана жырткыч эсептелген эл аралык системанын кыйроо доору десе болот. Ошол эле учурда, Ислам түзүмү турмуш майданына кайтып, мамлекет катары тикеленүү доору.

Ооба, Батыш цивилизациясы өзүнүн соңку күндөрүн башынан өткөрүдө. Буга алардын муфаккирлери да күбөлүк берип, душмандарыбыз тан алышууда... Төмөндө алардын ушу акыйкат жөнүндөгү кээ бир сөздөрүн көрсөтүп өтөбүз:

– Европалык социолог, саясатчы Жеан Жиеглер глобалдашкан капитализмди «канкор коом» деп атады;

– Давос форумунун аягында Карл Шваб: «Капиталисттик түзүм бүттү», - деп олтургандарды таң калтырды;

– Даниялык философ Сёрен Кьеркегор мындай башарат кылган: «Батыш цивилизациясында пайдапарастык рухий жактан үстөм турат. Ошондуктан, бул цивилизациянын тагдыры кыйроо менен аякташы анык».

– Немис философу Освальд Шпенглер «Батыш цивилизациясынын кыйроосу» деген китеп жазган. Ал өз китебинде Батыш цивилизациясы жылдыздар согушуна киришүү менен кыйрашын башарат кылган.

– Ушул жылдын башында француз философу Мишель Онфре «Ойрондулук» деген китеп басып чыкты. Анда Батыш цивилизациясынын кризиске учуроо алдында турганы маалымдалды. О.э. китепте «Батыш цивилизациясы араң турат, кулоо алдында», «Бул кыйрап бара жаткан цивилизацияны куткарып калуу үчүн эч нерсе кылып болбойт», «Батыш цивилизациясы бардык калктар үстүнөн өкүмдар болуп алды, эртең тикелене турган цивилизация албетте анын ордун басат жана бул убакыт маселеси гана. Кеме чөгүүдө... чөгүүдөн башка эч нерсе кыла албайбыз» сыяктуу сөздөр бар. Автор сөзүн мындай аяктайт: «Батыштын өлүмү – эми боло турган окуя жөнүндө башарат эмес, балким, бүгүн болуп жаткан окуялардын көрүнүшү. Себеби, бүткүл дүйнө улуттары кырсыктуу кризиске учурап, кыйроодо. Буга үчүнчү дүйнөдө болуп жаткан окуялар себепчи эмес. Жок, буга мекенде жана биринчи дүйнөнүн үйлөрүндө болуп жаткан окуялар себеп».

– Ричард Кук менен Крис Смит калемине таандык «Батыш өзүмчүлдүгү» деген китепте мындай сөздөр келет: «Батышта бирер

кризис жүз берген болсо, демек, бул анын ичинен келип чыгат, буга күмөн жок. Себеби, бул кризис Батыштын бузулушунда жана адамдардын ишеними жоголушунда көөдөлөнөт, батыштык баштарда, фикирлерде көөдөлөнөт».

Андан тышкары, өтө көптөгөн муфаккирлер, акын жана жазуучулар капитализмдин жемирилүү алдында турганын эскертишкен. Бирок, бул жерде алардын баарын келтире албайбыз. Бирок, негизги этибарды ушуга тартмакчыбыз, алардын айрымдары Исламды талапкер катары алга сүрүп, адамзатты куткарууга кудуреттүү бирден-бир альтернатива Ислам деп баса белгилешкен:

– Француз муфаккири Де Баски мындай дейт: «Батыш эч качан Исламды тааныбады, Ислам дүйнөгө келгенден баштап ага карата душмандык позициясын карманды. Батыш өзүнүн Исламга каршы күрөшүн актоо үчүн ага доомат кылып, аны каралоону улантты. Исламды жамандоонун акыбети катары, батыштыктардын мээсинде Ислам жөнүндө өтө жаман фикирлер орношуп калды. Шек-күмөнсүз, бүгүнкү кылымыбыз азыркы маддий (материалдык) цивилизациянын бадалдарынан кутулуу үчүн муктаж болуп турган жалгыз дин – Ислам. Себеби, бул маддий цивилизация эгер уланса, албетте адамзатты кыйроого кулатпай койбойт».

– Лев Толстой мындай дейт: «Мухаммадды мактоо үчүн бир нерсенин өзү жетиштүү: ал умматты ыплас адаттардын ээси болгон шайтандардын кандуу тырмактарынан куткарды жана өнүгүү, маданиятка жол ачты. Мухаммаддын шарияты акылга жана хикматка шайкеш келгендиктен бүткүл дүйнөгө өкүмдарлык кылат».

– АКШнын үч президентине кеңешчи болуп иштеген америкалык муфаккир Патрик Бьюкенен өзүнүн «Батыш өлүмү» деген китебинде «Европа, АКШ жана «Израилдин» кыйрап, Исламдын болсо өнүгүшү» жөнүндө жазган.

– Аларга карама-каршы түрдө, дагы көптөгөн муфаккирлер бар, алар Ислам цивилизациясы дүйнөгө жетекчилик кылышынан коркушат. Мисалы, немис изилдөөчүсү Пол Шмиц мындай дейт: «Ислам дүйнөсүнүн козголоңу Европа үчүн эскертүү жана ал бүткүл жер-көккө жеткен кыйкырык... Ал бүткүл европалыктарды бир желкеден баш чыгарып, мындай исламий гигантка каршы күрөшүүгө чакырат. Себеби, бул гигант ойгонуп, көздөрүн ачып,

бутка тура баштады. Ошондой болгон соң, анын чакырыгын угуучу барбы, ким ага жооб кайтарат?».

Баса белгилеп кетсек, Ислам жана анын «кооп-коркунучтары» боюнча изилдөөлөр да өтө көп. Бир эле АКШнын Пью изилдөө институту тарабынан Исламдын кеңейиши жөнүндө чыгарылган отчет Батыштын массалык маалымат каражаттарынын этибарын тартты. Отчетто дүйнөдө эң тез өнүгүп жаткан дин Ислам экени баса белгиленген жана буга – өзгөчө Батышта – статистикалык маалыматтар далил катары көрсөтүлгөн.

Жогоруда айтылгандай, өзгөрүүнү мусулмандар да күтүшүүдө, кайрымусулмандар да. Анткени, мусулмандар абал көрүнүшү гана эмес, балким, роббаний аралашуу менен өзгөрүшүнө ынтызар. Кайрымусулмандар болсо, баштарына түшкөн кризистер, рухий боштук, үй-бүлөлөрдүн бузулушу, бүткүл турмушта өкүмдар болуп алган эгоизмден кутулуу үчүн абалдын өзгөрүшүн каалап жатышат. Бирок, алар ушул өзгөрүү кандай экенин таптакыр билишпейт. Биз өтө жаман абалда жашап жатабыз, аны өзгөртүү шарт деп билишет. Бирок, аң-сезимдүү, калыс аракет алып барып жаткан мусулмандар болсо, алар жөн гана күтүп отурушкан жок, балким, өзгөрүү үчүн аракет кылышууда жана анын кандай өзгөртүү жолдорунун белгилерин т.а. Пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалык экенин жакшы билишет. Кайрымусулман изилдөөчү жана стратег муфаккирлерге келсек, алардын айрымдары капитализмдин шексиз кулашын билишет. Айрымдары капитализмдин кулашын да божомолдошууда, адамзатка жетекчилик кылуу тактыга Исламдын көтөрүлүшүн да божомолдошот. Т.а. күбө болгонубуздай, Ислам фикирий, мабдаий жана цивилизация жагынан өнүгүшүн божомолдошот. Ушул жерде Ислам жана Халифалык адамзаттын куткаруучусу катары көрүнүүдө, эл аралык майдандагы талкуу-тартышууда цивилизацияга жарактуу бир альтернатива катары эң көп талкууланган темага айланууда. Демек, биз билгендей, Исламга каршы мынчалык ашынган чабуулдар капыстык да эмес, негизсиз чабуулдар да эмес. Балким, алар системалык чабуулдар болуп, эң жырткыч, айлакер жана кылмышкер Батыш саясатчылары мусулмандардын өз мамлекетин тикелөөсүнө жол бербөөнү көздөп жатышат. Т.а. Аллах буйруган, бүткүл адамзатты адашкан жана адаштыруучу капитализм түзүмүнөн куткара турган мамлекетинен тосуп жатышат.

Биз Аллах буйруган дедик. Мунун мааниси ушул, күрөш ыйман менен куфр, хак менен батыл ортосундагы күрөш болушу керек.

Күрөштүн акыйкаты мына ушул. Ал бири-бирине тескери, бири-бири менен таптакыр шайкеш болбогон эки акыйданын күрөшү: бир тарапта жалгыз Аллахка кулдук кылууга, жеке жана жамай жактан турмушту жүргүзүп-башкарып туруучу Аллахтын буйрук-кайтаруулары болушуна, жаратуу да, буйруу да жалгыз Аллахка таандык болушуна негизделген ла илаха иллаллаху Мухаммадун Расуллаллах акыйдасы турат... Экинчи тарапта турмушту жүргүзүп-башкарып турган түзүм дин болушуна тартакыр ыраазы болбогон, тескерисинче, диндин адамдардын турмушуна аралашышына каршы күрөшүп жаткан капитализм турат. Экөөсүнүн ортосунда негиз жагынан эч кандай кызматташтык болбойт. Балким, бул капиталисттик система мыйзам чыгаруучу да калк, мыйзам негизинде башкаруучу акимди тандоочу да калк деген итикадга негизделген.

Бул бири-бири менен эч качан келишпей турган жана бири-биринин таптакыр бириктирип болбой турган эки линия. Ким аларды бириктирүүнү кааласа, демек, ал хак менен батылды, куфр менен ыйманды бириктирүүнү каалап жатат. Аллах Таала айтат:

﴿قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ﴾

«Айткын: «Эгерде таза эмес нерсенин көптүгү силерди кызыктырса да, таза эмес нерсе таза нерсеге тең болбойт. Демек, эй акыл ээлери, нажат табышыңар үчүн Аллахтан корккула!»

[5:100]

﴿أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾

«Же китептин бир бөлүгүнө ишенип, бир бөлүгүн танасыңарбы? Араңардан ким бул ишти кылса, анын жазасы бул дүйнөдө кор болуу, кыямат күнүндө болсо ал катуу азапка дуушар кылынат. Аллах кылып жаткан амалыңардан кабарсыз эмес»[2:85]

Эми «муътадил ислам» же «орточо ислам» деген сунуштарга келсек, бул капитализм генинен даярдалган нерсе болуп, дин менен ачык ойношуу болуп эсептелет. О.э. бул мусулмандарга жасалмалаштырылган жана капиталисттештирилген исламды берген, анын уланышы камсыздоого болгон ийгиликсиз аракет. Негизи,

капитализм ийгиликсиздигин капиталисттер өзүлөрү да тан алышты, анын жаны үзүлүп жатканын, кайтып тирилбей турган кылып көмүлөрүн ашкере айтып жатышат. Ушул орунда, баса белгилөө лазым, Батыш жасалма халифалык жасоо аркылуу исламий сахнада атайылап Халифалык долбоорун жаманатты кылууда. Исламий өлкөлөрдөгү Батыштын малай акимдери Батыштын жанында туруп, биргеликте Исламга каршы, аныгы, Халифалыкка каршы күрөшүп жатат. «Терроризмге каршы» урааны астындагы бул күрөштө, аларга бир тараптан, спутникалык каналдардагы малайлары жардам берип, Халифалыкты куру кыял кылып көрсөтүп жатышкан болсо, башка тараптан, сарай уламалары же расмий уламалар да көмөктөшүп, акимдердин батылдарын мактап көрсөтүп жатышат, хакты жашырып жатышат... Алар Расуллалах ﷺ башарат кылган түпкү өзгөрүүгө аракет кылып жаткан мусулмандарга чабуул кылышууда.

Сөзүбүз соңунда айтарыбыз: чечим жана кутулуу мусулмандар үчүн эле эмес, балким, бүткүл дүйнө үчүн зарыл. Мунун жолу болсо, анык белгилүү. Ал да болсо Расуллалах ﷺ жүргөн жол. Бул Роббибиз буйруган жол болуп, аны кылуу-кылбоо ыктыяры жок. Ушул жол менен күрөш тура тарапка, Аллах ыраазы боло турган тарапка: хак менен батыл жана ыйман менен куфр ортосунда күрөшкө кайтат. Баарыбыз саййидибиз Мухаммад ﷺдын жетекчилери тарапка кайтабыз. Дин мына ушундай туура түшүнүлөт, ийгиликсиз капитализм фикиринен таасирленген оорулуу түрдө түшүнүлбөйт. Себеби, кимде-ким бузгунчулукту кармаса, албетте өзү да бузгунчу болот. Ооба, бүткүл адамзат ушул динге муктаж болуп турат. Аллах жана Расулу да динди ушундай түшүнүшүбүздү талап кылат. Расуллалах ﷺ айтат:

«وَتَفْتَرُقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مَلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مَلَّةً وَاحِدَةً. قَالُوا: وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي»

«Умматым жетимиш үч улутка бөлүнүп кетет, баары тозок болот. Бир гана улут тозоку болбойт. «Я Расуллалах, бул улут ким!», - деп сурашты. «Менин жана сахабаларымдын жолуна ээрчигендер», деди». (Имам Тирмизий риваяты). □

ХАЛИФАЛЫКТЫН КУЛАТЫЛГАНЫНА БАЙЛАНЫШТУУ ХИЗБ-УТ-ТАХРИР ӨТКӨРГӨН ИШ-ЧАРАЛАР

Белгилүү болгондой, Хизб-ут-Тахрир Халифалыктын кулатылганын эскерип, жыл сайын ар түрдүү иш-чараларды өткөрүүгө адаттанган. Хизб ушул аркылуу мусулмандарды Халифалыкты тикелөөнү камтыган улуу фарзды аткарууга шыктандырып, аны аткарбаган ар кандай мусулман оор күнөөгө батышынан эскерттип келет. О.э. аларды бүгүнкү оор абалдан куткарууга аракет кылат. Ушул улуу фарз болгон Халифалык бар болгондо бул оор абал да болмок эмес. Себеби, Аллах Субханаху динибиздин колдонулушуна, корголушуна, дүйнөгө жайылышына ушул улуу фарзды байланыштуу кылып койгон.

Ошондуктан, көрүп турганыңардай, Хизб-ут-Тахрирдин бүткүл дүйнөгө жайылган жигиттери конференциялар, форумдар, жүрүш жана демонстрацияларды уюштуруп, ушул аркылуу мусулмандарга бул фарзды эстетишүүдө. Баяндар айтылып жаткан бул конференциялар жана форумдар жигиттерди муфаккирлер, саясатчылар, журналисттер, улама-хатибдер армиясы сыяктуу көрсөтүүдө. Негизи, алар Умматтын түрдүү проблемаларына токтолуп, түпкү акыйкатын көрсөтүп беришүүдө, Умматка мойнундагы фарзды эске салышууда о.э. Умматка каршы Батыш фитналарын ачып таштап, Уммат кызыкчылыктарын табанний кылышууда. Буларды дыкат күзөтүп жаткан киши чынында бул Хизб шариятка негизделген туура өзгөртүү идеологиясына ээ экендигин, Хизбдин колунда өзгөртүү куралдары бар экенин көрөт. О.э. Хизб өз аракетинде канчалык олуттуу экенине жана бүткүл мусулмандардын абалын өзгөртүү жоопкерчилигин канчалык сезип жатканына күбө болот. Хизб мусулмандардын абалын гана эмес, бүткүл дүйнөнүн абалын жакшыртууга аракет кылып жатат десек, ашыра айткан болбойбуз. Мунун эң жаркын далили – иш-чаралар жөнүндө Хизб жарыялап баракчалар мусулман жана кайрымусулман адамдардын тилине которулуп жатканы. Каалаган киши Хизб-ут-Тахрирдин Борбордук маалымат бөлүмүнүн баракчаларына кайрылып таанышуусу мүмкүн.

Биз, Ал-Ваъй журналынын кызматкерлери, Хизб-ут-Тахрир басма сөзүнүн бир бөлүгүбүз. Бул жылдагы эскерүү иш-чараларын күзөтүү үчүн окурмандарыбызды Хизб баракчаларына кирип, таанышууга чакырабыз. Бирок, ушуну өзгөчө баса белгилеп кетмекчибиз, кимде-ким Хизб барактарын, билдирүүлөрүн жана

макалаларын окуса, ал материалдар окурмандарга фикирлөө эшиктерин ачып берген мазмундарга бай экенине күбө болот, ар бир теманын артындагы улуу Халифалык долбоору менен таанышат. Өз кезегинде, бул окурманда башка материалдарга карата кызыгуу ойготот, аларга болгон муктаждыкты сездирип, жүрөгүндө толук ыраазылык-канааттануу пайда кылат, даъват кылынып жаткан ал фикирлер тирүү экенин түшүнөт. О.э. Хизб өз калкын алдабаган жетекчи экенине, Умматтын дини маселесин чыныгы жаңылоочу жамаат экендигине, анын амири ушул жаңылоонун жетекчиси экенин көрөт. Бул нерселерди күзөтүп жатып оюңа Расуллаллах ﷺдын ушул сөздөрү эске түшөт:

«يُبْعَثُ اللهُ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مَنَّةٍ عَامٍ مِّنْ يُجَدِّدُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ أَمْرَ دِينِهَا»

«Аллах ар жүз жылдын башында Умматтын дини маселесин жаңылоочуну чыгарат».

Баса белгилеп кетсек, ким Хизб макалаларын окуса, ушуга күбө болот, алардагы маани-мазмундар Уммат башынан өткөрүп жаткан жана чечимин билүүнү каалап жаткан реалдуу проблемаларды чечүүдө. Арийне, бул маани-мазмундар окурманды ушул тема, билдирүү, баракча жана баяндар ичиндеги фикирлер казынасын билүүгө үндөйт. Булардын баары Ислам жандуу дин экенин сүрөттөп, ал бүткүл адамзатка жетекчилик кылууга кудуреттүү экенин, Исламды бийлик башына алып чыгууга жөндөмдүүлүгүн көрсөтүп берет. Башкача айтканда, Хизб ушул материалдарында проблемаларды Ислам өкүмдөрү аркылуу чечип бергендиги, Исламды бүткүл дүйнөгө жетекчилик кыла алышын, Хизб Умматка иш жүзүндө саясий жетекчилик кылууга кудуреттүү экендигин тастыктайт.

Ушуну баса белгилөө зарыл, Уммат Халифалыкты тикелөө долбооруна тарапкер. Мунун мааниси ушул, демек, Ислам өз ролун кайра колго алууда, кылымдардын эң жакшысы болгон рошид халифалар кылымы кайра башталууда т.а. Расуллаллах ﷺдын төмөндөгү хадисинде баян кылынган башараты жүзөгө чыгууда. Хузайфа رضي الله عنه айтат: Расуллаллах ﷺ мындай деди:

«تَكُونُ النَّبِيُّهُ فِيكُمْ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةُ عَلِيِّ مِنْهَا جِ النَّبِيُّهُ فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَاصِبًا، فَيَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا جَبْرِيَّةً، فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةُ عَلِيِّ مِنْهَا جِ النَّبِيُّهُ. ثُمَّ سَكَتَ.»

«Силердин араңарда Аллах каалаганча пайгамбарлык уланат. Кийин Аллах каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин зордукчул падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин жабыр көрсөтүүчү залим падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот. Андан соң Пайгамбар ﷺ сүкүт кылды». (Абу Давуд Таялисий муснады).

Хизб-ут-Тахрирдин ушул эскерүү иш-чаралары ушуга далалат кылууда, Хизб бул иште өтө олуттуу жана улуу Халифалык долбоорун жүзөгө чыгаруу үчүн мүмкүнчүлүктөр жетиштүү. Аллах Өз ыраазылыгы үчүн калыс алып барылып жаткан даъватка жетиштирбесе бул иштердин баары жүзөгө чыкпайт эле, албетте. Хизбдин бирден-бир каалоосу Аллахтын назарында таква жана кечиримге ылайык хизб болуу, андан башка каалоосу жок. Мына ошондо гана ал Халифалыкка да, үстөмдүккө да, Исламды дүйнөгө жаюуга да... баарына татыктуу Хизб болот.

Муну менен бирге, Хизб-ут-Тахрир аялдары да, ар жылы адат кылышкандай, Халифалыктын кылатылганын эскерүүгө байланыштуу өткөрүлүп жаткан иш-чаралардан салмактуу насибага ээ болушкан жана алар да жигиттердин аракеттеринен кем болбогон иш-чараларды өткөрүшүүдө.

Эгер, Хизб мүчөлөрүнүн көптөгөн мамлекеттерде өткөрүп жаткан конференцияларына насар салсак, Хизб жигиттери жана аялдары аракет жана өндүрүм жагынан кудум керемет бал жасап жаткан аарыларга окшоруна күбө болуп жатабыз. Буга Хизб-ут-Тахрирдин Борбордук маалымат бөлүмүнүн төрагасы «Халифалык – Роббиңердин ыраазылыгы, күч-кубат жана ийгилигиңер» темасы астындагы Хизб мүчөлөрүнүн аракети жөнүндөгү сөзүн мисал кылсак болот. О.э. Хизб-ут-Тахрирдин Борбордук маалымат бөлүмүнүн аялдар жаатынын төрагасы доктор Насрин Наваз да ушуга байланыштуу «Халифалык – камкордук жана коргоо» деген кампания өткөрдү.

Аллах Таалага дуа кылып сурайбыз, бардык кылып жаткан амалдарыбызды Өз даргөйүндө кабыл алып, сооб амалдарыбыздын таразасына кошсун, уламаларыбыздын, таасирдүү кишилерибиздин, кубат ээлеринин жана катардагы

мусулмандардын жүрөктөрүн ушул даъватыбызга ачып берсин, даъватыбызды кудум Абу Бакр Сыддык, Умар Фарук, Усман жана Али дар сыяктуу алгачкы рошид халифалар заманында болгондой, бүгүн да кайра Аллах түшүргөн өкүмдөр менен башкарууга алып баруучу даъватка айлантсын. Аллахым, аамин! □

ХИЗБ-УТ-ТАХРИРДИН БАШКА ПАРТИЯЛАРДАН АЙЫРМАЧЫЛЫГЫ

Шайиф Шарадий – Яман

Хизб-ут-Тахрир дүйнөлүк саясий Хизб болуп, мабдасы Ислам, аракетин саясат. Хизб – Аллах түшүргөн нерселер менен өкүм жүргүзгөн башарууну жана Халифалыкты жашоо майданына кайтарууда Умматка жетекчилик кылуу үчүн, Уммат Исламды өзүнүн негизги маселеси кылып алышы үчүн Уммат менен бирге жана анын арасында иш алып барат. Хизб рухий, илимий, таалимий жана кайрымдуулук уюму эмес, балким, ал саясий уюм... Фикрат Хизб вужудунун руху болуп, өмүрүнүн, тирүүлүгүнүн жана туруктуулугунун сыры. Хизб Уммат башынан өткөргөн кандайдыр бир абал себептүү пайда болбогон. О.э. аны бирер режим пайда кылган эмес жана ал кандайдыр бир уюмдан бөлүнүп чыккан эмес. Балким, ал Аллах Тааланын буйругуна ылайык түзүлгөн. Аллах Таала айтат:

﴿وَلَتَكُنَّ مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ﴾

«Араңарда жакшылыкка даъват кылган, маъруфка буйруп, мункардан кайтарган бир жамаат болсун, дал ошолор ийгилик табуучулар» [3:104]

Анын максаты Исламий Умматты башына түшкөн катуу түшкүндүктөн ойготуу, аны куфр фикирлеринен, түзүмдөрүнөн, мыйзамдарынан, кафир мамлекеттердин өкүмдарлыгынан жана таасиринен азат кылуу. О.э. Аллах түшүргөн шарият башаруусу жашоо майданына кайтышы үчүн Исламий Халифалыкты тикелөөгө аракет кылуу.

Жогорудагы аят уюшкан жамаат аткара турган эки нерсени белгилеп берди. Биринчиси, жакшылык т.а. Исламга даъват кылуу. Экинчиси, маъруфка буйруп, мункардан кайтаруу. Аяттагы уюшкан жамаатты пайда кылуу талабы катый талап. Себеби, аятта важибдикке далалат кылган карина бар. Муну ушундай түшүнүү мүмкүн, Исламга даъват кылуу, маъруфка буйруп, мункардан кайтаруу – мусулмандарга фарз. Бул жердеги буйрук важибдикти түшүндүрөрү жөнүндө хадиси шарифте да келген. Расуллалах ﷺ айтат:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْ عِنْدِهِ، ثُمَّ لَتَدْعُوهُ فَلَا يَسْتَجَابُ لَكُمْ»

«Жаным колунда болгон Затка ант, силер шексиз маъруфка буйруп, мункардан кайтарасыңар, антпесенер Аллах силердин үстүнөргө Өз алдынан бир жаза жиберет, кийин дуа кыла бересиңер, (бирок) дуаларыңар кабыл болбойт». Бул хадис аяттагы талап катый экенине, башкача айтканда, буйрук важибди түшүндүрүшүнө карина болот. Ал эми, бул уюмдун саясий хизб болушуна келсек, аят мусулмандардан жамаат пайда кылууну талап кылып жатат. О.э. бул жамааттын иши Исламга даъват кылуу жана маъруфка буйруп, мункардан кайтаруу болушун белгилеп жатат. Маъруфка буйруп, мункардан кайтаруу акимдерди да өз ичине алат. Акимдерди мухасаба кылуу жана насаат кылуу – саясий хизб аткара турган эң маанилүү саясий иштерден. ﷻ

Хизб-ут-Тахрир Ислам акыйдасына негизделген исламий хизб болуп, исламий фикирлерди, өкүмдөрдү жана чечимдерди табанный кылат. Анын тарыйкаты – бул Расуллуллах ﷺдын тарыйкаты. Ал Халифалыкты тикелөө үчүн бар күчү менен иш алып барат. Ал тургай, адамдар Хизб-ут-Тахрир делсе Халифалыкты, Халифалык делсе Хизб-ут-Тахрирди түшүнүп калышкан. Хизб-ут-Тахрир башка партияларда болбогон бир нече өзгөчө сыфаттары менен айырмаланып турат. Төмөндө аларды көрсөтүп өтөбүз:

1 – Хизб-ут-Тахрир Халифалыкты бузуп көрсөтүү үчүн эмес, аны тикелөө үчүн аракет кылат.

Хизб-ут-Тахрир улуу аалым Такийюддин Набаханийдин (Аллах Өз рахматына алсын) колу менен 1952-жылы түзүлдү. Хизб ошол учурдан тартып бар күчү жана ихлас менен күндү түнгө улап, жемелөөчүдөн коркпой, даъват жолунда кылмышкер аким жана залим режимдердин азарларына сабыр кылып, аракет кылууда. Хизб өз аракетин Ислам көрсөткөн тарыйкаттан бир сөөм да чыкпай ишке ашырууда. Ал эми, башка кыймылдарга жана партияларга келсек, аларды Халифалыкка карата позицияларына карап үч бөлүккө бөлүү мүмкүн.

а) Халифалыктын тикеленишине каршы тынымсыз күрөшкөн капиталисттик, илманий, мекенчил, улутчул жана социалисттик партиялар. Алар залим режимдерге малай болуп, акимдер аларды жасалма оппозиция партиялары катары пайда кылган. Бул партиялар малай акимдер аркылуу колонизатор кафирге байланган. Аларга уу-заар илманий сакафат берилет жана алар

малай акимдерге да байланган. Бул партиялардын кожоюндары берип жаткан күч себептүү кулабай жаткан болсо да, бирок, Умнат назарында кулап бүткөн.

б) Муътадил исламий партиялар. Бул партиялар Ислам Батыш сакафатына тескери келбейт деп талдашат, илманийликке Ислам тонун кийгизип, ушул аркылуу өздөрүнүн ыглас жүздөрүн, Ислам жана мусулмандарга карата душмандыгын жашырууга урунушат. О.э. муътадил партиялардын урааны исламий ураандар болот. Түпкүлүгүндө, алар илманий партиялар, башкача эмес. Алар Ислам өкүмдөрүн жамандап көрсөтүү жана Батыш түшүнүктөрүн Исламга тескери эмес деп көрсөтүү аркылуу Исламга каршы күрөшөт. Мисалы, алар демократия – бул Исламдагы шуро деп түшүндүрүшөт. Бул партиялардын аткара иши – Ислам түшүнүктөрүн жоготуу, куфр түшүнүктөрүнө Ислам кийимин кийгизүү аркылуу мыйзамдуу түс берүү жана бул түшүнүктөр мусулмандардын сакафатына айланышы үчүн аларды мусулмандар арасында жаюу. Бул партиялардын коркунучу үлкөн. Себеби, алар үлкөн айла-амал, ыпластык жана чеберчилик менен мусулмандарды адаштыруу жана дин өкүмдөрүнөн алыстатуу ишине катышат. Алар Исламий башкаруу демократияны колдонуу менен башталат, башкача айтканда, куфр менен өкүм жүргүзүү шарият менен өкүм жүргүзүү үчүн тепкич болот деген даражама-даражалык фикирлерин жайышат. Алар кудум гайбды билишкендей адамдарды Халифалыкка дагы эрте деген фикирге канааттандырышат.

в) Адамдар Халифалыкты жек көрүшү үчүн Халифалык адамдарды өлтүрө турган жана зулум өткөрө турган башкаруу деп жаман көрсөтүүгө аракет кылган партиялар. Бул партиялар адамдарга коркуу салуу жана тынчсызданууну пайда кылуу үчүн Ислам өкүмдөрүн репрессиячыл кылып көрсөтүшөт. Алар адамдар Халифалыкты четке кагышы, илманийликти жана адамдар тарабынан чыгарылган мыйзамдарды талап кылышы үчүн Халифалыкка каршы коомдук фикирди пайда кылууга аракет кылат. Маалымат каражаттары, бул мыйзамдарды Халифалыктан абзел деп үгүттөшөт.

Хизб-ут-Тахрирге келсек, ал Ислам өкүмдөрүнүн улуулуугун жана ушул өкүмдөр гана адамзатты башкарууга жарактуу экенин адамдарга таасирдүү түрдө көрсөтүп берүүдө, натыйжада адамдар бул өкүмдөрдү колдоп-кубаттоодо. Маалымат каражаттары

Халифалыкты жана анын берилген даъватчыларын жамандап көрсөтүп жаткан партиялардын жийиркеничтүү иштеринен пайдаланып, ушул өкүмдөрдү бузуп көрсөтүүгө аракет кылышпасын, адамдар аларга этибар бербей, ушул өкүмдөрдү колдоп-кубатташууда. О.э. Хизб-ут-Тахрир адамдар тарабынан чыгарылган мыйзамдар, өзгөчө, капитализм бузгунчулуктун очогу экенин, проблема жана кризистерди пайда кылышын, адамзатты өз баткагына тартып жаткан залым, жырткыч мабда экенин ачыктайт.

2 – Хизб-ут-Тахрирдин Халифалыкты тикелөөгө даъват кылышы – динди туура көрүнүштө тикелөөгө даъват кылуу.

Партиялардын багыты ар түрдүү болушуна карабастан, алар Ислам шахска тиешелүү дин жана ал турмуш, мамлекет, коом иштерине аралашпайт деп билдиришет. Ошондуктан, алар өз проблемаларынын чечимдерин душмандарынан издеп жатканын көрөсүң. Акыйкатта болсо, ошол проблемаларды душман өзү пайда кылган. Яман, Ливия, Ирак жана башка жайларды ойрон кылган согуш фитналары буга жаркын далил...

Ошол эле учурда, Хизб-ут-Тахрир Исламды турмуштун бардык иштерин өз ичине камтыган жетик мабда т.а. фикрат жана тарыйкат деп сунуш кылат. Фикрат – акыйда жана андан келип чыккан проблемалардын чечими. Алар турмуштун бардык иштерин өз ичине алат. Ал эми, тарыйкат – бул даъватты дүйнөгө алып чыгуу, акыйданы коргоо жана проблемалардын чечиминин баяны. Мамлекет болсо, проблемалардын чечимдерин колдонуу, акыйданы сактоо жана Ислам рисалатын даъват жана жихад аркылуу дүйнөгө алып чыгуунун амалий жолу.

3 – Хизб-ут-Тахрир Халифалыкты тикелөөдө Расулуллах ﷺдин тарыйкатын бекем кармайт жана андан кылча да ообойт.

Хизб-ут-Тахрирден башка партиялар тарыйкат темасында эки бөлүккө бөлүнөт:

Биринчиси, Расулуллах ﷺдин тарыйкаты жана Исламды колдонуу жөнүндө да фикирлебейт. Алар Исламдын фикрат жана тарыйкатына тескери аракет кылышат. Бул партияларды бийликке кайсы жол менен жетүү кызыктырбайт. Алар канчалаган Уммат перзенттерин жана байлыктарын курман кылып болсо да, бийликти ээлесе болду. Алар Исламды курал кылып алган илманий партиялар.

Экинчиси, кудум Расуллаллах ﷺ тарыйкатынан бара жаткандай жана Исламды колдонууну каалап жаткандай көрүнөт. Бирок, алар Халифалыкты тикелөөнүн жолу согушуу деп түшүнөт. Алар ушул жактан Расуллаллах ﷺдын түрдүү сийрат китептеринде ачык-айкыл жазылган тарыйкатына тескери. Себеби, сийрат китептеринин баарында Расуллаллах ﷺ Мекке доорунда маддий иш менен алектенбегени, сахабаларды азарларга сабыр кылууга кызыктырганы жөнүндө жазылган. Мисалы, Курайш Пайгамбар ﷺды жана анын сахабаларын үч жыл курчоого алды жана ал маддий иш колдонбоду. Бул, исламий мамлекет маддий жана аскерий иштер менен эмес, фикирий жана саясий күрөш аркылуу тикеленишине далил.

Хизб-ут-Тахрир өз багытында бул партиялардан бүтүндөй айырмаланат. Себеби, ал Расуллаллах ﷺдын тарыйкатын бекем кармап, андан бир сөөм да четке чыкпайт. Хизб-ут-Тахрир Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыкты тикелөө даъватынын тарыйкатын Расуллаллах ﷺдын мамлекет тикелөөдөгү даъват тарыйкатынан алган, себеби, ал ээрчүү важиб болгон тарыйкат. Аллах Таала айтат:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

«Силер үчүн — Аллах жана Акырет күнүнөн үмүткөр болгон о.э. Аллахты көп жат алган кишилер үчүн Аллахтын Пайгамбарында чырайлуу үлгү бар» [33:21]

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ﴾

«Эгер, Аллахты жакшы көрсөңөр, мени ээрчигиле. Ошондо Аллах силерди жакшы көрөт жана күнөөңөрдү магфират кылат. Аллах магфират кылуучу, мээримдүү», дегин» [3:31]

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

«Расуллаллах силерге тартуу кылган нерсени алгыла, ал силерди кайтарган нерседен кайткыла» [59:7]

Ушул жана андан башка аяттар Расуллаллах ﷺдан үлгү алуу, ээрчүү, тарыйкатын бекем кармоо жана манхажын кармоо

важибдигине далил. Ким Расуллаллах ﷺдын Меккедан баштап Мадинада мамлекет тикелегенге чейинки сийратын окуса, ал киши анык баскычтарды басып өткөнү жана бул баскычтардын ар биринде белгилүү бир иштерди жасаганын көрөт. Ошондуктан, Хизб-ут-Тахрир тарыйкатты, багыт баскычтарын жана бул баскычтарда ишке ашыруу важиб болгон амалдарды сийраттан алды. О.э. Расуллаллах ﷺ ушул баскычта ишке ашырган иштерден үлгү алды. Ушуга ылайык, Хизб-ут-Тахрир рошид Халифалыкты тикелөө үчүн басып өтүлө турган тарыйкат үч баскычтан турат деп белгиледи. Алар хизбий уюмду пайда кылууда Хизбдин фикратына жана тарыйкатына ишенген адамдарды даярдоо үчүн сакафат берүү баскычы. Умматка Исламды жеткирүү үчүн аны менен иштөө баскычы. Уммат Исламды өзүнүн өмүр же өлүм маселеси катары кармашы жана аны турмуш вакиъсинде пайда кылуу үчүн аракет кылышы керек. Үчүнчүсү болсо, бийликти ээлөө, Исламды толук колдонуу, Ислам рисалатын даъват жана жихад аркылуу дүйнөгө алып чыгуу баскычы.

4 – Хизб-ут-Тахрир Умматты бөлүп жаруу үчүн эмес, бириктирүү үчүн аракет кылат.

Хизб-ут-Тахрир Уммат перзенттерин Умматты бириктире турган рошид Халифалыкты кайра тикелөөгө даъват кылууну бир ирмем болсо да токтотпойт. Уммат мурда исламий Халифалык көлөкөсүндө болгондой бир байрак жана бир мамлекет астындагы бир Уммат болушу кррек. Анткени, Аллах Таала мусулмандарды бир саясий вужудда жамдай турган исламий биримдикке буйруган.

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾

«Бардыгыңар Аллахтын арканына байлангыла жана бөлүнбөгүлө!» [3:103]

Аллах Таала мусулмандарды биригүүгө буйруп, бөлүнүүдөн жана ыдыроодон кайтарган.

﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون﴾

«Силердин умматыңар чындыгында бир Уммат. Мен болсо Роббиңермин. Демек, Мага гана сыйынгыла!» [21:92]

Ошондуктан, Хизб-ут-Тахрир азыркы жийиркеничтүү вакиъликтин уланышын каалабайт. Умматты бөлүнүп жалырышына себеб болгон мекенчилдик жана улутчулдук көрүнүшүндөгү бул вакиъликти колонизаторлор пайда кылышкан. Алар Умматтын

бытыранды болушун, куфр мамлекеттери Сайкс-Пико келишими аркылуу пайда кылган чегараларды деп бири-бири менен согушуну каалашат. Хизб-ут-Тахрир мекенчилдик жана улутчулдук түшүнүктөрүн мусулмандардын арасынан чыгарып, ордуна туура фикирлерди жаюуга аракет кылат. Т.а. мусулмандар бир Умат, алардын бир байрагы жана бир мамлекети болушу лазым деген түшүнүктү жаюуга аракет кылат.

Ошол эле учурда, биз бул илманий жана ислам тонун кийген партияларды көрүп турабыз. Баары кафир мамлекеттер тарабынан мусулмандар арасына орнотулуп, аларды кудум камактагы мусулмандарга айланткан чегараларды алкыштап жатышат. Бул партиялардын жана алардын жолдоочуларынын назарында, мекенчилдик – бул аны деп согуша турган жана анын жолунда курмандык кылына турган акыйдага айланган. Миңдеген мусулмандардын каны төгүлгөн фитна согуштары жана Аллахты коюп, ага сыйынылган мекенчилдик курмандары буга жаркын далил.

5 – Хизб-ут-Тахрир Уматты кайра ойгото турган исламий долбоорго ээ.

Эгер, мусулман өлкөлөрүндө аракет кылып жаткан бардык партияларды карап чыкса, алардын бири да исламий долбоорго жана дастурга ээ эмес экенин көрөбүз. Хизб-ут-Тахрир гана Аллахтын китеби, Расулунун суннаты, сахабалардын ижмасы жана кыястан (шарый иллет менен) истинбат кылынган исламий долбоорго ээ. Хизб-ут-Тахрир Умат перзенттерине өзүнүн саясий долбоорун сунуш кылган. Ал түпкүлүгүндө Умат долбоору болуп, өкүмдөрү жана турмуш мыйзамдары Исламдан алынган. Алар мамлекет жана коомдун бардык түзүмдөрүн өз ичине ала турган 191 беренеден турган дастурга жамдалган. Бул дастур турмуштун бардык тармактарын өз ичине алганын баян кылуу үчүн анын айрым беренелерин көрсөтүп өтөбүз.

Биринчи берене: Ислам акыйдасы – мамлекеттин негизи. Т.а. анын курамында, жихазында, эсеп-китеп кылынышы же ага тиешелүү бардык иштерде бирер нерсенин жүзөгө келиши үчүн бир гана Ислам акыйдасы негиз кылынат. Ошол эле учурда, Ислам акыйдасы конституция (дустур) жана шарый мыйзамдардын (конун) негизи болот т.а. бул экөөнүн ар бирине тиешелүү бирер нерсенин пайда болушуна Ислам акыйдасынан келип чыкса гана уруксат берилет.

Алтынчы берене: Мамлекет жарандар ортосунда акимият, казылык, иш башкаруу ж.б.у.с. тармактарда дискриминацияга жол коюшу жайыз эмес. Теги, дини, расасы жана улутуна карабастан, баарына бирдей назар менен карашы важиб.

Сегизинчи берене: Араб тили – бул Ислам тили. Мамлекетте ушул тил гана колдонулат.

Жыйырма үчүнчү берене: мамлекет жихазы он үч негиз үстүнө курулат: 1 – Халифа (мамлекет башчысы). 2 – Муавиндер (тафвиз вазирлери). 3 – Танфиз вазирлери. 4 – Валийлер. 5 – Жихад амири. 6 – Ички коопсуздук. 7 – Тышкы иштер. 8 – Өнөр жай. 9 – Казы (казылык). 10 – Адамдар кызыкчылыктары. 11 – Байтулмал. 12 – Маалымат. 13 – Уммат межлиси. (Маслахат жана мухасаба).

Токсонунчу берене: Мазалим махкамасы халифаны вазыйфасынан четтетүү укугуна ээ болгондой, мамлекеттеги ар кандай акимди же кызматчыны иштен алуу укугуна да ээ. Бул четтетүү зулумду жоюуну талап кылса гана ушундай кылынат.

Токсон жетинчи берене: Идара, мекеме жана башкармаларды башкаруу саясаты түзүмдө жөнөкөйлүккө, иштерди аткарууда тездикке жана жетекчилердин жөндөмдүү болушуна негизделет.

Бир жүз он үчүнчү берене: Эркектер жана аялдар коомдо бири-биринен ажыралган абалда жашоолору керек. Алар шарият уруксат берген ажылык жана соода сыяктуу бир жерге жыйылууга себеп боло турган муктаждыктар жүзөсүнөн гана бир жерде чогуу болуулары мүмкүн.

Бир жүз отуз төртүнчү берене: Экономикалык проблема калктын ар бир адамына байлык жана пайдаларды бөлүштүрүп берүүдөн о.э. байлык жана пайдаларды колго киргизүүгө жана алар үчүн аракет кылууга мүмкүнчүлүк жаратып берүү аркылуу адамдарга байлык жана пайдалардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жаратып берүүдөн турат.

Бир жүз жыйырма жетинчи берене: Мүлк үч түрдүү болот: фардий (жеке менчик) мүлк, умумий (жалпы элдик) мүлк жана мамлекеттик мүлк.

Бир жүз жетимиш биринчи берене: Таалим саясаты исламий фикир жана исламий туйгуларды калыптандыруу болуп, окуу материалдарынын баары мына ушул саясаттын негизинде иштелип чыгат.

Бир жүз сексен бешинчи берене: Тайманбастык менен мамлекеттердин кылмыштарын ачып таштоо, жасалма

саясаттардын коркунучун баян кылуу, жийиркеничтүү тил бириктирүүлөрдүн бетин ачуу, адаштыруучу топторду талкалап таштоо – булар эң маанилүү саясий ыкмалардан (услуг) болуп эсептелет.

Бир жүз сексен сегизинчи берене: Исламий даъватты жаюу негизги ок болуп, тышкы саясат анын айланасында айланат. Бардык мамлекеттер менен боло турган мамилелер ушул негизге курулат.

Бир жүз токсон биринчи берене: Ислам мамлекети Ислам негизине курулбаган же Ислам өкүмдөрү колдонулбай турган уюмдарда катышуусу жайиз эмес. Мындай уюмдар катарына БУУ, Эл аралык Сот, Эл аралык Валюта Фонду жана Дүйнөлүк Банк сыяктуу эл аралык уюмдар о.э. «Араб мамлекеттеринин биримдиги» сыяктуу регионалдык уюмдар кирет.

6 – Хизб-ут-Тахрир тайпачылык жана ушул сыяктуу нерселерди четке кагат.

Ислам душмандары мусулмандар ортосунда фитна согуштарын чыгарууда чоң ийгиликке жетишти. Душмандар бул фитналарга тайпачылык, мекенчилдик жана улутчулдук тонун кийдиришти. Ушул себептен улам, он миңдеген мусулмандардын каны төгүлдү. Кафирлер бул фитналарды малай акимдер, аларга малай жана эки жүздүү партиялар аркылуу ишке ашырды. Бир гана Хизб-ут-Тахрир Умматка тайпачылыктын коркунучун тынымсыз түшүндүрүүдө, чыныгы садакат Аллах, Расулу жана момундар үчүн болушу لازымдыгын баян кылууда. Садакат жийиркеничтүү тайпачылык, ыплас мекенчилдик жана сасык улутчулдук үчүн эмес, Ислам жана мусулмандар үчүн болушу керек.

(هُوَ سَمَنُكُمْ الْمَسْلَمِينَ)

«(Аллах) Өзү силерди мусулмандар деп атады» [22:78]

Расуллаллах ﷺ да андан кайтарып мындай дейт: «Аны таштагыла, себеби, ал сасык».

7 – Хизб-ут-Тахрир Умматты душмандардын пландарынан жана тил бириктирүүлөрүнөн коргой турган саясий аң-сезимге ээ.

Саясий аң-сезим – дүйнөгө белгилүү бир бурчтан кароо. Биз, мусулмандар, исламий акыйда т.а. ла илаха иллаллах Мухаммадун Расуллаллах бурчунан карообуз керек. Расуллаллах ﷺ айтат:

«أَمْرٌ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا وَجَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ»

«Адамдар Аллахтан башка кудай жок, Мухаммад Аллахтын пайгамбары, деп күбөлүк беришкенге чейин алар менен согушууга буйрулдум. Эгер, андай кылышса, менден жандарын жана малдарын – акылуу таризде алардан алына тургандарынан сырткарысын – сактап калышат. Анткени, алардын эсеп-китеби Аллахка (калтырылат)».

Саясий аң-сезим ушул. Ошондуктан, дүйнөгө белгилүү бир бурчтан карабоо саясий аң-сезим болбойт. Болгону жергиликтүү жана регионалдык жай жөнүндө фикирлөө саясий аң-сезим эмес, аңкоолук болот. Саясий аң-сезим эки элемент табылса пайда болот:

Биринчиден, бардык дүйнө жөнүндө фикирлөө зарыл. Экинчиси, белгилүү бурчтан кароо зарыл. Башка партияларды карап чыксак, алар саясий аң-сезимге ээ эместигин байкайбыз. Себеби, алар ушул эки шартка же алардын бирине амал кылбай жатканын көрөбүз. Хизб-ут-Тахрир болсо, саясий аң-сезимге ээ жана Умматты душмандардын пландарынан, тил бириктирүүлөрүнөн сактоо үчүн мусулмандарда саясий аң-сезимди пайда кылууга катуу аракет кылып жатат.

8 – Хизб-ут-Тахрир далил күчүнө негизделген өзгөргүс жана тунук түшүнүгү менен өзгөчөлөнүп турат.

Хизб-ут-Тахрир башка партиялардан бардык шарый маселелерде далил күчүнө негизделген өзгөргүс жана тунук түшүнүгү менен өзгөчөлөнүп турат. Бул маселелер шахска тиешелүү болобу, же башкаруу, экономика, жаза чара, таалим саясаты жана тышкы саясат сыяктуу турмуш түзүмдөрүнө тиешелүү болобу, айырмасы жок. Мунун таң калаарлык жайы жок, себеби, Хизб шарый хукмдар алына турган төрт катый булакка негизделет: Куръан, Суннат, сахабалар ижмасы жана кыяс. Бир шарт зарыл – кыястоодо шарый нусустун өзүндө шарый иллет табылышы керек же башка шарый нусуста бар болгон иллетке кыястоо мүмкүн. Себеби, аклий кыяс кабыл алынбайт. Хизб-ут-Тахрирдин далилсиз раыйы жок, ал өзү негизделип жаткан төрт булактан алынган шарый далилге таянбаган хукмга чакырбайт. Хизб-ут-Тахрир мурункулардын шарияты, масолихул мурсала, истихсан жана сахабалардан башкасынын ижмасы сыяктуу ихтилафтуу булактардан хукм албайт. Ошондуктан, ал көпчүлүк

адамдарды өзү истинбат кылып жаткан хукм нукура шаръий хукм экенине ишендире алат. Бирок, башка партиялар далилге бүтүндөй таянбайт, же жалаң гана шахсий маселелерде далилге таянат, же өзү пайдалуу деп билген хукмдарды алат.

9 – Хизб-ут-Тахрир бөлүнүүгө каршы жүрүүнү табанний кылган:

Партиялардын арасынан Хизб-ут-Тахрирден башка бир да хизб өз ишин тартипке келтире турган шаръий хукмдарды, бардык мүчөлөрү баш ийе турган мыйзамды кабыл албаган. Жалгыз Хизб-ут-Тахрир гана өз ишин тартипке келтире турган жана мүчөлөрү баш ийе турган фикирлерди жана китептерди табанний кылган. Бирок, таң калычтуусу, мүчөлөрүнүн иштерин тартипке сала турган шаръий хукмдарды кабыл албаган башка партиялар Аллах тарабынан хужжат болбогон жана адамдар чыгарган мыйзамдарды кабыл алышат. Мисалы, мекенди сүйүү, аны коргоо жана Сайкс-Пико келишиминде кабыл алынган колониялык чегараларды ыйык эсептөө... О.э. алар демократия, терроризмге (Исламга) каршы күрөш, Америка, Британия жана башка кафир мамлекеттер жолунда согушуу сыяктуу адамдар тарабынан чыгарылган мыйзамдарга баш ийишет. Ошондуктан, бул партиялар убакыт өтүп, бир нече партияларга жана жамааттарга бөлүнүп жатканын көрөбүз. Себеби, аларда шаръий хукмдарды табанний кылуу жок.

Бирок, Хизб-ут-Тахрир табанний кылуу касиетине ээ болгондуктан жалгыз бекем партия болуп келүүдө. Колонизаторлор, алардын малайлары жана разведка кызматтары Хизб-ут-Тахрирдин бүтүндүгүн бузууга жана майда партияларга бөлүп жиберүүгө канчалык аракет кылбасын, ал усул имамынын аалымы жана саясий муфаккир Ата ибн Халил Абу Рошта (Аллах Өз коргоосунда сактасын) амирлиги астында аракетин улантып жатат. Аллахтын жардамы менен алардын куру кыялдары ишке ашпайт. Аллах кааласа, Хизб-ут-Тахрир жакынкы келечекте рошид Халифалыктын тикелениши менен Аллах аны сыйлаганга чейин сыймыктуу жана күчтүү абалда калат.

10 – Хизб-ут-Тахрир мусулмандарга дос, ал эми, кафирлерге, малай жана мунафыктарга душман:

Хизб-ут-Тахрир бардык Уммат перзенттерине Ислам назары менен карайт т.а. мусулман деп карайт. Аларды Халифалыкты тикелөө үчүн бирге аракет кылууга даъват кылат. Аларды душмандардын пландарынан эскертет. О.э. аларды кафир жана

анын малайлары чыгарып жаткан фитна согуштарын таштоого чакырат. Ал мусулмандарды баарын дос тутат жана Аллахтын буйругуна итаат кылып кафирлерди душман деп билет. Башка мусулмандарды да кафирлерди душман деп билүүгө, алардын мабда жана мыйзамдарын четке кагууга, чечимдерин кабыл албоого чакырат. Андан тышкары, мусулмандарды малай режимдерди кулатуу жана Хизб-ут-Тахрир жетекчилиги астында, илманий малай режимдердин ордуна Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыкты тикелөөгө чакырат.

Бирок, башка партиялар кафирлерди дос тутат жана режимдер аркылуу алар менен достук, жылуу мамилелерди орнотушат. Ал эми, бул партиялар бири-бири менен душмандарча жана атаандаштарча алакада болушат. Хизб-ут-Тахрир аларды бири-биринин канын төкпөөнүн тарапкери. Бирок, алар бири-биринин канын төгүүдөн коркушпайт жана бул жолдо мүчөлөрүн курман кыла берет.

11 – Хизб-ут-Тахрирдин өз программасында бекем туруп келгени жана эч бир фикиринен чегинбегендиги:

Партияларды карап чыксак, алардын бири да түзүлгөн убакта чакырган фикиринде бекем турбаганын көрөбүз. Алардын фикирлери бир нече ирет өзгөрүп, фикирлөө тарыйкаты да өзгөргөн. Эрежелерге баш ийбей, алардан баш тартышты, өздөрү четке кагып келген, туура эместигине хужжат келтиришкен фикирлерди кийинчерээк тастыкташты. Бирок, Хизб-ут-Тахрир өз манхажында, түшүнүктөрүндө жана тарыйкатында бекем турат. Ал өз фикирлерин өзгөртпөдү жана алардан баш тартпады. Хизб-ут-Тахрир түзүлгөн күндө адамдар чыгарган мыйзамдарга ишенбөөгө, аларды четке кагууга жана анын ордуна Халифалыкты тикелөөгө чакырган болсо, бүгүн да ошол манхажын улантууда. Мисалы, ал демократия түзүмү алуу, колдонуу жана чакыруу харам болгон куфр түзүмү деп билген болсо, бүгүн да ушул фикирде. Ал демократия жөнүндө эч бир сөзүн өзгөрткөн жок, башка фикирлер да кудум ушул сыяктуу... Анын 60-жылдардан кийинки тахлилдери да өзгөрбөгөн, балким, алар вакиъде өз тастыгын тапкан. Көпчүлүк адамдар бул тахлилдердин туура экендигине канааттанышкан.

Хизб-ут-Тахрир Уммат жетекчиси болууга жарактуу:

Хизб-ут-Тахрир Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылат жана аны бузуп көрсөтпөйт. Ал Ислам түзүмүн жашоонун бардык жактарын өз ичине алган мабда катары сунуш кылат. Өз максатын

Расулуллах ﷺ тарыйкаты аркылуу жана андан бир сөөм четке чыкпастан ишке ашыруу үчүн аракет кылат. Ал Умматты ыдыратуу үчүн эмес, бириктирүү үчүн аракет кылат, тайпачылыкты, улутчулдукту жана мекенчилдикти четке кагат. Анын дүйнө проблемаларын баарын чече турган саясий долбоору бар. О.э. ал Умматты Батыш пландарынан жана тил бириктирүүлөрүнөн сактай турган саясий аң-сезимге ээ. Ал далил күчүнө негизделген өзгөргүс түшүнүккө ээ, ыдыроону жана бөлүнүүнү токтотуу үчүн аракет кылууну табанний кылган. Ал мусулмандарды дос тутат, кафирлерди, малайларды жана мунафыктарды душман деп билет. Ал бардык фикирлеринде бекем жана эч бир фикиринен баш тартпайт. Хизб-ут-Тахрирдин башка партиялардан өзгөчөлөнтүп турган касиеттери болгондуктан ал гана Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыкты тикелөө аркылуу исламий жашоону кайрадан баштоо үчүн Умматка жетекчилик кылууга жарактуу. Ал мамлекет Аллах түшүргөн шарият менен өкүм жүргүзөт, Исламды даъват жана жихад аркылуу дүйнөгө нур жана хидаят катары алып чыгат. Мугийра ибн Шуъба риваят кылган хадисте Расулуллах ﷺ айтат:

«لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ أَوْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ عَلَى النَّاسِ»

«Умматымдын бир тобу Аллахтын иши үстүндө бекем турат. Аларды жардамсыз калтырган жана каршы чыккандар аларга зыян жеткире алышпайт. Кийин Аллахтын иши (нусраты) келип, алар адамдар арасынан жеңүүчү болуп чыгышат». (Имам Муслим риваяты). □

**НУСРАТ ФАРЗ КИФАЯ, БУЛ ФАРЗ АТКАРЫЛБАСА,
АНЫН КҮНӨӨСҮ КҮЧ-КУБАТ ЭЭЛЕРИНЕН САКЫТ БОЛБОЙТ**
Абдуллах Кади – Яман

Вакиъликти өзгөртүү үчүн аракет кылып жаткан жаматтар жалпы же белгисиз идея негизинде аракет кылбашы, балким, идеяны анык белгилеп алуулары лазым. О.э. идеяга алып бара турган тарыйкаты да түшүнүктүү жана ушул фикраттан келип чыккан болушу лазым. Тарыйкат фикраттын сыртында же андан бөлүнгөн болбошу керек. Ал фикрат менен тарыйкат бири-бирине байланыштуу болушу лазым. Эгер, өзгөртүү үчүн аракет кылып жаткан айрым жамааттарды көздөн өткөрсөк, алар идеяга жетүү үчүн бир нече жолдордо бара жатышканын көрөбүз. Дагы айрымдары демократия жана капиталисттик түзүмдөгү парламенттик шайлоолорго катышуу сыяктуу жолдорду карманышууда. Дагы айрым кыймылдар куралдуу козголоң жана согуш сыяктуу зомбулук жолун карманышууда, бул жолдор алардын акыйдасына жана мабдасына ылайык же тескери экенине, бул жолду улантуу ошол кыймылдын өзүнө, же башка кыймылдарга, же калкка коркунуч туудурушуна этибар бербей жатышат.

Өкүнүчтүүсү, көпчүлүк исламий кыймылдар өзгөртүү үчүн аракет кылып жатышканда Исламга тескери жолдо бара жатышат. Аллах Таала мусулмандарга турмуштун бардык иштеринде Ислам менен хукм кылууну жана Исламдан хукм алууну буйруган. Бул болсо, өз жарандарына Ислам хукмдарын колдоно турган, Исламды дүйнөгө нур жана хидаят катары алып чыга турган аткаруучу вужуд аркылуу ишке ашат. Ошол аткаруучу вужуд – бул мамлекет. Демек, мамлекет жок болсо, «Важиб эмне менен аткарылса, ошол нерсе да важиб» деген койдага ылайык, мусулмандар ошол мамлекетти тикелөө үчүн аракет кылуулары важиб болот.

Расулуллах ﷺдин сийратына кайрылсак, ал киши үч баскычты басып өткөнүнө күбө болобуз. Биринчиси, уюм түзүү жана ага исламий сакафат берүү. Экинчиси, ушул уюм фикирий жана саясий күрөш аркылуу коом менен иштеши жана нусрат талап кылышы. Үчүнчүсү, бийликти ээлөө жана Исламды колдонуу.

Расулуллах ﷺ ушул тарыйкатка баш ийген жана андан бир сөөм да четке чыкпаган, биз да ал кишиден үлгү алып, ошол тарыйкатка баш ийишибиз лазым. Себеби, Аллах Таала Расулуллах ﷺдан үлгү алууну буюрат.

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

«Айткын: Менин жолум ушул. Мен Аллахка даъват кыламын. Мен жана мага ээрчиген кишилер анык ишенимге ээбиз. Аллахты аруулаймын. Мен мушриктерден эмесмин»

[12:108]

Ушул аятта даъватта Расулуллах ﷺдын тарыйкатына тескери иш тутуу жаиз эместигине ишара далалаты бар. Ошондуктан, эгер биз Расулуллах ﷺдын даъваттагы жана мамлекет тикелөөдөгү тарыйкатына ээрчибесек, ал кишиге тескери иш тутуп, башка жолдорго өтүп кеткен болобуз.

Ибн Касир «Бидая ва Нихая» деген китебинде айтышынча, Абу Нуайм Уббан ибн Абдуллах Жабалийден, ал Уббан ибн Тагаллудан, ал Икримадан, ал болсо Ибн Аббастан, ал Али ибн Абу Талибден риваят кылат: «Аллах Таала Өз расулуна араб урууларынан нусрат-жардам талап кылууну буйруган соң, мен жана Абу Бакр Расулуллах ﷺ менен бирге Минага бардык жана арабдар межлис куруп отурган жыйынга учурадык». (Абу Нуайм, Хаким жана Байхакий).

Расулуллах ﷺ нусрат жана коргоо талабында бир нече урууларга барды, алар: Таифтеги Сакиф, Амир ибн Саъсаъа, Гассан, Фазара, Мурра, Ханифа, Салим, Абас, хавазиндик Наср уруусу, Саълаба ибн Икая, Кинда, Калб, Харис ибн Каъб, Узра, Кайс ибн Хатим, Абул Юср ибн Абу Рафиъ, Мухариб, Хазарама, Букаъ, Авс жана Хазраж уруулары. Расулуллах ﷺ мамлекет тикелөөдө белгилүү бир жолду т.а. нусрат талап кылуу жолун карманды. Ал киши түрдүү кыйынчылыктарга жана азарларга карабастан, бул жолду өзгөртпөдү. Бул болсо, мамлекет тикелөө ишинде нусрат талап кылуу фарз экенине далил болот.

Нусрат талап кылуу коом менен иштөө баскычынын акырында болот. Расулуллах ﷺ нусрат-жардам талап кылган уруулардагы күч-кубат ээлери үчүн ал киши талап кылып жаткан нерсе анык эле. Т.а. Расулуллах ﷺ алардан аны коргоону жана алардын арасында Аллахтын хукмдарын колдоно турган вужудду тикелөөгө мүмкүнчүлүк жаратып берүүнү талап кылып жатканы анык болчу. Башкача айтканда, алар нусрат хукм жүргүзүп, жихад кыла турган мамлекетти тикелөө үчүн суралып жатканын түшүнүшкөн.

Ошондуктан, Расулуллах ﷺ нусрат сураганда Амир ибн Саъсаа уруусу мындай деди: «Эгер, биз ушул иш үстүндө сага байъат берсек жана Аллах сени душмандарыңа үстөм кылса, сенден кийин бул иш бизге калабы?». Ошондо Расулуллах ﷺ: «Иш Аллахтыкы, аны Өзү каалаган ордуна коёт», - деди. Алар: «Сен өзүңдөн мурда бизди арабдарга бута кылмакчы белең? Аллах сени женишке жеткирип, кийин бул иш бизден башкаларга тийсе, сенин бул ишиңе биз муктаж эмеспиз», - деп жүз үйрүштү». Башкача айтканда, алар нусрат мамлекет тикелөө үчүн суралып жатканын билишкен. Ошондуктан, алар Расулуллах ﷺ дан кийин ошол мамлекетке аким болууну каалашты. Расулуллах ﷺ Бану Шайбандан нусрат талап кылганда, алар минтип жооб беришти: «Биз бул жерлерге келгенибизде эки кыйынчылык ортосунда жайгашканбыз». Ошондо Расулуллах ﷺ: «Эки кыйынчылык дегениңиз эмнеси?», - деди. Алар: «Кисронун дарыясы жана арабдардын суулары. Биз бул жерге жайгашып жатып, Кисрого андан башкасын өкүмдар кылбоо жөнүндө убада бергенбиз. Сен чакырып жаткан нерсе болсо, падышалар жактырбаган ишке окшойт. Эгер, сен арабдардын суусу жаатында коргоо жана жардам сурасаң, сен айткан нерсе болот», - деди. Ошондо Расулуллах ﷺ: «مَا أَسَأْتُمْ فِي الرَّدِّ إِذْ أَفْصَحْتُمْ بِالصِّدْقِ، وَإِنَّ دِينَ اللَّهِ لَنْ يَنْصُرَهُ إِلَّا مَنْ أَحَاطَهُ اللَّهُ مِنْ جَمِيعِ جَوَانِبِهِ»

«Силер жаман жооп кылбадыңар, анткени, туурасын айттыңар. Аллахтын динине аны бардык тараптан коргой ала турган киши гана жардам бере алат», - деди. Алар нусрат бул бийлик экенин жана араб-ажамга каршы жихад экенин түшүнүшкөн. Ошондуктан, арабдарга каршы согушка макул болушса да, фарстарга каршы согушка макул болушпады. Кийин Аллах Таала ушул ишти тагдыр кылган соң, Мадинада мамлекет тикелөө үчүн экинчи Акаба байъаты болду. Андан кийин үчүнчү баскыч т.а. мамлекет тикелөө баскычы башталды. Жогорудагылардан айкын болгондой, нусрат талап кылуу үчүнчү баскычтан мурда т.а. коом менен иштөө баскычында болот.

Нусрат талап кылуу маселеси уюмдун ыхтиярдуу иши эмес, балким, ал далилдер менен истинбат кылынган шарыйй хукм. Демек, шарыйй хукм бар болгон соң, ал тургай, бардык адамдар ага каршы чыкса да, ар бир мусулман ага амал кылышы важиб. Бул

хукм Аллахтын шариятынан болгондуктан, аны таштап башкасына өтүү харам.

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ
وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾

«Аллах жана Анын пайгамбары бир ишти буйруган убакта эч бир мумин жана мумина үчүн (Аллахтын хукмун коюп) өз иштерин ыхтыяр кылуулары жаиз эмес, ким Аллахка жана Расулуна күнөөкөр болсо, демек, ал анык адашуу менен адашыптыр» [33:36]

Майданда болуп жаткан окуяларды күзөтүп жаткан көпчүлүк кишилер: терроризмге каршы күрөш аты астында Ислам жана мусулмандарга каршы жырткыч чабуулдарга мусулмандар каршы тура алышпайт, ошондуктан, исламий Халифалык жөнүндө сүйлөө куру кыял дешет. Бирок, алар адашууда, себеби, мындай кароо ыйманы алсыз жана Аллахтын нурун көрбөгөн үмүтсүз кишинин көз карашы. Таң калычтуусу, бул согушта Умматты нусраттан жана он үч кылымга созулган азиздигине кайтышынан тосууну каалап жаткан бул үмүтсүз кишилер Умматка өздөрүн Ислам байрагын көтөрүп чыккан улама жана идеологдор катары көрсөтүшүүдө. Биз аларга мындай дейбиз, Расуллалах ﷺ өз жолунда Аллахтын вахийи менен туура жүрдү, ага жиберилген хакты тастыктады, Аллахка тобокел кылып, сабыр кылды, фикратын раъй ааммага айлантуу жана даъватына жардам бере турган күчтү пайда кылуу үчүн алып барган ишин эсеп-китеп кылды. О.э. максатка жетүү үчүн маддий курал иштеткен жок, өзүнүн пландаган шаръий тарыйкатынан чыгып, исламий болбогон регионалдык, же жергиликтүү, же эл аралык күчтөргө таянбады. Натыйжада, максатына жетип мамлекетти тикеледи. Кийин бизге түнкүсүн да күндүзгүдөй жана өлгөн киши гана андан чыгып кете турган нурдуу жолдо калтырды. Расуллалах ﷺ мамлекет тикелөө жолунда жүргөндө Мекке жана анын сыртындагы акимдер ал кишини бул жолдон бурууга аракеттерди жасашты. Мисалы, Курайш ал кишиге даъватты токтотуунун акысына байлык берерин айтышты, бир жыл сенин кудайың, бир жыл биздин кудайыбызга ибадат кылалы деп шериктеш башкарууну сунуштады. Бирок, Расуллалах ﷺ өз мабдасынан баш тартпоо жөнүндө катъий раддия билдирди. Мекке

сыртында болсо, уруулар ал кишиден кийинки башкаруу алуунун акысына жардам берерин айтышты. Бирок, ал киши:

«إِنَّ الْأَمْرَ لِلَّهِ يُضَعُّهُ حَيْثُ يَشَاءُ»

«Иш Аллахтыкы, аны Өзү каалаган ордуна коёт», - деп аларды четке какты. Дагы башкасы толук болбогон башкарууну сунуштады. Расуллаллах ﷺ аларга:

«إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ لَا يُصْلِحُ لَهُ إِلَّا مَنْ أَحَاطَهُ مِنْ جَمِيعِ جَوَانِبِهِ»

«Бул динге аны бардык тараптан коргой ала турган киши гана жардам бере алат», - деп жардамын кабыл албады.

Аллах Таала айтат:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

«Анын буйругуна тескери иш кылган кимселер өздөрүнө бирер фитна жетип калышынан же катуу азап жетип калышынан этият болушсун!» [24:63]

Аллах Таала Анын буйругуна тескери иш кылган кишилерге азап жетишинен эскерткенин ойлоп көргөн киши, Халифалыкты тикелөөдө Расуллаллах ﷺдын тарыйкатына ээрчүү таклифий буйрук жана шарый хукм экенин көрөт. Ушул тарыйкатка ээрчүү важиб. Себеби, үлгү ушул тарыйкаттан алынат. О.э. ал Ислам хукмдарынын бири болуп, эч бир жамаат кандайдыр бир аклий жолдор менен андан чыгып кетиши халал эмес. Себеби, акыл Хаким шарийнин хытабына моюн сунушу керек. Акыл өкүм чыгаруучу эмес, эгер ал өкүм чыгаруучу болсо мусулмандардын акылдары жана каалоолору ар түрдүү болгондуктан жолдор да түрдүү болуп кетет. О.э. убакыттын өтүшү менен жолдор өзгөрөт жана мусулмандардын акылдары аларды адашууга жана бактысыздыкка алып барат.

Жылдар жана күндөр артта калды, салтанат Куръандан ажырады жана коомубуз жаңы алакалар менен кайрысламий коомго айланды. Колонизатор кафир Халифалыкты кулатты. Аны башкарууда батыл акыйдага таянган, кафирлердин жана акимдердин зулumu астында азап тарткан майда мамлекеттерге бөлүп жиберди. Исламий коомубуз тартып алынды жана эл аралык жүрүшүбүз токтотулду.

Ошондуктан, бүгүн Умматыбыз Исламий Умнат болгон соң, Исламды колдонууга жана коргоого Умнат жоопкер. Умнат салтанат ээси жана Умнат аркылуу гана башкарууга жана Халифалыкка жетишилет. Бул Умнат соңку кездерде башка

умматтар арасында этибарга ээ мартабасынан түштү, мамлекети дүйнөдөгү жетекчилик даражасынан кулады. О.э. ички жана тышкы тараптан алсырап, 1924-жылы ыдырады. Ошондо көпчүлүк исламий кыймылдардын Исламды толук түшүнбөгөндүгү аларды Халифалыкты тикелөөдөгү жалгыз исламий тарыйкаттан буруп жиберди. Натыйжада, жолдор көбөйдү жана алар тарыйкаттан алысташып, эч кандай өзгөрүүсүз жана өнүгүүсүз ордунда кала берди.

Бардык шериктерден аруу Аллах Таала Өз китебинде бизди урматтуу Расул алып келген нерсени алууга буйруп мындай дейт:

﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

«Расуллаллах силерге тартуу кылган нерсени алгыла, ал силерди кайтарган нерседен кайткыла» [59:7]

Ошондуктан, биз ал киши Мадинада Ислам мамлекетин тикелегенде карманган тарыйкатын алышыбыз важиб. Себеби, ал киши үлгү алына турган пайгамбар. О.э. Расуллаллах ﷺ бул мамлекеттин башкаруусун Авс жана Хазраж уруусунан болгон мусулмандардын кубатына таянган көз карандысыз башкаруу кылды. Себеби, бул эки уруу Расуллаллах ﷺ мамлекетинин борбору болгон Мадинада башкаруу тизгининин ээлери эле. Расуллаллах ﷺ мамлекет коопсуздугун мусулмандардын коопсуздугу менен белгиледи. Анткени, мамлекет жана Умматты душмандардан коргоо мусулмандардын аскерий кубаты менен ишке ашат. Андан тышкары, Пайгамбарыбыз ﷺ жаңы тикеленген мамлекетте Исламды толук колдонду жана бул ишти Мадинаи Мунавварага кириши менен эле баштады.

Аллах түшүргөн нерселер менен хукм жүргүзүү – Аллахтын ибадаттарын улуулоо. Чоң Акаба байъатында нусрат ээлери мына ушул ишти жүзөгө чыгарышты. Каъб ибн Малик айтат: Биз Аббас ибн Абдул Мутталибдин сөзүн уккан соң: «Сенин сөздөрүңдү уктук, эми сен айткын, я Расуллаллах ﷺ, өзүң жага Роббиң үчүн керек болгон убаданы алгының» - дедик. Ошондо Расуллаллах ﷺ сүйлөп, Куръан окуду, Аллахка даъват кылып, Исламга кызыктырды, кийин айтты:

﴿أَبَايَكُمْ عَلَىٰ أَنْ تَمْنَعُونِي مِمَّا تَمْنَعُونَ مِنْهُ نِسَاءَكُمْ وَأَبْنَاؤَكُمْ﴾

«Мен силер өз аялдарыңарды жана балдарыңарды коргогон нерселерден мени да коргоо жөнүндө силерден байъат аламын». Бул жерден белгилүү болгондой, күч-кубат жана жардам

ээлери өз жоопкерчиликтериндеги важиб милдетти даъват калкына сунушташты.

Мындан улам, даъват калкы адамдардын иштерин башкара турган кишилер. О.э. алар адамдарды Аллахтын китеби жана Расулунун суннаты менен жетектешет. Нусрат калкы болсо, даъват калкына жана даъваттагы ыйгарым укук ээсине кайрылгандан кийин гана бирер ишти аткара алат. О.э. нусрат ээлери даъватты, Умматты жана мамлекетти коргоого кудуреттүү кубатка ээ болушу, түрдүү майдандарда даъват калкы буйруп жаткан курмандыкка жана эрдикке даяр болушу керек.

Бүгүн исламий Уммат нусрат ээлери анын арасынан чыгышын, «Качанга чейин Ислам башкарууда жок болот? Качанга чейин мусулмандар душмандар аларды кармап кетишинен коркот? Качанга чейин жерлерибизди колонизатор кафир басып алышынан, намыстарыбызды тебелешинен жана байлыктарыбызды талап-тоношунан коркобуз? Артында туруп согуш кылына турган жана аны менен коргоно турган имам качан келет? Качан ар бир мусулманга коопсуздук, ыйман, нусрат жана мүмкүнчүлүктү жүзөгө чыгара турган исламий жашоону кайрадан баштоо аркылуу Ислам коопсуздугун жүзөгө чыгарабыз? - деп кечеги ансарлардын сөзүн айтышын күтүүдө.

Ошондуктан, Уммат же анын ичиндеги күчтүү топ мамлекет тикелөөгө жардам бериши фарз. Мунун далили «Важиб эмне менен аткарылса, ошол нерсе да важиб» деген коида. Себеби, мамлекет тикелөө важиб, бул важиб болсо мамлекет тикелөө жолунда жолтоо болуп турган маддий тоскоолдуктарды алып салууга кудуреттүү Уммат же анын ичиндеги күчтүү топ менен жүзөгө чыгат. Ансарлар عليه السلام экинчи Акаба байъатында мындай дешкен: «Биз Расулуллах ﷺды малдарыбызга мусибат жетишине жана асылзадаларыбыз өлтүрүлүшүнө карабастан, кабыл алабыз». Бул алар Расулуллах ﷺ Аллахтын буйруктары, Аллах түшүргөн шариат менен өкүм жүргүзүүнү баян кылып бериши үчүн ал кишиге жардам берүү важиб экенине далил. Аллах Таала айтат:

﴿وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ﴾

«Эгер силер жүз үйрүп кетсеңер, Ал силерден башка бир коумду алмаштырып коёт, кийин алар силерге окшош болбойт»

[47:38]

Ким ушул ишти аткарса, алар үчүн бул дүйнө жана ахирет жакшылыгы бар. Амал кылуучулар ушул сыяктуу ишке шашылуусу лазым. Расулуллах ﷺ айтат:

«... الْأَنْصَارُ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِيَارٌ، وَلَوْلَا الْهَجْرَةُ لَكُنْتُ أَمْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ، وَلَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَايِدِيَا وَشِعْبًا لَسَلَكَتُ وَايِدِي الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهُمْ...»

«... Ансарлар шиар (денеге жабышып турган кийим) болсо, адамдар дисар (анын үстүнө кийилген кийим). Эгер, хижрат болбогондо ансарлардын бири болоор элем. Эгер, адамдар бир өрөөн жана капчыгай басса, мен ансарлар баскан өрөөнгө жана капчыгайга баскан болоор элем...». (Муслим риваяты).

«إِنَّ الْأَنْصَارَ كَرَشِي وَعَيْبِي»

«Албетте ансарлар менин жамаатым жана сырдаштарым». (Муслим риваяты). Кандай жогору мартаба, кимде-ким Ислам башталышында кандай болсо, дагы ошол макамына кайтаруу жана Пайгамбарыбыз калтырган Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалыкты кайра тикелөө үчүн аракет кылса, албетте ал мына ушул мартаба жетишет. Себеби, Пайгамбарыбыз ﷺ залым падышалыктан кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот деген.

Бүгүнкү нусрат ээлери Аллахка жана Расулуна жардам көрсөткөн, көптөгөн шейиттерди берген ансарлар сыяктуу болушу лазым. Алар жөнүндө замандаштары мындай деген: «Арабдар ичинде ансарлардан көрө көбүрөөк шейит берген жана кыяматта азиз болгон кишилерди билбейбиз. Алар алсыз кишилерге ар дайым жардам беришет жана Аллахтан гана ажр күтүп берешендик кылган кишилер». Ким бизди кафирлердин азабынан куткарса, ага бейиш болот. Ким Аллахтын динине жардам берсе, Пайгамбарыбыз менен бейиште бирге болот.

Саъд ибн Рабиъ жан берип жатып, Аллахтын дини жана Расулу үчүн тынчсызданып айткан сөздөрү кандай гана ажайып. Исламий Уммат бул улуу көрүнүш жана мыкты жоопту эч качан унутпайт. Ухуд күнүндө Саъд ибн Рабиъ өлүм астында жатканда сахабалардын бири аны көрүп калат, Саъд ибн Рабиъ айтат: «Расулуллах ﷺ га менден салам айт». Бул ирмемдер ушундай улуу ирмемдер болду, периштелер анын сөздөрүн жазды жана ага өлүм периштеси күбө болду. Бул эң мыкты эр азаматтар татыктуу болгон даңк эле. Ошондо Саъд ибн Рабиъ айтты: «Расулуллахка менден салам айт. Дагы айткын, мен бейиштин жытын сезип жатамын, ага айткын: «Аллах бирер Пайгамбарды Уммат атынан жакшылык

менен сыйласа, Сизди ошонун абзели менен сыйласын». Ансар комуна айткын: «Эгер, силер тирүү туруп, Аллахтын Расулуна бирер зыян жете турган болсо, силерге үзр жок». Эй Саъд ибн Рабиъ ансарийдин урпак-мууну, эй улуу каармандын урпак-мууну, Саъд дүйнөдөн кайтып жатып, аялын же балдарын эстеген жок. Балким, анын осуяты Аллахтын динине жана Расулуна жардам берүү жолунда кайрат көрсөтүү болду. Эй ансарлар тобу, Аллах силерди Өз рахматына алсын. О.э. бардык замандарда Аллахтын динине жардам берген кишилерди Аллах Өз рахматына алсын. Ошол күнү Расуллалах ﷺ ансарларын урматтап ансарлар байрагы астында намазга чыкты.

Ансарийлердин бири Абу Талха Ухуд күнү Расуллалах ﷺдин жанында туруп мындай деди: «Эй Аллахтын Расулу, атам жана энем сизге курман болсун, жогору көтөрүлбөңүз! Жаачылардын огу сизге тийиши мүмкүн! Сизден көрө мен өлөйүн!». Ооба, эй Абу Талха, сен өмүрүңдү курман кылгандай келечекте сенин боордошторуң Аллахтын дини жолунда өмүрлөрүн курман кылышат. Динар уруусунан болгон ибадаткөй жана итааткөй ансарий аялдын курмандыгы эркектерди кайратка үндөйт. Бул аялдын жолдошу, уулу, агасы жана атасы Ухуд күнүндө Расуллалах ﷺ менен бирге жараат алды. Кийин алардын баары шейит болушту. Бирок, Аллахтын Расулу, дини жана Исламдын кадыры ал аял үчүн таңда чыккан күндөн жакшыраак эле. Ал аял өзүнө жеткен мусибаттарды жана азаны унутту, ал Расуллалах жөнүндө кайгырды. Ага айтышты: «Аллахка мактоолор болсун, ал сен каалагандай жакшы». Ошондо ал аял: «Мага ал кишини көрсөткүлө» деди, ал кишини көрсөтүшкөн соң: «Эй Аллахтын Расулу, менин кайгым сиздин жараатыңыз айыккандан кийин кетет. Мен үчүн сизге тикен киргенден көрө дүйнөдөн кеткеним абзел», - деди. Бул мумина жана сабырдуу аялдын Расуллалахка кайгыруусу жана сүйүүсү таква кишилер суктана турган нерсе. Аллах Аннын динине жардам бергендерди Өз рахматына алсын.

Нусрат талабына эрки жогору, кайраты күчтүү кишилер гана жооп берет. Нусрат калыс, таква кайраттуу инсандардан алынат. Нусрат жардамчылар жок оор убактарда келет. Нусрат ар кандай абалга даяр кишилерден алынат. Алар таквалар тобу, аларды издегиле. Алар азиздер тобу, алар менен бирге аракет кылгыла. Алар ушул замандагы Уммат жетекчилери. Алар силер менен бирге Аллахтын динине жардам берүүгө ынтызар. Дуа кылуучу пенде

кандай гана ажайып, Аллахтын кабыл алышы кандай гана ажайып, бүткүл дүйнөнү өз нуру менен жарытып жаткан Ислам дияры кандай гана ажайып. Акыбет такваларга таандык. Аллах Таала айтат:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِحَوَارِيِّنَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ حُنَّ أَنصَارُ اللَّهِ﴾

«Эй момундар, силер да кудум Аллахтын жардамчылары болгула! Ийса ибн Марям хаварийлерге: «Аллах жолунда ким менин жардамчы болот?» дегенде, хаварийлер айтышты: «Биз Аллахка жардам берүүчүлөрбүз» [61:14]

Ошондой болгон соң, Аллахтын ансарларынан жана Умматтын хаварийлеринен болгула.

Бүгүн мусулмандарда Халифалык жөнүндө раъй амма пайда болду. Бүгүн Аллах Өз китебинде айткан ансар кишилердин чыгышы калды. Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылып жаткан, ушул залым падышалардан кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыкты тикелөөгө аракет кылып жаткан Хизб-ут-Тахрирге жардам берүү аркылуу Аллахтын динине жардам бере турган рижалдардын чыгышы калды. Аллах Таала айтат:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾

«Аллах силерден ыйман келтиргендерге жана жакшы амалдарды кылгандарга аларды жер жүзүндө халифа кылууну убада кылды» [24:55]

Пайгамбарыбыз ﷺ ушул залым падышалардан кийин Халифалыктын болушу туурасында мындай деди:

﴿ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا جَبْرِيَّةً، فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَىٰ مِنْهَاجِ النَّبُوَّةِ. ثُمَّ سَكَتَ﴾

«Кийин жабыр көрсөтүүчү залым падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот. Андан соң Пайгамбар ﷺ сүкүт кылды». Эй кубат ээлери шашылгыла, даъватка, нусратка шашылгыла. Күтүп отурбастан, Хизб-ут-Тахрир менен бирге Халифалыкты тикелөөгө шашылгыла. Себеби, сапка бүгүн кошулушуңардын сообу эртең кошулушуңардан жакшыраак. Аллах Таала айтат:

﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَّتِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتْلُوا ۚ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

«Силерден (Мекке) фатх болушунан мурда ихсан кылган жана (Расулуллах менен бирге кафирлерге каршы) урушкан кишилер (Мекке фатхынан кийин ихсан кылган жана согушкан кишилер менен) тең болбойт. Алар кийин ихсан кылган жана согушкан кишилерден улуураак мартабада болушат. Бардыгына Аллах эң сонун убада кылган. Аллах кылып жаткан амалыңардан кабардар» [57:10]

Ошондой болгон соң, улуу жана аалий Аллахтан корккула. Силер: «Эгер, силерге жардам берсек, Америка жана Батыш бизге каршы болуп калат» - деп айтпагыла. Себеби, ыйман келтиргендердин, башбаанек бергендердин жана жардам бергендердин каршысында алардын кайраты сынат.

﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾

«Ыйман келтиргендерге нусрат берүү Биздин мойнубуздагы хак болгон» [30:47]

Темабыз соңунда ушуну айтабыз, Исламий Халифалыкты тикелөөгө аракет кылып жактан жамаат бул иште Расулуллах ﷺдын тарыйкатына ээрчиши жана белгиленген иштерди аткарышы лазым. О.э. бул жамаат тарыйкатка тескери иш кылышы харам. Себеби, Ислам мамлекети өзүнүн шарый тарыйкаты гана аркылуу тикеленет. □

**ХАЛИФАЛЫК КУЛАТЫЛГАНДЫГЫНЫН ТОКСОН СЕГИЗ
ЖЫЛДЫГЫНА КАРАТА.
УЛАМАЛАР – ӨЗГӨРҮҮ ЖАНА РОШИД ХАЛИФАЛЫКТЫ
ТИКЕЛӨӨ ӨЛЧӨӨСҮ**

Юсуф Мусъаб

Адашкандарды туура жолго жетектей турган, алар менен азарларга сабыр кыла турган, Аллахтын Китеби менен жансыздарга жан киргизип, «ажыздардын» көзүн Аллахтын нуру менен ача турган илим калкын ар бир заманда бар кылган Аллахка мактоолор болсун. Алгачкы даъват жана мамлекет ээси болгон Аллахтын Расулу Мухаммад ибн Абдуллахка, бардык мухажир, ансар жана сахабаларга о.э. аларды ээрчиген роббаний уламаларга саламдар болсун. Амма баъд:

Уммат уламалары – анбиялардын мураскорлору жана авлиялардын көз нуру болуп, Аллах аларды илим менен мартабасын көтөрдү, илим менен кооздоду. Уламалар халалды харамдан, хакты батылдан, пайданы зыяндан, жакшыны жамандан ажыратышат. Уламалар шарият корукчулары жана акыйда коргоочулары болуп, Аллахтын динин текеберлер өзгөртүшүнөн, батылчылар бузуп-алмаштырышынан жана адашкандар таъвил кылышынан коргошот. Уламалар канчалаган илим алуучуларга илим беришти, канчалаган жолдон адашкандарга жол көрсөтүштү, Аллахтын жолун таба албай жаткандарга жол көрсөтүп, далалат кылышты. О.э. алар канчадан-канча тогуттарды акыйкатка моюн сундурушту, канчадан-канча залымдер аларга каршы турганда Аллах залымдерди кыйратты, мусулмандарга канчадан-канча жамандык жеткенде уламалар жакшылык ачкычтары болушту, мусулмандарга балээлер жеткенде уламалар жарааттарына шыпаа жана табиб болушту... Ушулардын баары себептүү уламалар Расуллаллах ﷺдин ушул хадисине ылайык болушат:

«إِنَّ مَثَلَ الْعُلَمَاءِ فِي الْأَرْضِ كَمَثَلِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ يُهْتَدَى بِهَا فِي ظُلْمًا □ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، فَإِذَا أَنْظَمْتَ النُّجُومَ أَوْشَكَ أَنْ تَضِلَّ الْهَدَاةُ»

«Уламалар кудум суу жана кургактык караңылыктарында жол көрсөтө турган асмандагы жылдыздар сыяктуу. Жылдыздар көрүнбөсө, жол табуучулар адашып калат». (Имам Ахмад риваяты).

Абу Дарда رضي الله عنه ушул хадисди риваят кылат: Мен Расуллаллах ﷺдин мындай дегенин уккам:

«مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ، وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ □ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالْحَيَاتَانِ فِي جَوْفِ الْمَاءِ، وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوْرَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، إِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظِّ وَافِرٍ»

«Ким илим издөө жолунда жүрсө, Аллах аны бейиш жолдорунун бирине жолдоп коёт. Периштелер да илим издөөчүгө ыраазы болуп канаттарын жайып турат. Аалым ушундай киши, ага жер-асмандагы бардык нерселер жана деңиздеги балыктар салават айтып турат. Аалымдын катардагы сыйынуучудан абзелдиги – кудум толгон айдын жылдыздардан абзелдиги сыяктуу. Уламалар – анбиялардын мураскорлору, албетте анбиялар динар да, дирхам да, мурас да калтырышбады, балким, илимди мурас кылып калтырышты. Демек, кимде-ким ушул илимден ала турган болсо, чоң насиба алыптыр». (Абу Давуд жана Тирмизий риваят кылган, Абу Давуддун сахихинде келген риваятты Албаний да сахих деген).

Уламалардын улуу кадыр-барктарын, жоопкерчиликтеринин оордугун жана вазыйфаларынын маанилүүлүгүн баян кылууда Аллах тарабынан аларга берилген васф менен Расулу ﷺ тарабынан кылынган хостоонун өзү жетиштүү. Аллах Өз китебинин бир нече жеринде уламалардын Аллахтан коркуусуна, жогорку даражасына, кайрылуу орду экендиктерине баа берди. Расуллаллах ﷺ анбиялардын мураскорлугун уламаларга хос кылды. Качан фитна жүз берсе, иштер баш аламан болуп калса, ар тараптан балээ келип, киши аң-таң калып, адамдар оңдоочуга жана жетекчиге мухтаж болуп, Аллахтын анбияларын жана расулдарын табышпаса, мына ошондо анбиялардын мураскорлорун табышат, ошолордун сөзүн сүйлөшөт, ошолордун жолунда жүрүшөт. Мындай даража болсо, уламалардан башка эч кимде жок. Эгер, силерден эмнеге мындай деп сурашса, анда, Аллах Талаанын ушул сөзү менен жооп бер:

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«Айткын: «Билгендер менен билбегендер барабар болобу?!»

[39:9]

О.э. уламалардын кадыр-барктарын жана фазилаттарын баян кылууда алар Куръани Каримде Аллах Субханахунун жана

периштелердин ысымы менен бир катарда келгенинин өзү жетиштүү:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

«Аллах, периштелер жана илим ээлери — адилет менен өкүм кылуучу жалгыз Аллахтан башка эч кандай кудай жок, Анын өзү бар экенине күбөлүк беришти. Эч кандай кудай жок, Анын Өзү бар. Ал кудуреттүү, даанышмат» [3:18]

Куртубий рахимахуллах айтат: «Бул аят илимдин абзелдигине жана уламалардын сыймыгына далил. Эгер, уламалардан да кадыр-барктуу киши болгондо Аллах Таала албетте аны да Өзү жана периштелери менен бирге зикр кылмак».

Ооба, Аллах Таала илим жана илим калкынын кадыр-баркын жогору кылды, сый көрсөттү, мартабаларын бийик кылып, мындай деди:

﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾

«Аллах силерден ыйман келтирген жана илим тартуу этилгендерди мартабаларга көтөрөт» [58:11]

Расул ﷺ айтат:

﴿فَضَّلَ الْعَالِمَ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَائِكُمْ. إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَتَّى النَّمْلَةِ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحَوْءِ لِيُصَلِّتُونَ عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ﴾

«Аалымдын катардагы сыйынуучу алдындагы фазилети менин силердин алдындагы фазилетим сыяктуу. Адамдарга жакшылыктан таалим берген кишиге Аллах, Анын периштелери жана жер-асман калкы, ал тургай уясындагы кумурскадан тартып китке чейин салават айтат». (Тирмизий риваяты).

Ибн Каййим айтат: «Аллах Субханаху Өз китебинде даражаларды төрт орунда көтөрүүнү хабар берген, кийин аларды санап, артынан ушул даражалардын баарын илимге жана жихадга байлады. Анткени, бул экөөсү Ислам устундарынан».

Анбиялардын мураскору болгон уламалар илим жана амалды мурас кылып алышат, аларга жашыруун жана ашкере ээрчишет, кыйынчылыкта да, жеңилдикте да алардын жолунан жүрүшөт, төмөндөгү аяттарда айтылгандардан болушпайт:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ﴾

«Адамдар арасында Аллахка бир чекеде кулдук кыла турган кишилер да бар» [22:11]

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ﴾

«Эгер, кааласак аны ошол аяттар себептүү көтөрүп коёр элек, бирок, ал жерге (т.а. мал-дүйнөгө) берилди жана каалоо-нафсин ээрчип кетти» [7:176]

Кадыр-баркка себеп боло турган, урмат-сыйга алып бара турган ушул илим кээде бул дүйнө жана ахирет бактысыздыгына себеп болушу, Аллах алдында да, адамдар алдында да айыптоого жана кордукка алып барышы мүмкүн. Илим амалга байланбаган жана илим ээсине да, Уматка да пайда жеткирбеген илим болсо ушундай болот. Мындай абалда илим ээси тозокко эң биринчи татыктуу болот, анын абалы Аллах Азза ва Жалла Китебинде төмөнкүдөй сыпатталган кимселердин абалына айланат:

﴿وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الضَّالِّينَ﴾

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ

إِن تَحَمَلَ عَلَيْهِ يَلْهَثَ أَوْ تَتْرَكُهُ يَلْهَثَ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِءَايَاتِنَا

فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾

«Аларга бир адамдын кабарын окуп бер. Ал адамга аяттарыбызды билдирген элек, анан, ал ошол аяттарыбыздан четтеген соң, аны шайтан ээрчитип кетип, жолдон азуучулардан болуп калды. Эгер, кааласак аны ошол аяттар себептүү көтөрүп коёр элек, бирок, ал жерге (т.а. мал-дүйнөгө) берилди жана каалоо-нафсин ээрчип кетти. Демек, ал кудум бир итке окшойт, аны айдасаң да тилин салаңдатып тура берет же (өз жайына) койсоң да тилин салаңдатып тура берет. Бул Биздин аяттарыбызды жалган деген адамдардын мисалы, алар фикир кылуулары үчүн бул кыссаны айтып бер»

[7:175]

Ооба, Расуллалах ﷺ-дин заманынан тартып Усманий Халифалык заманына чейинки бардык уламалар алар акыйкатка жетектөөчү

хидаят чырагы экенин түшүнүштү, анткени, алар Аллах Субханахунун:

وَكَفَىٰ اللَّهُ إِلَّا أَحَدًا مِّنْ مَّخْشَوْنَ وَلَا وَمَخْشَوْنَهُ ۗ اللَّهُ رَسَلَتْ يُبَلِّغُونَ ﴿الذِّبِ﴾

حَسِبْنَا ﴿بِاللَّهِ﴾

«Алар – Аллахтын буйруктарын жеткире турган, Андан корко турган жана Аллахтан башка бирөөдөн коркпой тургандар, Аллахтын Өзү жетээрлик эсеп кылуучу» [33:39]

деген аятын окушкан жана бизге ажайып позицияларды т.а. эсеп талап кылуу, хакты жашырбай, ачык айтуу позициясын калтырышты.

Ушундай уламалардын бири имам Ахмад ибн Ханбал болгон. Ал акимдерди тергеп-тескөөдө чырайлуу үлгү болду. Анын белгилүү сөздүрүн бири ушул, бул сөздөр тарыхта алтын тамгалар менен жазылып калды: «Эгер, аалым этияттанып, өзүнүн коопсуздугун ойлоп жооб берсе, ал эми илимсиз илимсиздик менен жооп берсе, анда, как качан жүзөгө чыгат?!». Андай уламалардын дагы бири Изз ибн Абдуссалам, дагы бири Саид ибн Жубайр, дагы бири улуу табииндерден Абу Хазим, дагы, дагы... өтө-өтө көп уламалар.

Уматка – айрыкча, ихтилафтуу жана туруксуз заманда – жетекчилик кылуусу күтүлгөн роббаний уламалардын эң негизги сыпаттары Аллахтан коркуу болсо керек. Негизи, Аллах Таала төмөндөгү аяты менен, Аллахтан коркууну уламаларга хос сыфат кылды:

﴿إِنَّمَا تَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾

«Аллахтан пенделери арасындагы уламалар гана коркушат»

[35:28]

Ошондуктан, имам Ахмаддын уулу Абдуллах атасынан: «Менде бир аз илим барбы?», деп сураганда, ал: «Илимдин башы – Аллахтан коркуу» деп жооб берген. («Адаби шарыйя» китеби, 2-том, 235-236-бет).

Аллахтан коркуу уламаларга хос сыфат экенин ушундай түшүнүү لازым, Аллахтан коркуучу уламалар өз ижтихаддары менен жеткен фикирлерин сүйлөшөт жана ага амал кылышат, мында эч кимге кошоматчылык же жасакерленүү кылышпайт, өткүнчү (арзыбас) матага – ал канчалык көп болбосун – азгырылышпайт. Себеби, жүрөктөрүндөгү Аллахтан коркуу талабы алардан өз каалоо-

нафсилерине да, жеке кишилер, жана жалпынын каалоо-нафсилерине да карабоону талап кылат.

Аалым ушундай позицияда турса, чынчылдык жана кайратты тандаган болот, ушундай позиция жүрөктөрдү кадыржам кылат.

Бирок, зыянкеч акимдерге ыраазы болгон жана аларга ээрчиген сарай уламалары бүгүнкү күндө ушундай бир жаман даражага жетишти, Уммат тарыхында мындай даража болбогон. Мисалы, кээ бирөөлөрү минбарга чыгып алып, хутбаларында Аллахка, Расулуна жана момундарга кыянаттык кылган, Аллахтын каарына туш болгон фасык акимдерди мактап жатышат. Дагы кээ бирөөлөрү мусулман өлкөлөрүндөгү акимдердин кылмышына, кыянатына жана суздуктарына шарыйлык түсүн беришүүдө. Ал тургай, кыргын, кыйноо, жашыруун камакка алуу, үйлөрдү жашоочулары менен бирге ойрон кылуу, мусулмандар арасында бузукулук жаюу, кафирлерди дос тутуу сыяктуу акимдер жана алардын малайлары кылып жаткан чоң күнөөлөр бүгүн «урухсатка» айланып калды... Бул күнөөлөргө мына ушул сарай уламалары шарыйлык түсүн берип, фатва чыкпай турган жерден фатва чыгарып, катардагы адамдарды алдап жатышат... Алар муну менен Аллахка, Расулуна жана момундарга каршы чыгып жатышат!

Мындай сарай уламалары убакыт өтүп кетишинен мурда тагут өкмөттөр менен достошууну жана шарый илимди кыянаттык менен пайдаланууну таштоолору керек. Бузгунчу акимдер өздөрүнүн кара тарыхын агартып көрсөтүү үчүн уламалардан пайдаланып жакышкан соң, уламалар мындай караңгылык таянычтары болбошу لازым. Эң кеминде, алар Умматты адаштырып, анын динин бузган элек жана Уммат душмандарын дос туткан элек деп, өз күнөөлөрүн ташташканын күбөлөр алдында жарыя кылуулары зарыл. Негизи, Ислам жүзү, ажырап кетпей турган бекем жүзүк. Сарай жүзүктөрү болсо, жөргөмүш желесинен да алсыз. Аллах нусратка, жарыктыкка жана үстөмдүккө урухсат берген күндө Уммат аларды эч качан кечирбейт.

Уламалар Уммат үчүн канчалык маанилүү жана Уммат аларга канчалык мухтаж болсо, алардын өз вазыйфаларынан баш тартуусу же баш тартууга мажбур кылынышы да ошончолук кооптуу. Себеби, уламалар Уммат кол тийгистигинин чоң бөлүгүн коргошот, алардан башкасы муну тосо албайт... Ушул себептен улам, уламалар ушул кол тийгистикти тосууга биринчи болуп кадам таштоолору керек. Себеби, кадам таштоодо кечигишсе, кол

тийгистикти тосууга ылайыксыз болгон кимселер кадам ташташат. Ошондуктан, адамдарга туура жолду көрсөтүп, жетектей турган жетекчилери болушу шарт. «Эгер бир да аалым калбаса, адамдар илимсиз-жахил кимселерди өздөрүнө жетекчи кылып алышат да, ошол кимселер суроолорго жооб бере турган, илимсиздик менен фатва чыгарып, адаша турган жана адаштыра турган болуп калышат». Бул «Илим» китебиндеги имам Бухарий риваят кылган хадистен үзүндү. Демек, уламалар адамдарга жана акимдерге Исламды баян кылып берүүгө, аны жашырбоого Аллахка убада-шерт берип, артка чегинүүлөрү же күрөштөн качуулары жарашпайт. Себеби, ушул уламалар Уммат аң-сезимин өстүрүүгө, ага насаат кылып, турмуштагы өз ролун аткарышына үндөөчү кишилер... Мына ошол уламалар акимдерди мухасаба кылууда жана өзгөртүүдө алдыңкылардан болушат, адамдарга жетекчилик кылып, Халифалыкты тикелөөгө жана Аллах түшүргөн өкүмдөр менен өкүм жүргүзүүгө аракет кылып жаткандардын биринчи сабында турушат. Алар муну Аллах Тааланын ушул аятына амал кылып аткарышат:

﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ

ظُهُورِهِمْ وَأَشْرَوْا بِهِ تَمَتًّا قَلِيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتُرُونَ﴾

«Эстегин, Аллах китеп берилген кишилерге: «Албетте ал Китепти адамдарга ачык баян кыласыңар жана жашырбайсыңар!» - деп убада-шерт алган. Кийин алар бул убада-шертерин арттарына ташташты жана аны арзан нерселерге алмаштырып жиберешти, алардын бул алды-саттылары кандай гана жаман нерсе!» [3:187]

Уламалар дуняны деп хакты ичтеринде жашырган болсо, Аллах аларга катуу азапты убада кылып, мындай деди:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ تَمَتًّا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا

يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ﴾

«Аллах түшүргөн Китептен болгон нерсени жаап-жашыра турган жана аны арзан сата турган кимселер курсактарын от менен гана толтурушат» [2:174]

Уламалардын мойнундагы шарыйй вазыйфа – шарият буюрган акыйкатты жашырбай ачык айтуу. Бүгүн бул акыйкат – малай тагут

режимдерди кулатуу. Себеби, бул режимдер мусулмандарга каршы согушуп, душмандарга тынчтык жарыялап жатышат.

Уламалардын мойнундагы шарый вазифа мындай, алар мусулмандарга өзгөрүү тарыйкаты Расулунуллах ﷺ тарыйкатынын өзү экенин жана бул өзгөрүүнү уламалар, таасирдүү кишилер, катардагы адамдар жана кубат ээлеринен болгон бүткүл мусулмандар душмандардын колу менен эмес, балким, өз колдору менен ишке ашыруулары зарылдыгын, шарият ушуга буйруганын баян кылуулары лазым. Мусулмандардын жогоруда айтылып өткөн ушул топтору чыныгы амалий өзгөрүүнүн күч-булагы болуп эсептелет.

Дагы уламалардын мойнундагы шарый вазифа мындай, алар мусулман дүйнөсүндөгү болгон кубат ээлерине – мойнуңарда эки шарый милдет бар: биринчиси, өз калкыңарды кафирлердин жана душмандардын айла-амалынан коргоо, экинчиси, кудум Расулунуллах ﷺдын ансарлары Мадинаи Мунаварада кылышкандай, Халифалык мамлекетин тикелөө үчүн диниңерге нусрат-жардам берүү, деп үйрөтүүлөрү керек.

О.э. Ислам уламалары өздөрүнүн улуу жоопкерчиликтерин түшүнүп жетүүлөрү лазым. Т.а. алар Исламга жана Халифалыкты тикелөө долбооруна кооптуу чабуул кылынып жатканын мусулмандарга уктуруулары керек. О.э. исламий салтанатты жана исламий башкарууну кайра тикелөө үчүн калыс аракет алып барып жаткандарга тезинен кошулуу – уламалардын шарый вазифаларынын бири.

Муну менен бирге, акимдердин мункар иштерин сөздө да, амалда да четке кагып жаткан жамаат сабында болуу жана Уммат менен биргеликте өзгөрүү үчүн активдүү күчкө айлануу да уламалардын шарый вазифаларынын бири. Расулунуллах ﷺ айтат:

«وَلتَأْخُذَنَّ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ، وَلتَأْطُرَنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا، وَلتَقْصُرَنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْرًا»

«Силер залымди шексиз тыйып коюшуңар, аны акыйкатка шексиз моюн сундуруп, акыйкатты жеткирүү үчүн ийип коюшуңар шарт».

Жарандык же илманий мамлекетти талап кылуу батыл талап экенин, себеби, бул куфр башкаруусу болуп, аны алуу, колдонуу жана ага чакыруу харам экенин баян кылуу да – уламалардын шарый вазифаларына кирет.

АКШ, Европа, Россия же Кытай болушуна карабастан, ачыктан-ачык мусулмандарга душмандык кылып жаткан чет мамлекеттин

мусулман өлкөлөрүнүн иштерине аралашуусуна жол берүү харам экенин, негизи, бул мамлекеттер Ислам жана анын башкаруусу кайтышына каршы душмандык менен күрөшүп жатышканын ачып таштоо да – уламалардын шарый вазыйфаларынын бири.

О.э. мусулмандардын проблемаларын чечүү үчүн Коопсуздук Кеңеши жана БУУ сыяктуу колонизаторлук уюмдардын аралашуусун талап кылуу харам экенин баян кылуу да – уламалар вазыйпаларынын бири. Себеби, бул уюмдардын мыйзамдары куфр мыйзамдары болуп, ири мамлекеттердин, өзгөчө, АКШнын максаттарын ишке ашырууга кызмат кылат.

Баса белгилүү лазым, эгерде мусулман уламалары роббаний болууну каалашса, ушуну ачык жарыя кылышсын: бүгүн бүткүл дүйнөдөгү мусулмандардын абалы бирдей, арийне, мунун шарый чечими да бир. Ал да болсо, мусулмандарды Аллах түшүрбөгөн мыйзамдар менен башкарып жаткан, аларды кыргын кылып, жок кылууга душмандарды тартып жаткан тагут режимдер кулатылышы, алардын ордуна Ислам мамлекети тикелениши шарт.

Ооба, роббаний уламалар гана залимдердин зулумун, бузгунчулардын бузгунчулугун ачык сүйлөшөт, акыйкатты айтып, ага амал кылып, жемелөөчүнүн жемесинен коркушпайт. Алар залим акимден да, жабыр көрсөтүүчү султандан да кооптонушпайт. Себеби, алар Али عليه السلام нун уулу Хусайн عليه السلام риваят кылган хадисте риваят кылынган Мухаммад عليه السلام дын ушул сөздөрүн жакшы билишет:

«مَنْ رَأَى سُلْطَانًا جَائِرًا، مُسْتَجِلًّا لِحَرَمِ اللَّهِ، نَاكِثًا لِعَهْدِ اللَّهِ، مُخَالِفًا لِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، يَعْمَلُ فِي عِبَادِ اللَّهِ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ، فَلَمْ يُعَيِّرْ عَلَيْهِ بِفِعْلٍ وَلَا قَوْلٍ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ مُدْخَلَهُ»

«Кимде-ким Аллахтын кол тийгис нерселерин тебелеп-тепсесе, Аллахка берген убада-шертин бузса, Расулаллахтын суннатына тескери амал кылып, Аллахтын пенделери туурасында күнөө жана зулум кылып жаткан залим султанды көрсө, бирок, сөзү жана амалында аны өзгөртпөсө, Аллахка аны тозокко киргизүүсү ырас болот». (Табароний, Ибн Асир). Роббаний уламалар гана ачык айтуу керек болгон акыйкатка сүкүт кылышпайт, жеке адам жана жалпынын проблемаларына тиешелүү шарый өкүмдөрдү жашырышпайт. Себеби, алар Аллах Тааланын ушул аятына ыйман келтиришкен:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَأَهْدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ

أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعْنُونَ﴾

«Биз түшүргөн далилдерди жана туура жолдон турган нерселерди адамдарга Китепте ачык-айкын кылып бергенибизден кийин аны жаап жашырган кишилерди кадиксиз Аллах наалаттайт жана наалаттоочулар наалатташат»

[2:159]

Бүгүнкү күндө Ислам Умматы өтө оор толгокту башынан өткөрүүдө. Айлана чөйрө кафирлер жана алардын малайлары менен толуп ташкан... Умматка жеткен зулумдун чоң бөлүгүнө уламалар жооптуу. Алардан Аллахтын раъматына ээ болгондору гана бул жоопкерчиликтен сырткары. Себеби, уламалар өздөрүнүн Аллах, Расулу жана Китеби туурасындагы калыс вазыйфаларын узак замандан бери аткарбай келишүүдө. Ооба, бул уламалар Умматты ташташты, бир тараптан кайрыилахий түзүмдөр караңгылыгы, экинчи тараптан акимдердин жалгандары жана оюндары ортосунда тентиреп калышына таштап коюшту. Алар Умматка жырткыч душмандардын чеңгелинен куткара турган жана өзүнүн алгачкы тарыхына т.а. душманга айбат салган, достун урматына жетишкен сийратына кайта турган жолду кеңири жарытып беришпеди. Уламалар өздөрүнөн мурун өткөн улуу уламалардын жолунан жүрүүлөрү керек эле. Бул улуу уламалардын сыймыктуу жана кадырлоого ылайык позициялары тарыхта нур тамгалар менен жазылып калган. Мисалы, монгол-татарларга каршы жихад кылуу үчүн мусулмандарды аракетке келтирүү, Багдадды Аббасийлер Халифалыгы кулатылгандан кийин мусулмандардын этибарын аны кайра тикелөөгө тартуу сыяктуу позициялар. Чындыгында, армиялардын кайратын бекемдөөдө жана Бейбарс командалыгы астында аракетке келүүдө улуу аалым Ибн Таймийя теңдешсиз роль ойногон. Натыйжада, Бейбарс ушул Халифалык кулатылгандан бир жарым жыл өтүп, монголдорду үлкөн жеңилүүгө учураткан. О.э. Константинополду фатх кылуу үчүн мусулмандарды аракетке келтирүүдө, Расулуллах ﷺдын:

﴿وَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا، وَنِعْمَ الْجَيْشُ ذَلِكَ الْجَيْشُ﴾

«Анын амири кандай да жакшы, ал кошуун кандай гана жакшы», деп Константинополду фатх кыла турган кишиге жогору

баа бергенин ачыктап берүүдө уламалардын ролу чоң болгон. Усманий султандарынын көпчүлүгү Расулу акрам башарат берген сыймыкка жетишүү үчүн Константинополду фатх кылууга бир нече ирет урунушту. Алардан акыркысы Мурад II Константинополду 54 күн курчоого алып турду, бирок, ал да фатх кылууга жетише албады. Улуу аалым Акшамсидин (Мухаммад Хамза) султан Мухаммад Фатихтин шейхи жана мугалими эле. Ал өз шакирти Фатихте каармандык жана жихадга мухаббат туйгусун ойготуп, Константинополь фатихи сиз болосуз дечү. Ушундай сөздөр жана түрткүлөр султан Мухаммаддын жүрөгүнө катуу таасир кылды, акыры, ушул улуу ишти кылууга аттанды, 1453-жылы Константинополду фатх кылууга жетишти.

Бүгүн да – алхамдулиллах – таква, пакиза, калыс уламалар бар. Алар Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыкты тикелөө үчүн олуттуу аракет кылып, Умматты бул абалынан куткаруу жана ал ылайык болгон даражага жеткирүүгө үндөө вазыйфасын өз мойнуларына алышты. Бул жолдо алар куугунтукка, камакка, сүргүнгө, ал тургай, өлүмдөргө дуушар болушууда... Ал эми, алар Ислам жана мусулмандар азиз-күчтүү боло турган, ширк жана мушриктер, мунафыктар кор боло турган нусрат Аллах Субханаху тарабынан берилгенге чейин бул азарларга сабыр кылып, ажр күтүшүүдө. Ошондуктан, Уммат өз уламалары ким, уламалыкты айтып жаткандар ким экенин, Умматты ойготуп, бийиктикке көтөрүүгө аракет кылып жаткандар ким, аны кордук жана көз карандылыкка жетектеп жаткандар ким экенин айырмалап алуулары керек.

Эй мусулман өлкөлөрүндөгү урматтуу уламалар!

Ушунча убакыт сүкүт кылгандан кийин бүгүн акыйкат сөздү айтуунун жана убада кылынган Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалык мамлекетин тикелөөгө аракет кылуунун, аны тикелөө менен улуу сыймыкка жетишүүнүн убагы келди. Демек, ушул убактарда Уммат тарыхындагы бул кескин мүмкүнчүлүктөн пайдаланып калгыла. Акыры, бул улуу вазыйфаны аткарууга силер киришпесеңер, ким киришет?! Силер колуңарды тартып, ажыздык, коркоктук көрсөтүп, артка кайтсаңар, Умматка ким жардам колун сунат, ким аны куткарат?! Ким аны бир калима астында бириктирет?! Ким ага насаат кылат, ким ага зыян жеткирүү амалында жүргөн кимселерден коргойт?! Ким Умматты колунан кармап, кыйроодон сактап калат?! Бул иштерди кыла

тургандар силер уламалар эмессиңерби, акыры, Аллах акысы бул болуп көрбөгөн сыймык жана улуу ажр эмеспи?! Негизи, Аллах Таала нусрат берүүнү, үстөм кылууну, диниңерди жеңишке жеткирүүнү убада кылган, инша Аллах, муну кабыл алууга силер ылайыктуусуңар. Аллах Таала айтат:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ
خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۗ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۗ وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ﴾

«Аллах силерден ыйман келтирген жана жакшы амалдар кылгандарга, кудум мурунку өткөн (итикаддуу) заттарды халифа кылгандай, аларды да жер жүзүндө халифа кылууну убада кылды жана алар үчүн Өзү ыраазы болгон (Ислам) динин үстөм кылууну о.э. аларды көргөн кооп-коркунучтарынан кийин бейпилдикке бөлөп коюуну убада кылды. «Алар Мага гана ибадат кылышат жана Мага бир да нерсени шерик кылышпайт. Ким мына ушул (убада)дан кийин куфрону (ниъмат) кылса, анда, алар фасыктар» [24:55] □

ӨЗ ДООРУНДАГЫ УЛУУ ИНСАНДЫН ТАРЫХЫ: СУЛТАН АБДУЛХАМИД II

Али Кади – Яман

«Биз калган мусулмандар менен алакабызды бекемдешибиз, бири-биримизге дагы да жакын болушубуз керек. Ушундай биримдик болбосо, жаркын келечекке үмүт жок. Бул биримдик азырга чейин жок. Бирок, ушундай күн келет, бардык мусулмандар биригишет, бир болуп ойгонушат, жана күфр душманга кыйратуучу соккуну берет». (Султан Абдулхамид II).

Биз төмөндө барктуу тарыхы ар түрдүү жасалмалаштыруу, жалган жана дооматтарга учураган эр кишинин тарыхын баян кылабыз. Ислам Умматы перзенттери улуу халифалардын тарыхы кандай гана тил бириктирүүлөргө бута болгонуна күбө болушсун. Ошондуктан, мусулмандар бүгүнкү күндө өздөрүнүн улуу тарыхына кайра назар салууга, аны доомат жана жалган таштандыларынан тазалоого өтө муктаж. Бул таштандыларды кафир Батыш жана ага малай болгон акимдерибиз мусулман перзенттерине тыгыштырып келишти, аларга үгүттөп, мээлерине куюшту.

Төрөлүшү жана жаштыгы:

Султан Абдулхамид II хижрий 1258-жылы 16-шаъбан, миладий 1842-жылы 22-сентябрь күнү туулган. Султан Абдулмажиддин I уулу болгон султан Абдулхамид султандар сарайында таалим алды жана фарс, араб тилдерин мыкты өздөштүрдү. Муну менен бирге, тарыхты үйрөнүп, адабиятка мухаббат койду. Кээде Усманий түркий тилде ыр жазды. Куралдан пайдаланууну үйрөндү, айрыкча, кылычты өтө жакшы колдоно билди. Тапанчадан бутаны атуусу мыкты эле. Эл аралык саясатка маани берип, өлкөнүн эл аралык саясаттагы ордун өтө этибар менен күзөттү.

Абдулхамид – мусулмандардын жүз экинчи халифасы, Усманий султандарынын отуз төртүнчүсү. Ал киши халифалыкты да, султандыкты да жамдаган Усманийлер үй-бүлөсү султандарынын жыйырма алтынчысы, амалий султандыкка ээ болгондордун болсо, акыркысы эле. Анын бийлиги отуз жылдан ашык убакыт өкүм сүрдү.

Халифалык кызматын ээлеши:

Султаныбыз бийликке хижрий 1293-жылы, миладий 1876-жылы келди. Ал убакта мамлекет анархияга толо болуп, ички жана тышкы жактан өтө жаман, туруксуз абалда эле. Кеп ушунда, миладий 1840-жылы Лондон келишими Мисир акими Франция

малайы Мухаммад Али пашанын амбицияларына чекит койгон, 1846, 1858-жылдарда күч алган Крым согушу бир нече келишимдердин түзүлүшүнө себеп болду. Мына ушул иштерден кийин Европа Усманий мамлекеттин иштерине мурдагыдан да көбүрөөк аралаша турган болду, ага айрым Исламга тескери мыйзамдарды зордоп өткөрдү, Европа консулдуктары уу-заар фикирлерди тарата баштады, миссионердик мектептер өз студенттерин Усманий мамлекеттин жарандары арасындагы чыр-чатакты дагы да күчөтүүгө сапарбар кыла баштады. Натыйжада, бир нече ички фитналар козутулду, сырттан туруп кээ бир күрөштөрдө от жагылды. Европа мамлекеттерине малайлык кылып жаткан интеллигенттер жана мамлекет кызматкерлери Европа конституцияларынан алынган конституцияны колдонууну талап кылышты. Алар Франция козголоңу идеясынан жана кээ бир Европа мамлекеттеринин түзүмдөрүнөн таасирленип, Усманий мамлекеттеги алсыздыктын себеби шарый өкүмдөр колдонулуп жатканда деп эсептешти. Башында Рашид паша, кийин Мидхат паша жетектеген чоң-чоң кызматкерлердин жүрөктөрү мамлекет түзүмүнө кол салуу, анын султандарын акаараттоо менен толуп ташты. Натыйжада, Мидхат паша уюштурган фитна аркылуу султан Абдулазиз кол салуунун курманы болду. Мурад V султандыкка отурушу менен үч айда эле бошотулду. Дагы ушунча убакыт султандыкка Абдулхамид отурду. Мидхат паша жетекчилигинде Батыш конституциясын колдонууну талап кылып жаткандардын саны көбөйдү, султан Абдулхамид алдында мындай бороон астында ийилүү жана алар талап кылып жаткан конституцияны колдонуудан башка жол калбады. Бирок, арадан бир жыл өтүп, тезинен султан мындай кайрылахий дастанды бекер кылды жана кайра турмуштук иштерди жалаң исламий шарият башкара турган болду. Кийин бул батышпарас малайларды таасирдүү жайлардан алыстатып, чоңу Мидхат пашаны Хижазга сүргүн кылды, паша ошол жерде дүйнөдөн кайтты.

Бирок, Европа мамлекеттери султан Абдулхамидди тынч дем алууга койбоду. Көп убакыт өтпөй, ушул батышпарас кызматкерлердин калган тарапкерлеринин тукуруусу менен Россия менен Усманий мамлекет ортосунда согуш күч алды. Усманийлер Балкан жана Чыгыш Анадолуда үлкөн жеңиштерге жетишкен болсо да, бирок, орустар, Балкандын христиан калктары жана айрым Европа мамлекеттери бул мамлекетке каршы иттердей

жапырылды... Орустар менен козголоңчулар Усманий мамлекетти жеңишти, акыбетте Россия Балкандын чоң бөлүгүн жана Усманий мамлекеттин кээ бир чыгыш бөлүгүн басып алды. Бул болсо, каргашалуу Сан-Стефано келишимине кол коюлушуна алып келди. Султан Абдулхамид Усманий мамлекеттин өкүлү алып келген ушул келишимдин беренелерин окугандан кийин, айрып таштады жана келишимге 1878-жылы Берлин конференциясында өзгөртүү киргизилди. Ушул согуштун артынан Усманий мамлекет Балканды колдон чыгарды. Европа мамлекеттеринин өтө арамза экендиги, Усманий мамлекетке карата жаман ниетте экендиги, аны жок кылуу үчүн бардык байлыктарын ташып кетүү максатында экени Султан Абдулхамидге айкын болду. Мисалы, Европа Босния жана Герцеговинаны алган болсо, Россия Усманий мамлекетти жана анын Балкандын чыгышындагы кээ бир жерлерин алды. Кийин Британия Кипр аралын алды. 1881-жылы Франция Туниси, 1882-жылы Британия Мисирди алды. Кийин Британия айрым араб аралдарын алып, Басрага өтө жакын келди. Саудиянын Асир шаары менен Ямандагы кээ бир шейхтери Усманий мамлекетке каршы козголоң көтөрө башташты. Мамлекет үлкөн карызы себептүү өтө оор абалда калды жана кээ бир Европа мамлекеттерине экономикалык артыкчылыктарды берүүгө мажбур болду.

Султан Абдулхамид бул коркунучту түшүндү жана бүткүл күч-кайратын мамлекетти оңдоого жумшады. Биринчи ишти мамлекет жарандары арасында биримдикти пайда кылуудан баштады, кийин араб тилин мамлекеттин расмий тилине айлантууга аракет кылды. Бирок, – өкүнүчтүүсү – мамлекеттеги чоң кызматкерлердин жана уламалардын катуу каршылыгына учурады жана бул фикиринен баш тартууга мажбур болду. Кийин жаранга жакын болду жана күрдөрдү коргоого киришти, себеби, алардын коопсуздугу бүтүндөй бузулган. О.э. мамлекет жарандары арасында, башка исламий өлкөлөрдүн калкы арасында Халифалыкты урматтоо идеясын кеңири жайды. Натыйжада, жер жүзүнүн батышы-чыгышындагы мусулман калктар Халифалык шарый хукм, мусулмандар халифага итаат кылууга жана насихат кылууга жоопкер деп билип калышты. Кийин султан бардык мусулмандарды калимасын бир кылууга, саптарын бириктирип, Европадагы колонизатор ач көз мамлекеттерге каршы турууга кызыктырды. Армияга келсек, султан аларды Германия аскерийлери менен заманбап аскерий машыгуулардан өткөрүп, аскерий абалды өтө

мыкты даярдады. О.э. Абдулхамид Усманий аскерий деңиз флотун дүйнөдө экинчи орунду турган флотко айлантты, биринчи орунда англис флоту турган. Султан Абдулхамид илим өтө маанилүү экенин жакшы билген. Ушул себептен улам, өтө көп медреселерди, жогорку жана аскерий окуу жайларды ачты. Мамлекетти шал кылган жана эркин тартып алган мамлекет карызына келсек, султан алардан кутулуу схемасын иштеп чыкты жана бир нече жыл өтүп-өтпөй мамлекет карызынын төрттүн үч бөлүгүн төлөй алды, муну душмандары да моюнга алышты, таң калышты. Султан мамлекетти өнүктүрүү жана айлана-чөйрөнү көзөмөлдөө үчүн транспорт маселеси өтө маанилүү экенин жакшы түшүнгөн. Ошондуктан, улуу темир жол линиясы долбоорун иштеп чыкты. Истамбул-Басра линиясы долбоору менен Хизаж темир жол долбоору ушул ийгиликтүү долбоорлорго ажайып мисал болот. Султан рахимахуллах Истамбулду Санъа менен байлоону каалаган. Анын доорунда Истамбулдан Мадинаи Мунавварага чейин темир жол линиясы куруп бүтүрүлдү. Бирок, өкүнүчтүүсү, бул линия болгону бир нече жыл гана иштеди. Себеби, Британия жана анын «Чоң араб козголоңу» мүчөлөрүнөн болгон малайлары бул темир жолун бузуп салды жана бүгүнкү күнгө чейин иштебей турат. Себеби, англистер жана алардын малайлары Усманий Халифалык мамлекети ишке түшүргөн темир жолдун оозго алынышын да каалашпайт.

Султан Абдулхамиддин иштен алынышы:

Төмөндө шайхул Ислам Мухаммад Зияуддин Эфенди тарабынан кол коюлган жана Мажлиси мабусан (депутаттар палатасы) бир добуштан макул болгон эки жүздүү фатвасынын тексти:

«Суроо: эгер, мусулмандардын бирер имамы шарыйй китептерге тыюу салып, аларды өрттөөгө буйрук берсе, Байтулмалды ысраф кылса, шарыйй конун-эрежелерге тескери келишимдерге кол койсо, жарандарды эч бир шарыйй себепсиз өлтүрсө, камакка алса, сүргүн кылса, жана башка зулумдарды жасаса, туура жолдо жүрүү антын бузса, бардык мусулмандардын абалын изден чыгарган фитналарга аракет кылса, мусулмандарды бири-бирин өлтүрүүгө буйрук кылса; эгер, бул нерсеге чекит коюуга чечим кылган мусулмандар мындай башкаруунун уланышы зыян гана алып келерин көрүшсө, анда, ахли хал вал акд өкүлдөрү мындай жетекчиге Халифалыктан жана Султандыктан баш тартуу сунушун коюшу керекпи, же болбосо аны

Халифалык тактысынан алып салуу токтомун (палатанын ыктыярына калтырууну) кабыл алуу керекпи?

Жооб: Ооба!».

Султан Абдулхамид рахимахуллахтын эскерүүлөрүндөгү бул сөздөргө таң калбасак болот: «Тактыдан кулатылганымдан тартып ушул күнгө чейин мен жөнүндө көптөгөн макалалар, китептер жазылды, бирок ал жазылган нерселердин көпчүлүгүн мен кылбагам».

Ошондуктан, мусулмандар өз тарыхына кайрылууга жана аларды жалгандардан тазалоого бүгүнкү күндө өтө муктаж. Бул жалгандар кафир Батыш жана анын малайлары тарабынан мусулман перзенттеринин мээлерине куюлду.

Султандын кадырлуу позициялары:

Яхудийлердин вужуд тикелөө долбооруна карата позициясы:

Султан Абдулхамид – Аллах ыраазы болсун – яхудийлердин Фалестин жеринде өздөрүнө вужуд тикелөө долбоорун абдан жогору деңгээл, аң-сезим менен түшүнгөн жана буга карата ажайыб позицияда турган. Ким султаныбыздын тарыхын карап чыкса, ал канчалык аң-сезимдүү жетекчи жана канчалык калыс инсан болгонун түшүнүп жетет. Муну менен бирге, султан Ислам жерин өтө кызганган инсан болгонуна күбө болот! Ири куфр мамлекеттери менен дөнмө яхудийлери, «Түрк жаштары», «Араб жаштары коому», «Биримдик жана прогресс» кыймылдарын жетектеген малайлар ортосундагы тил бириктирүүлөрдү үйрөнүп чыккан киши ушуну түшүнүп жетет, дөнмө яхудийлери өтө арамза, ыплас кимселер болгон, а түгүл, миладий 1492-жылы Испанияны ээлеп алган Европа да бул яхудийлерге мекен берүүдөн баш тарткан. Дөнмө яхудийлери Усманий мамлекеттин жүрөгүнөн, мусулмандардын жылуу кучагында жай таап, ушул мамлекетте гана жашай алышты. Себеби, Усманий Халифалыкта мусулмандар яхудийлердин канын кан төгүүнү харам кылган жана ар бир инсандын өмүрүн кадырлаган Ислам өкүмдөрү менен мамиле кылышты. Бирок, ушунча жакшылыктан кийин бул эки жүздүү яхудийлер кафир Европа мамлекеттеринин чакырыгын кабыл алышты. Мына ушул мамлекеттер аларды акааратташканына, куугунтуктап, Европадан кууп чыгарышканына карабастан, алар Усманий мамлекетке каршы тил бириктирүү чакырыгына биринчилерден болуп макул болушту. О.э. мына ушул дөнмө

яхудийлери Усманий мамлекетти кулатуу максатын көздөгөн массондук жана башка коомдорду түзүштү. Биринчилерден болуп бул яхудийлерге Фалестинде мекен курууну Наполеон Бонапарт сунуштаган. Бирок, алар сунушту аткарууга даяр эмес эле. Кийин Европа мамлекеттери, айрыкча, Британия алардан Ислам мамлекетине каршы пайдаланды. Бул яхудийлер максатка жетүүдө ар кандай услуб жана каражатты, өзгөчө, айла-амал жана арамзалыкты колдонушат. Убакыт өтүп, бул арамза кимселер Усманий мамлекеттеги көптөгөн чоң кызматкерлерди жана аскерий офицерлерди, айрыкча, чет элде билим алгандарды мамлекетке каршы фитна кылуу үчүн өздөрүнүн коомдоруна мүчө кылууга жетишишти.

Халифалык кантип берди? Усманий мамлекет бул кызматкерлердин кээ бир фикирий чакырыктарын жокко чыгарды. Бирок, мамлекеттин колунда аларды каралоо жана жазалоо үчүн жетиштүү далилдер жок эле. Себеби, биз, мусулмандар бир да кылмышкерди далилсиз жазага тартпайбыз. Бул яхудийлер болсо, жардамчылары жана европалык кожоюндары менен биргеликте фитна уюштурууну улантышты. Ошентип, Теодор Герцлдин Фалестинде яхудий мамлекетин куруу чакырыгы ачыкка чыкты. Герцлди буга Британия үндөдү, себеби, бул нерсе англистер регионду өз көзөмөлүнө алышы жана деңиз бойлоп алака орнотушу үчүн турмуштук маанилүү болгон Сувайш каналын коргоого, акыбетте Усманий мамлекетти кулатууга кызмат кылган. Султан Абдулхамид Усманий мамлекеттеги кээ бир таасирдүү адамдардын басымына да, Германия императору Вильгельмдин II басымдарына да, Британия басымдарына да моюн сунбады... Герцль султан менен жолугушууга көп урунду, үчүнчү урунуудан кийин гана жолугушту. Султан Герцлдин кандай ниети бар экенин билүүнү каалады жана ичиндеги планын айтсын деп коё берди. Бирок, ичиндеги планына ыраазы болбоду. Себеби, Герцлдин максаты Усманий мамлекеттин Фалестин жерин яхудийлерге берүүнү көздөгөн. Герцл кишини ыраазы кыла турган, өзүнө тарта турган нерселерди сунуштады: Европа армияндарды колдоп-кубаттоодон баш тартышы, Усманий мамлекеттин карыздарынын чоң бөлүгүн төлөө, кубаттуу Усманий флотун түзүүгө колдоо көрсөтүү, пара катары ири көлөмдө акча берүү. Эй инсандар, султаныбыздын Герцлдин досу Полонскиге берген жообуна кулак салгыла: «Досуңуз Герцлге насаат кылып коюңуз, бул темага

кайтып кадам шилтебесин. Себеби, мен Ыйык жерибиздин бир сөөм жеринен да баш тарта албайм. Анткени, алар менин мүлкүм эмес, ал элимдин мүлкү. Ата-бабаларым бул жер үчүн согушуп кан төгүшкөн. Яхудийлер миллиондорун сактап коюшсун. Эгер, мамлекетим ыдырап куласа, Фалестинди бекерге алуу мүмкүн. Бирок, оболу биздин денемизди бөлүктөргө бөлүшсүн. Мен тирүү болгон соң, Халифалыктын денесин бөлүктөргө бөлүүгө жол бербеймин».

Султаныбыздын позициясы ушундай болгон. Бул силердин халифаңардын позициясы. Анын улуу позициясы менен Уммат башында турган бүгүнкү рувайбизалардын позициясын салыштырып көргүлө. Бүгүнкү рувайбиза акимдер колонизатор кожоюндарына кулдук кылып, сакчылык милдетин аткарып, мусулмандардын башкаруу тизгинин ошолорго тапшырышты. Бул султандын позициясы менен өзүн арабдардын жакшысы, фалестиндикмин дегендердин позицияларын салыштырып көргүлө. Фалестиндин жасалма режиминдеги арамза жуундукорлор Фалестинди, Фалестиндин бардык жерин душмандарга тапшырышты. Муну менен гана чектелбестен, душман тарапка өтүп алып, даъват жеткирип жаткан кишилерди, яхудийлерге каршы жихад кылып жаткандарды куугунтуктоону, өлтүрүүнү, өлкөдөн кууп чыгарууну жана Америка сыяктуу кафир мамлекеттерге тапшырууну башташты. Алар мындай ыплас кылмыштар менен кожоюубузду көңүлүн алабыз деп ойлошууда. Бирок, кул – баары бир кул. Алар Уммат үчүн уят.

Келгиле, султаныбызга кайталы. Ал ошол яхудий вужудун куруу долбооруна каршы туруу үчүн эмнелерди кылды?

Ал мындай кылды:

1 – Ал жеке өзү Куддус иштерин алып барган жана Куддуска түздөн-түз султан менен байланышкан валий дайындады. Бул Куддус жана анын айланасын фитналардан коргоо, яхудийлер жана ири мамлекеттер Куддус валийи менен байланыш орнотушуна жол бербөө үчүн кылынды.

2 – Фалестиндеги яхудийлерди күзөтүүнү күчөттү жана кафир мамлекеттерден келген яхудийлердин Фалестинде бир айдан ашык туруусуна тыюу салды.

3 – Фалестин жерин төрт Усманий вилайтка бөлдү: бир бөлүгүн т.а. Куддус жана айланасын султандын көзөмөлүнө кошту, экинчи

бөлүгүн Дамаск валийлигине кошту, үчүнчү бөлүгүн Бейрут валийлигине кошту, төрүнчү бөлүгүн Сайда валийлигине кошту.

Кафир мамлекеттер эмне кылды? Усманий мамлекетке каршы тил бириктирүүлөрүн дагы да күчөтүштү, султан Абдулхамидди тактыдан кулатууга бел байлашты, аны ушул мамлекеттеги өз амбицияларына тоскоолдук деп билишти. Британиянын ошол кездеги (1907-жыл) тышкы иштер министри Кэмпбелл-Баннерман төрагалыгында ири мамлекеттер конференция өткөрүшүп, Усманий мамлекетти бөлүп алууга келишишти. Алар тез арада Усманий мамлекеттин башына «Биримдик жана Өнүгүү» партиясын алып чыгууга жана ал аркылуу 1909-жылы султан Абдулхамидди тактыдан кулатууга жетишишти. Анын ордуна тактыга агасы Мухаммад Рашадды отургузушту. Мухаммад Рашаддын колунда бийлик дээрлик жок эле. Көп өтпөй Биринчи дүйнөлүк согуш башталды. Эч кандай алакасы да, пайдасы да болбогон бул согушка Усманий мамлекет да кирип, Германия жана Австрия тарабында согушту жана жеңилди. Кийин жеңген мамлекеттер Сайкс-Пико келишими аркылуу Усманий мамлекетти бөлүп алышты. Британия Мустафа Кемалдан каарман чыгарып, ал аркылуу жасалма жеңиштер жасады, бул кимсеге Халифалыкты жок кылуу жана Түркияда Исламдын изин да калтырбай өчүрүү, Усманий мамлекеттин – Анадолудан тышкары – бардык жерлерин душманга тапшыруу вазыйфасын тапшырды. 1924-жылы Халифалык бүтүндөй жок кылынды жана Түркия республикасы деген нерсе түзүлдү. Бул – Ислам жана мусулмандарды өтө жек көргөн илманий республика эле.

Усманий мамлекеттин Биринчи дүйнөлүк согушка катышуусуна карата султан Абдулхамиддин позициясы:

Абдулхамид тактыдан бошотулгандан кийин Биринчи дүйнөлүк согуш башталар алдында анын астына «Биримдик жана Өнүгүү» партиясынын өкүлү Анвар паша келди. Абдулхамид ага насаат кылып, мамлекет бул согушка катышпашы керек деди. Ал бүткүл өмүрүндө Европа мамлекеттери ортосунда чоң бир согуш чыгышына жана алар бири-бирин бөлүп жарууларына кызыкдар болгонун, Усманий мамлекетти согуштан алыс кармап, бул учурда мамлекет өзүн бекемдеп алууга убакыт табарын пашага маалымдады. Бирок, бул партия арасындагы англисчил малайлар макул болушпады, мамлекетти бөлүп жаруудан башка нерсеге

жарашпады... Аллахтын казасы менен душмандар каалаган нерсе ишке ашты.

Абдулхамиддин Истамбулдан чыгып кетүүгө карата позициясы:

1918-жылы Биринчи дүйнөлүк согуштун акыбеттери айкын болуп калгандан кийин камакта Абдулхамид менен Анвар паша дагы жолукту. Ал султанга «Биримдик жана Өнүгүү» партиясынын мүчөлөрү Истамбулдан чыгып кетүүгө токтом кылышканын билдирди. Султан мындай деди: «Досторуңа айт, Аллахка үчүн, Истамбулдан чыга көрүшпөсүн. Себеби, биз акыркы Византия императору Константин XИден кубат жана кайрат жагынан калышпайбыз. 1453-жылы Мухаммад Фатих – Аллах ыраазы болсун – Константинополду фатх кылганда бул император акырына чейин кармашкан».

Султан Абдулхамиддин дүйнөдөн кайтуусу:

Султаныбыз камакта болушуна карабастан, улуу, сыймыктуу позицияны көрсөткөндөн кийин, 1918-жылы Аллах Таала аны Өз алдына чакыруу ниъматы менен сыйлады. Аллах султаныбызга англистер, алардын союздаштары жана малай ыплас Мустафа Кемал дүйнөнүн эң чоң өлкөсү болгон Халифалык борборунда бузгунчулук кылганын көрсөтпөдү.

Султан Абдулхамид рахимахуллах жөнүндө айтылган фикирлер:

1 – «Тарыхта Абдулхамид II дооматтарга учураган улуу шахс». («Ат саз», түрк китеби).

2 – «Аллахтын рахматы болсун, Абдулхамидге вазирлер, жардамчылар жана жаран тең келе албайт. Ал өзүнүн жөндөмдүүлүгү, акылмандуулугу, саясийлиги жана алысты көрө алышы менен өз замнынан илгерилеп кеткен. Ал жеке өзү Батыш мамлекеттерине каршы туруп, бир кылымдын үчтөн бир бөлүгүндө мамлекеттин кулашын кечиктирип келди. (Саид Афганий, университет профессору, жазуучу).

3 – «Эй улуу султан! Биз сизге эч уялбай ушунча дооматтарды кылдык». (Риза Тавфик, «Биримдик жана Өнүгүү» партиясындагы эң негизги муфаккири).

4 – «Эй Жамал, биздин мүсибатыбыздын маңызын билесизби? Биз сионисттер колунда куурчак болуп ыңкылап жасадык, муну түшүнүп жетпедик, келесоо экенбиз». (Анвар паша, султан Абдулхамидге каршы тил бириктиргендердин эң негизгиси).

5 – «Султан Абдулхамид абийир жана нарк үлгүсү эле. Аны тарых сый-урмат жана ырайым менен эскерет». (Исмаил Хамий Данишманд, белгилүү түрк тарыхчысы).

6 – «Ал аруу эле. Бирөөнүн намысына жана малына таптакыр көз артпаган». (Рашид Бек, султандын катчысы жана ички иштер министри).

7 – «Намаздарды өз убагында аткарган, Куръани Каримди көп окуган, мечитке көп болгон». (Айша-султан, султандын кызы).

8 – «Ал фасык, залим жана паракор болбогон». (Лорд Биконсфилд).

9 – «Абдулхамид II – «Израилди» эзүүчү. Ал – «Израиль» душманы». (Солоникидеги яхудий гезити).

10 – «Эгер, ошол кылымдын төрт эң улуу адамдарын таразага коюп көрүлсө, зээндүүлүк, акылмандуулук жана саясатта Абдулхамиддин тараза ташы оор келиши анык. Мени эң көп таң калтырганы, Европанын Усманий мамлекеттин аймагында ишмердик кылышына каршы жашыруун каражаттардын жана ыкмалардын даярдалганы». (Жамалиддин Афганий).

11 – «Султан Абдулхамид – даанышмандардын саййиди, саясатчылардын мыктысы, умматтардын лидери». (Мустафа Камил паша, мисирлик жетекчи).

12 – «Куттуктайм, эй момундар амири. Себеби, сиздин нажатыңыз – улуу динибиздин нажаты». (Ахмад Шавкий).

13 – «Фикиримде, султан Абдулхамид II сындоочулардын катуу чабуулуну туш келген. Алардын негизгиси, султандын исламий саясатына каршы болгон европалык жазуучулар болду. Алардын сындоо кампаниясына Абдулхамидди жана араб мамлекеттериндеги усманий башкарууну, өзгөчө, Чыгыштагы өкүм жүргүзүүнү жаман көргөн араб жазуучулары да кошулушту. Т.а. Абдулхамидди дооматка учураган султан десе болот». (Мухаммадсалих Мансий, мисирлик тарыхчы).

14 – «Момундар амири жана Расуллаллах ﷺдин халифасы гозий султан Абдулхамид хан биз барлыгыңа шүгүр кылып, сыймыктанабыз жана анын башкаруусунун саясында ырахат алабыз, анын дооруна кубанабыз, анын ден соолугуна шаттанабыз, андан Исламий Халифалыктын тактысын зийнаттаган адамды көрөбүз, анын Усманий калктар үчүн улуулугунун акыбети менен сыймыктанабыз». (Шафий мазхабынын Шамдагы имамы).

15 – «Абдулхамид заманындагы таалим жөнүндө сөз кылганда, акыйкатты айтып, султан бардык даражада жогору болгонун, усманийлердин көпчүлүгү белгилүү бир даражада аалым болушканын, көптөгөн вилайеттерде окуу жана жазууну билген кишилерди көбөйтүп койгонун моюнга алуудан башка нерсени жаза албайбыз». (Сулайман Бустани, шамдык жазуучу).

16 – «Абдулхамид Умматты таалим-тарбиясыз эркин таштап коюу – Умматка зыян жеткирет деп билген. Ошондуктан, ал мамлекетте агартуу мекемелерин курууга ылдам кадам таштады, ушуга бел байлады». (Сади Бурак, түрк жазуучусу жана саясатчы).

17 – «Абдулхамид улуу дипломат эле. Ал таасир жана колония үчүн күрөшүп жаткан ири мамлекеттердин ортосундагы атаандаштыктан кандай максималдуу даражада пайдалануу мүмкүнчүлүгүн билген. Анын максаты – ири мамлекеттер менен мамилени сактап өлкөнү согуштан алыс кылуу болгон». (Генри Феликс Вудс (Вудс паша), Усманий мамлекеттин деңиз флотунун адмиралы).

18 – «Абдулхамид өтө тырышчаак болгон. Ал иштеп жатканда анын кубаты вазирлерди иштөөгө шыктандырган. Ал болуп көрбөгөн даражада саясатчы эле. Себеби, кулоо алдында калган кеңири Усманий мамлекетти өтө чебердик менен башкарды жана өнүгүүгө алып чыкты». (Элизабет Уормели Латимер, америкалык жазуучу).

19 – «Султан баарынан да мусулмандардын бийиктигин, үстөмдүгүн жана Халифалык астында биригүүсүн көрүүнү каалаган». (Мустафа Камил Паша, мисирлик жетекчи).

20 – «Анын жупунулугу жана оор басырыктыгы, өз динине бекем амал кылышы, улама-диндарларга камкордугу жеке мени таң калтырды». (Арминий Вамбери, Венгер чыгыштаануучусу).

21 – «Султан Абдулхамиддин канкор өкүмдар болбогону бүгүнкү күндө тарыхый акыйкат». (Решат Экрем Кочу, түрк тарыхчысы).

22 – «Телеграф боюнча бизге суук кабар келди, бул кабар Индиядагы жана жер шарынын башка аймактарындагы бүткүл мусулмандардын жүрөктөрүн кайгыга жана өкүнүчкө салды. Бул, султан Абдулхамиддин султандык жана Халифалык тактысынан кулатылганы туурасындагы кабар болду». («Ватан», Индия гезити).

23 – «Султан согушууда жана коргонууда кубатка ээ болуп туруп, өз тактысын сактап калуу үчүн эч бир согушка кирбеди. Эгер, киришкенде, эч ким, эч качан аны тактыдан кулата алмак эмес».

(Генри Феликс Вудс (Вудс паша), Усманий мамлекет аскерий деңиз флотунун адмиралы).

24 – «Биз султан залым, султан келесоо деген сөздөрдү айттык. Султанга каршы козголоң көтөрүшүбүз керек деп, ага каршы чыктык. Уктап жаткан фитнаны ойготтук. Бирок, эй кылымдын улуу саясатчысы, сен (Абдулхамид) келесоо эмес экенсиң. Тескерисинче, биз келесоо экенбиз. Биз келесоо гана эмес, жек көрүндү, заардуу жана ахлаксыз экенбиз». (Риза Тавфик, «Биримдик жана Өнүгүү» партиясынын муфаккири).

Эй мусулмандар!

Бул, биздин султаныбыздын тарыхы. Бул, улуу мамлекетибиздин аtryxy. Ооба, Усманий мамлекет улуулуктун эң чокусунда эле, ал тургай, алсыз маалында да улуу эле жана муну достон мурда душман да тастыктоодо.

Аллахым, бизди рошид Халифалыкты кайра тикелөөгө аракет кылып жаткандардан кылгын, ушул аркылуу исламий жашоону кайра баштайлы. О.э. бир динде болуп туруп, Аллахты жана момундарды таштап, яхудий жана христиандарды дос туткан акмактардын жана саткындардын кылмыштарынын акыбеттерин жок кылалы. Аллахым, рошид Халифалык кайра дагы өз нурун жайып, Куддус, Истамбул, Маккаи Мукаррама жана Мадинаи Мунаввара, Дамаск, Багдад, Куртуба, Санъа сыяктуу өлкөлөрүбүздү нурга бөлөшүнө, аларда Укаб байрагы кайра желбирешине Өзүң жеткир, бул Роббизге таптакыр кыйын эмес. □

ИСЛАМДАГЫ БАШКАРУУ ТҮЗҮМҮ БАРДЫК КЫЛЫМДАРГА ЖАРАКТУУ

Махмуд Абдулкарим Хасан

Бул тема бир эле учурда эски жана жаңы, анда изилдөөлөр, суроолор жана жообдор бар. Ал башкаруу түзүмүнө гана чектелип калбайт, ал бүткүл шариятка байланыштуу тема. Мисалы, бул жөнүндө мындай сөздөр айтылат: «Ислам шариятына он төрт кылым болду. Бул доор аралыгында коомдор, турмуш каражаттары жана мамилелер өнүктү. Ошондой болгон соң, бир нече кылым мурда адамдар үчүн жарактуу болгон хукмдар ушул доордо да жарактуу болобу? Өзгөчө, каражаттар жана ачылыштар жаатында дүйнө үлкөн өнүгүүгө күбө болгондон кийин о.э. бир нече он жыл мурдагы доорго салыштырганда дүйнө кичине бир айылга окшоп калгандан кийин бир нече кылымдар мурда жарактуу болгон шарият бүгүнкү күндө кантип жарактуу болот? Исламий мамлекеттин болушу бүгүнкү күндө да мүмкүн нерсеби? Бүгүнкү кылымга жарактуу исламий бирер түзүм – мисалы, башкаруу түзүмү, же экономика түзүмү, же болбосо ижтима түзүмү – барбы? Рошид халифалар кылымына жарактуу болгон Халифалык түзүмү жыйырма биринчи кылымда да жарактуубу? Адам өнүккөндөн кийин анын иштерин чечип бере турган мыйзамдар да өнүгүшү керек эмеспи?».

Бул суроолорго жооб ушул, Ислам – Расулуллах ﷺ пайгамбар болуп жиберилгенден тартып Кыямат күнүнө чейин жашай бүткүл адамдарга жиберилген Аллахтын рисалаты. Аллах Таала айтат:

(قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا)

*«Айткын: «Эй адамдар, албетте мен силердин баарыңарга
Аллахтын элчисимин»* [7:158]

(وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ)

*«Чынында, Биз сени бардык ааламдарга бир гана рахмат
кылып жибердик»* [21:107]

Ар кандай маселеде Ислам берген хукм хақ, рахмат жана эң туура хукм болот. Аллах Таала айтат:

(إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ

أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا)

«Албетте, бул Куръан эң туура жолго хидаят кылат жана жакшы амалдарды жасаган муминдерге чоң ажр бар экенинин куш хабарын берет» [17:9]

Ошондуктан, Ислам шарияты бардык заман жана мекенге жарактуу. Мунун эч кандай таң калаарлык жайы жок. Себеби, ал Баарын билүүчү жана Даанышман Заттын алдынан келген. Исламий шарияттын жарактуулугу заман жана мекен себептүү шарият өкүмдөрүндө жүз бере турган өзгөрүүлөргө байланыштуу эмес, анын хитабындагы касиеттерге байланыштуу. Бул хитаб каражаттарга жана нерселерге эмес, инсан деген этибарда инсандын иштерине байланыштуу болуп келген. О.э. шариятта мубахтык хукму үчүн кеңири майдандын берилиши жаңы ачылыштардан пайдалануу үчүн кеңири тандоо мүмкүнчүлүгүн берет. Адам бул мүмкүнчүлүктөн пайдаланып кылымга ылайык ыкмаларды жаратышы мүмкүн. Исламий шарияттын ушул эки касиети т.а. хитабдын каражаттарга жана нерселерге эмес, инсандын иштерине байланыштуу болушу, мубахтык хукму үчүн кеңири майдан берилиши – каражаттар канчалык өнүксө да, инсандын иштери канчалык түрлөргө бөлүнсө да – Ислам шариятын инсандын иштерин чече турган хукмдарды чыгарып берүүгө кудуреттүү кылат. Мунун баяны төмөнкүдөй:

а) Шаръий хитабдын иштерге байланыштуулугу жана аларды камтып алышы:

Бул Ислам шариятынын эң маанилүү касиеттеринен болуп, бул касиет шариятка умумийлик (универсалдык) жана туруктуулук сыпаттарын берет. Ушул касиеттин баяны экиге бөлүнөт. Биринчи, Исламий шарият ишти аткаруу убагында колдонула турган нерселерге эмес, инсандын ишине хукм берет. Экинчи, инсан ар бир заманда жана мекенде туруктуу болуп, ал өзгөрбөйт. Муну менен Исламий шарият ар бир заманда жана мекенде инсан тарабынан жасалышы мүмкүн болгон бардык иштерди камтып алат. Төмөндө, биз муну баян кылып, аны шаръий хужжаттар жана нусустар менен далилдеп беребиз.

1 – Ислам хукмдары өзгөрүп турган каражаттардын хукмдары эмес, ал инсан иштеринин хукмдары:

Шаръий нусустарды үйрөнүү ушуга далалат кылат, шарият инсан иштеринин хукмдары болуп келген, ал убакыттын өтүшү менен өзгөрүп турган каражат жана куралдардын хукмдары болуп келбеген. Шарият өзүнүн ушул касиети менен каражаттардын

өзгөрүшүнөн же өнүгүшүнөн таасирленбейт. Инсандын иштери канчалык түрдүү болуп көбөйбөсүн, инсандын негизи өзгөрбөйт. Бул иштер канчалык түрдүү болбосун, алар өзгөргүс негиздин бутактары болуп кала берет. Инсандын өзгөргүс негизи – анын касиеттери. Инсандын касиеттери убакыттын өтүшү жана турмуш каражаттарынын өнүгүшү менен өзгөрбөйт. Себеби, бул касиеттер инсанда туруктуу өзгөргүс болуп жаратылган. Инсандын иштеринде өзгөргөн нерсе – бул иштердин формалары жана тышкы көрүнүштөрү. Ушул форма жана көрүнүштөр каражаттардан, нерселерден жана куралдардан таасирленет. Башкача айтканда, Исламий шарият инсан үчүн түзүм алып келди, инсан болсо туруктуу болуп, өзгөрбөйт. Ошондуктан, белгилүү бир доордо инсан үчүн жарактуу болгон шарият бардык замандарда жарактуу болушу табигый.

Инсандын туруктуулугуна келсек, кылымдар өтсө да анын пайда болуп калыптанышы өзгөрбөгөн. Ал түйүлдүк болот жана төрөлүп өсөт. Булардын баарында инсандын муктаждыктары болот. Кийин ал чоңоюп, анын инсаний касиеттери калыптанат. Бул касиеттер – инсандын организм муктаждыктары жана гарыйзалары, аклий идиреги. Инсан өзүнүн маддий жана маънавий муктаждыктарын кандырууга аракет кылып жашайт, кийин өлөт. Эгер, биз анын вакиъсин деталы менен үйрөнүп чыксак, ал ар кандай заманда жана мекенде өзгөрбөгөнүн көрөбүз. Инсандын турмушта болушу, турмуш муктаждыктары, турмуштук күчтөрү жана дене, рухий жана фикирий касиеттери өзгөрбөгөн. Кылымдар өтсө да анын иштери кыскарбаган да, ашып да кетпеген. Инсандын иштери көп жана чектелбеген болсо да, алар бири-бирине окшош. Себеби, муктаждыктар, умтулуулар жана максаттар адамдардын өзгөргүс инсаний касиеттерине байланыштуу. Бул иштер негиз катары болуп, бул негизден көптөгөн иштер келип чыгат. Ушул иштер ар түрдүү болсо да, бирок, алар мурун жок болуп, капыстан адамда пайда болуп калган нерсе эмес. Мисалы, ибадаттын инсан аткара турган вакиъси белгилүү нерсе. Бирок, андан эсепсиз иштер келип чыгат, мисалы, Аллахка ибадат кылуу, буттарга жана жана тирандарга сыйынуу ж.б.. Ушул ибадаттарда намаз, хаж, фикирлөө, насаат жана жакшылык кылуу сыяктуу иштер жана көрүнүштөр бар. О.э. аларда, түрдүү бидъаттар, кечилдик көрүнүштөрү, кафирлердин ибадаттары, ойлоп табылган эсепсиз иштер бар. Булар деңиздин бир тамчысы гана. Бирок, алардын

баары бир ишке т.а. ибадатка байланыштуу. Булардын баары адамдар өздөрүнүн өзгөргүс инсаний касиеттеринен келип чыгып, ар бир кылымда аткарып келе жаткан, өнүккөн каражаттарга жана ушул каражаттардын натыйжасында пайда болгон ачылыштарга алакасы болбогон иштер. Буга өлтүрүү жана согушуу ишин мисал кылуу мүмкүн. Бул иштер кылыч, ок атуучу курал, ракета же башка куралдар жардамында ишке ашырылышы мүмкүн. Каражаттардын өнүгүшү менен иштер түрлөргө бөлүнсө да, бирок, иштин өзү өзгөрбөйт. Дагы буга сапар кылуу ишин да мисал кылуу мүмкүн. Себеби, сапар кылуу каражаттары өнүгүп өзгөрсө да, сапардын өзү өзгөрбөйт.

Ошентип, ыкмалар түрлөнүп, каражаттар өнүгүшү менен, нерселер жана ачылыштар жаңыланышына ылайык иштер көбөйөт. Бирок, анын негизи бир болуп, аны аткаруу инсанга алдын ала белгилеп коюлган. Ал Аллах Таала инсанды жараткандан баштап анда бар болуп келе жаткан анын касиеттеринен жана ал кыямат күнүнө чейин ушундай бойдон калат. Биздин кылымыбызда негизи мурун болбогон жана инсан аткарбай жаткан иш жок. Инсан өзүндө болбогон касиетке таптакыр ээ боло албайт. Мисалы, инсан жаратууга ажыз болуп келген жана бул ушундай бойдон калат. О.э. ал өз денеси менен учууга алсыз жана бул келечекте да ушундай болот. Инсан суусуз, абасыз, азыксыз жашай албайт, ал мурункудай эле шахватты жакшы көрөт.

﴿زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ
وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ﴾

«Адамдарга аялдар, балдар, түгөнгүс алтын-күмүш байлыктар, баалуу аттар, мал жана эгин-тегиндер сыяктуу көңүл-каалоолор чырайлуу кылып көрсөтүлдү» [3:14]

Инсан туруктуу болуп, ал өнүкпөйт. Ушул кылымдагы инсан Ислам түшкөн кылымдагы жана кылымдар өтүп жашап келе жаткан инсандын дал өзү деген сөздүн мааниси ушундай.

Ошондуктан, мужтахид имамдар шарыйй хукмга: «Шариънин талабда, ыхтыярда жана аткарууда мукаллафтардын амалдарына тиешелүү болгон хытабы», - деп түшүндүрмө беришкен. Хытаб нерселерге же каражаттарга эмес, амалдарга тиешелүү болушунда ихтилаф жок. Себеби, шарыйй хукм нерселердин эмес, амалдардын хукму. Аллах Тааланын ушул:

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾

«Силерге өлүмтүк, кан, чочконун эти, Аллахтан башка бирөөнүн жолунда союлган нерсе, муунуп өлгөн, уруп өлтүрүлгөн, бийик жайдан кулап өлгөн, сүзүшүп өлгөн жана жырткыч айбан тиштеп өлтүргөн жаныбарлар харам кылынды» [5:3]

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأَخْتِ﴾

«Силер үчүн энелериңерге, кыздарыңарга, эже-карындашарыңарга, апежеңерге, таэжелериңерге, ага-инилериңердин кыздарына, эже-карындаштарыңардын кыздарына үйлөнүү харам кылынды» [4:23]

аяттарындагыдай, нерселердин hukмдарын баян кылып келген нусустар инсандын нерселерге тиешелүү амалдары. Биринчи аяттагы харамдык hukму нерселерди баян кылган болсо да, ал ушул нерселерди жеп же алардан пайдаланууну камтыйт. Экинчи аятта энелер жана эже-карындаштардын харамдыгын (т.а. аларга үйлөнүү харам экендигин) баян кылып келген hukмдардан белгилүү бир амалдардын харамдыгын камтыйт. Ушуга ылайык, Исламий шарият пенделердин иштерин баян кылып келген, ар кандай заман жана мекенде өзгөрбөй турган ушул иштер негизинде алакаларды тартипке салган.

Бирок, изилденип ачылыш жасалган, адамдардын жашоосунда жаңы пайда болгон, Аллах жер-асманда жаратып, аларды инсанга моюн сундуруп койгон жана пенделердин иштерине тиешелүү болушу мүмкүн болгон нерселерге келсек, шарият бул нерселер үчүн умумий hukмду келтирет. Ошондуктан, хос далил истисна кылган нерселерден тышкары бардык нерселерден пайдалануу мубах. Аллах Таала айтат:

﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

«Ал Өз тарабынан силерге асмандагы жана жердеги бардык нерселерди моюн сундурду. Албетте, мында ой жүгүртө алган коум үчүн (ибрат) аяттар бар» [45:13]

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾

«Ал силер үчүн Жердеги бардык нерсени жаратты» [2:29]

Мына ушундан «Нерселердеги аслдык – мубахтык»¹ деген коида истинбат кылынган. Доор өтүшү менен жаңы пайда болгон ачылыштар жана илимдерден пайдалануунун бардык түрлөрүнүн «аслы мубах» коидасы астына кирет. Бирок, жаңы пайда болгон иштерге келсек, бул иштер шарият камтып алган инсаний иштердин аслынан тышкарыга чыкпайт.

2 – Шарияттын пенделердин иштерин камтып алышы:

Шарыйй нусустарды үйрөнүп чыгуу менен, бул нусустар көбүнчө иштин аслы үчүн умумий хукмду келтиргенин көрөбүз. Муну менен андан (т.а. аслдан) бөлүнүп чыккан иштер – алар канчалык түрлөнсө да – ага моюн сунат жана анын хукму асл хукмунун астына кирет. Мисалы, шарият Бакара сүрөсүнүн 275-аятында:

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ﴾

«Аллах байды (сооданы) халал кылды» [2:275]

деп сооданын мубахтыгын келтирген. Ушул умумий аслдын астына эсепсиз эски жана жаңы соодалар кирет. Бул түрдөгү иштердин баарына ушул умумий аслдын хукму т.а. мубахтык хукму берилет. Башка хукм менен гана андан бирер иш истисна кылынышы мүмкүн. Ошентип, шарият өзүнүн чектелген нусустары менен бир нече түрдөгү иштерди камтып алат.

Мисалы, айтсак, сапарда намазды каср кылууга, орозо кармабоого шарыйй түрдө урухсат берилиши пенденин ишине т.а. сафарга байланыштуу болуп келген. Сапардын өзүнө хос шарттары болот. Ошондуктан, сапарлар аралыкта, шартта жана

⁽¹⁾ Мухаммад Сидкий Бурну, Фикхий коидалар энциклопедиясы, 2/280. Ошондуктан, барлыктагы бардык нерселерден пайдалануу мубах. Бирок, өлүмтүк, кан жана чочко эти жөнүндө далил келгендей, нерсенин дал өзү жөнүндө далил келген болсо... же тырмактуу куштар жана арсайган тиштүү жырткычтар хукму сыяктуу сыпаты жөнүндө далил келген болсо, мубах эмес. Ибн Аббас رضي الله عنه дан риваят кылынган хадисте айтат:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ وَعَنْ كُلِّ ذِي مَخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ»

«Расулуллах ﷺ бардык арсайган тиштүү жырткычтарды жана бардык тырмактуу куштарды жештен кайтарды». Сахих муснад. Уу, курмандык жана эти желе турган айбандар жөнүндөгү китеп, (34), арсайган тиштүү бардык жырткычтар жана тырмактуу куштар этинин харамдыгы бабы (3). 1534, 3, (1934) хадис.

каражаттарда бири-биринен айырмаланса да... т.а. кыйын сапар, жеңил сапар, төөдө, машинада же учакта ишке ашырылган сапарларга бөлүнсө да, алардын баары сапарга кирет, намазды каср кылуу жана Рамазан орозосун кармабоо хукму кандай болсо, ошондой боюнча калат. Себеби, Шариънин хикматы хукмдун ишке, кала берсе анын өзгөргүс умумий аслына байланыштуу болушун талап кылат. Ошентип, ушул урухсаттар кылымдар аша сапар кылууга байланыштуу болуп келген жана хукмдары өзгөрбөгөн туруктуу хукмдар. Мисалы, өлтүрүү иши жөнүндө да – анын формалары же анда иштетилген куралдар канчалык айырмаланбасын – дал ушуну айтуу мүмкүн. Анын хукмунда кылыч, же башка заманбап каражат менен жасалганына, же аны адам, же жамаат жасаганына каралбайт, ал өлтүрүү ишинин умумийлигине киргенине каралат. Башка хукмдарда да ушул сөз айтылат.

Пенделердин элестетилген бардык амалдарын үйрөнүп чыксак, шариятта хукму болбогон эч бир амалга туш келбейбиз. Бирер амал болсо, албетте анын шариятта аслы жана хукму болот. Бул болсо, шарият пенделердин бардык амалдарын өз ичине алышын тастыктайт. Усул фикх китептеринде Жувайний мындай дейт: «Шафийий: «Биз анык билебиз, эч бир окуя Аллах Тааланын хукмунан сыртта болбойт», -деген. Ал дагы айтат: «Маселелер, хукм жана фатвалар көбөйүп кетсе да, мурунку имамдар эч бир маселени Аллах Тааланын хукмунан сыртта кылтырышпаган».¹ Аллах Таала айтат:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

«Бүгүн силерге диниңерди толук кылдым, ниъматымды кемчиликсиз, толук кылып бердим жана силер үчүн Исламды дин кылып тандадым» [5:3]

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾

«Сага, бардык нерсени баян кылып берүүчү, хидаят, рахмат жана мусулмандар үчүн сүйүнчү болгон Китепти түшүрдүк» [16:89]

Бул аяттар шарият пенденин бардык амалдарын камтып алышын тастыктайт:

⁽¹⁾ Жувайний «Бурхан фи Усулил Фикх», Тадкикат: Абдулазим Махмуд Деб, Мансура, Дарул Вафа, 3-тираж, хижрий 1412-жыл, миладий 1992-жыл, 2, 723, 1133.

б) Исламий шариятта мубахтыкка кеңири майдан берилиши¹

Пландаштыруу жана тартиптештирүү тандоосунда, идара кылуу системасында, жаңылыктардан пайдалануу, ар бир кылымга ылайык түрдө аларды ишке салуу аркылуу кызыкчылыктарды жана башкаруу иштерин жаңыдан калыптандырууда мына ушул кеңдикке негизделет. Бул бардык тармактардагы мамилелерге – алар башкарууда болобу же башка тармакта болобу, айырмасыз – тиешелүү. Мубахтык майданынын кеңдиги эки булакка таянат: а) далилдер же нусустардын умумийлигине таянат. б) адамдарга рахмат болушу үчүн Шариъ кечирген нерсеге же «афв зана» деп аталган нерсеге таянат.

1 – Далилдердин умумийлиги

Шарияттын бардык заманга жарактуулугу жөнүндө айтылганда, далилдердин умумийлиги жөнүндө да айтылды. Мубахтык алкагынын кеңдиги жөнүндө айтып өтөбүз. Мубахтыктын далилдери эки бөлүккө бөлүнөт. Биринчи: иштин мубахтыгында умумий далилдерге кирген фурулардын мубахтыгы. Экинчи: ишти талап кылууда умумий далилдерге кирген фурулардын мубахтыгы.²

Иштин мубахтыгы жөнүндөгү умумий далилдерге келсек, алар мубахтыкка далил болуп келген нусустар. Далилдердин умумийлиги алар өз ичине алган же аларга кирген бардык нерселердин мубахтыгы дегени. Бул далилдер тандоо мүмкүнчүлүгүн берүүгө негиз болот. Иштер ортосунда тандоо мүмкүнчүлүгүн берүү, ар кандай ишти тандоодо кызыкчылыктар жана шарияттар талабына карап тандоонун өзгөрүшү мүмкүндүгүн түшүндүрөт. Буга Аллах Тааланын ушул сөздөрүн мисал кылуу мүмкүн:

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ﴾

«Аллах байды халал кылды»

[2:275]

⁽¹⁾ Бул майдан жана анын коидалары өзгөрүүчү иштер тармагын баян кылып берет жана аларды шарият конундары алкагында тартипке келтирет.

⁽²⁾ Шарый хукмга «Шариънин талап, ыктыяр жана ваъз менен мукаллафтар иштерине тиешелүү болгон хытабы», деп түшүндүрмө берилген. Бул жерде, ыктыяр берүү мубахтык. Талап болсо, ишти кылууну талап кылуу жана таштоону талап кылуу. Бул талаптардын ар бири катый жана катый эмес талапка бөлүнөт. Бир ишти кылууну катый талап кылуу фарз же важибдикти түшүндүрөт, кылууну катый эмес талап кылуу мандубдукту түшүндүрөт, таштоону катый талап кылуу харам же махзурду түшүндүрөт жана таштоону катый эмес талап кылуу макрухтукту түшүндүрөт.

﴿يَبْنَى ءآءَمَ خُءْءُوا زَيْنَتَكُمَّ عِنءَ كُلِّ مَسْءِءٍ وَكُلُوا وَآشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ﴾

«Эй Адам балдары, ар бир сажда чагында зыйнаттангыла о.э. жеп-иче бергиле, ысыраф гана кылбагыла. Анткени, Ал ысыраф кылуучу адамдарды сүйбөйт» [7:31]

﴿هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾

«Ал силер үчүн жерди моюн сунуучу кылып койгон Зат. Ошондуктан, (жер)дин ар тарабында жүрө бергиле жана ырыскысынан жегиле. Жалгыз Анын алдына тирилип чыгуу бар» [67:15]

Биринчи аятка келсек, жогоруда айтылгандай, бул байдын (сооданын) мубахтыгы туурасындагы умумий асл. Ал байдын бардык түрлөрүнө жана сатылышы мүмкүн болгон бардык нерселерге туура келет. «Ырас, харам экенине далил келбесе, нерселердеги аслдык мубахтык» коидасына ылайык (аятта келген бай) бөлүп-бөлүп төлөө, карызга, нак акча жана айырбаштоо байларын өз ичине алат. О.э. ал адамдар жана мамлекетер ортосундагы байды... бул жөнүндө аят түшкөн доордогу нерселердин соода сатыгын жана башка доор өтүшү менен жаңы пайда болгон жабдыктар, жабдыктар жана куралдар соода-сатыгын өз ичине алат.

Мубахтык далилдеринин умумийлиги дегени мына ушул. Бай жөнүндөгү бул сөз «бай» лафзы менен аяктаган бардык иштерге туура келет. Усул коидасында: «Этибарлуусу лафздын умумийлиги, себептин хостугу эмес», - деп келет.¹ Ырас, бай-сооданын өзүн же сыпатын харам кылган далил келбеген соң, соода-сатыгы мүмкүн болгон бардык нерселерди өз ичине алат. Экинчи аятта келген нерсе жөнүндө да ушундай деш мүмкүн. Себеби, аятта мечиттердеги жасалганын мубахтыгы, жеп жана ичүүнүн мубахтыгы жөнүндө умумий далил келген. Бул далилдер жасалганын аслын, жеп жана ичүүнүн аслын мубах кылат. Муну менен жасалга жана жеп-ичүү лафзы өз ичине алган ар кандай иш – эгер, ал бирер далил менен истисна кылынбаган болсо – мубах болот. Т.а. бардык жасалгалар жана бардык жеп-ичиле туган нерселер – эгер, алар бирер далил менен истисна кылынбаган

⁽¹⁾ Мухаммад Сидкий Бурну, Фикхий коидалар энциклопедиясы. 12, 87.

болсо – мубах болуп калат. Үчүнчү аятта ырыскы, маърифат жана башка түрдүү кызыкчылыктар талабында саякат кылуу жөнүндө умумий болуп келген.¹

Бирок, иштин талабындагы (т.а. ишти кылууну талап кылып келген) умумий далилдерге келсек, ал аслдын далили умумий болуп келиши. Бул далил иштин мубахтыгын түшүндүрбөйт, анын аткарылышы талап кылынып жатканын түшүндүрөт. Бул талап иштин важибдигин же мандубдугун түшүндүрөт. Ушуга ылайык, иш важиб болот же мандуб болот. Ишти аткарууга кызмат кыла турган же ага алып бара турган нерсе мубах болот. т.а. алар талап кылынган ишти аткаруу жолундагы мубах каражаттар болот. Мисалы, Аллах Таала айтат:

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾

«Жакшылык жана таква жолдо көмөктөш болгула» [5:2]

﴿قَاتِلُوا﴾

«Согушка!» [9:29]

﴿وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ﴾

«Аларды тапкан жериңерде өлтүргүлө» [2:191]

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾

«Алар үчүн мүмкүнчүлүгүңөр жетишинче күч жана токулуу аттарды даярдап койгула» [8:60]

Биринчи аяттагы изгилик жана таква үстүндө көмөктөш болууга буйруп умумий болуп келген. Ал шарыйй түрдө изгилик жана таква эсептелген бардык амалдарга ылайык келет. Бул жерде кызматташтык темасы гана эмес, кызматташтык кайфияты дагы да умумий болуп келген. Бул кайфияттар заман өтүшү менен өзгөрө турган услубдар. Мында буйруктун важибдигин же мандубдукту билдиришинин айырмасы жок. Себеби, буйрукту ишке ашыруу кайфияттары мубах болуп, анда ылайык шарттар тандалат. Көмөктөштүк кээде жакырларга жардам көрсөтүүдө, же медицинада, медресе жана жамиьлерди курууда, же мындай

⁽¹⁾ Аллах Тааланын $\square$ عَلٰى نَكْمٌ деп айткан сөзүнүн мааниси, андан пайдаланышыңар үчүн Аллах аны силерге моюн сунду, дегени. Муну менен анда пайда болгон иштер – эгер алар бирер далил менен истисна кылынбаган болсо – мубах болот.

иштерди аткара турган коомдорду түзүүдө, же адамдар ортосун оңдоодо жана башка иштерде болушу мүмкүн.

Согушууга, кол салуучу душмандарды өлтүрүүгө жана күч даярдоого буйруп келген аяттар жөнүндө да ушундай деш мүмкүн. Себеби, бул аяттар күч даярдоо жана согушуунун аслын важиб кылган жана аларды ишке ашыруу кайфиятын белгилебеген, балким, буйрук умумий болуп келген. Ошондуктан, талап кылынган аслды ишке ашыруу максат болот. Талап кылынган ишти аткара турган бир нече кайфият арасынан бирөөсүн тандоо мубах ыкма болот. Каражат жана ачылыштардын өнүгүшүнө карап кайфияттар өзгөрүп өнүгүшү мүмкүн болгондуктан, алардын баары мубах иштер болуп, алар кызыкчылыктарга жана мүмкүнчүлүктөргө карап тандалат

2 – Афв чөйрөсү:

Афв чөйрөсү жана умумий далилдер жөнүндөгү хукм мубахтыкты билдиргендиктен алар бири-бирине окшош. Бирок, афв жүктү жеңилдетүү түркүмүнөн болгону үчүн, мубахтык афвдан айырмаланат. Т.а. афв – Аллах кыйынчылык бар иште ырайым көрсөтүп, адамдарды ушул афв менен жүктү жеңилдетиши. Т.а. муну менен харам болушу же важиб болушу мүмкүн болгон иш мубах болот. Мында мукаллафтарга кеңдик берүү жана алар үчүн тандоо мүмкүнчүлүктөрүн көбөйтүү бар. Абу Саълаба Хашаний رضي الله عنهдан риваят кылынган хадисте Набий ﷺ айтат:

«إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا، وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ، فَلَا تَنْتَهُكُوهَا، وَسَكَتَ عَنِ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نَسِيَانٍ، فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا»

«Аллах фарздарды фарз кылып белгиледи, аны текке кетирбегиле, хаддарды белгиледи, андан чыгып кетпегиле, кээ бир нерселерди харам кылды, белгиленген бул конундарга баш ийбей койбогула, унутуп эмес, балким, силерге рахмат болушу үчүн кээ бир нерселер жөнүндө сүкүт кылды, демек, аларды талкуулабагыла».¹ Расуллаллах ﷺ «фарздарды белгиледи» жана

(1) Абулфараж Абдурахман ибн Ахмад ибн Ражаб Ханбалий (хижрий 795-жыл, миладий 1393-жыл), «Жавамиул каламдан элүү хадистин түшүндүрмөсү туурасындагы илим жана хикматтар топтому» китеби. Шуайб Арнаут жана Ибрахим Бажис изилдөөсү, Бейрут, Рисалат мекемеси, 7-тираж, хижрий 1422-жыл, миладий 2001-жыл, 2, 150, хадис (30). Ал бул хадисти хасан хадис деп айтат, аны Дарукутний жана башкалар риваят кылган. Набил Саъдуддин Салим Жаррар, «Ал-имау ила заваидил амалий вал ажза» китеби. Рияз, Салафтар нуру, хижрий 1428-жыл, миладий 2007-жыл, хадис (5389), 6, 127. Ушул темада Табаронийдин риваяты да бар. Анын лафзы төмөндөгүдөй:

«إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا، وَسَنَ لَكُمْ سُنَنًا فَلَا تَنْتَهُكُوهَا، وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ أَشْيَاءَ فَلَا تَعْتَدُوهَا، وَتَرَكَ بَيْنَ ذَلِكَ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نَسِيَانٍ مِنْ رَبِّكُمْ، رَحْمَةً مِنْهُ فَاقْبَلُوهَا وَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا»

«кээ бир нерселерди харам кылды» деп айтууда. Муну менен «кээ бир нерселер жөнүндө сүкүт кылды» деген сөздүн мааниси, аларды мурдагы эки бөлүккө кошподо дегени. Хадисте «сүкүт» адамдар үчүн рахмат экендиги баян кылынып жатат. Ошондуктан, бул хукмду баян кылуудан сүкүт кылууга эмес, важиб же харам болушу мүмкүн болгон ишти мубах кылуу аркылуу сунуштагы жүктү жеңилдетүүгө далалат кылат. Мында артыкчылык берүү жана мубахтык чөйрөсүн, арийне тандоолор чөйрөсүн кеңейтүү камтылган.

Белгилүү бир темаларда алардын тафсилатын суроодон кайтарып келген далилдер да мына ушул мааниге далалат кылат. Бул далилдер сунуштар менен чектелүүгө буюрат жана анда сунуш болбогон т.а. мубах болгон нерселер жөнүндө суроодон кайтарат. Себеби, бул нерселер жөнүндө суроо кээде мубахтыкты бекер кыла турган жообго алып барышы да мүмкүн. Муну менен ал кыйынчылыкка айланып калат. Аллах Таала айтат:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِن تُبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ وَإِن تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿٥١﴾﴾

«Эй момундар, силерге көрүнгөндө силерди кана кыла турган нерселер жөнүндө сурабагыла! Куръан түшүп жатканда ал нерселер жөнүндө сурасаңар, силерге ачып берилет. Акыйкатта болсо, Аллах ал нерселерди кечип жиберген. Аллах Кечиримдүү, Мээримдүү. Ал нерселер жөнүндө силерден мурдагы коум сураган. Кийин болсо ал нерселерди тана тургандарга айланышты» [5:101-102]

Муса өз коумуна уй союуну буйруганы мына ушуга кирет. Аллах Таала айтат:

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْخَبُوا بَقَرَةً﴾

«Эстегиле! Муса өз коумуна: «Аллах бир уй союшуңарды буюрду», деди» [2:67]

«Аллах фарздарды фарз кылып белгиледи, аны текке кетирбегиле, суннаттарды белгиледи, андан өтүп кетпегиле, кээ бир нерселерди харам кылды, белгиленген бул конундарга баш ийбей койбогула, унутуп эмес, балким, силерге рахмат болушу үчүн кээ бир нерселер жөнүндө сүкүт кылды, аларды талкуулабагыла.»

Бул аттагы «بقرة» лафзы – мутлак лафз. Эгер, алар – кандай болбосун – бирер үй союшканда, ошонун өзү жетиштүү болоор эле. Бирок, алар уйдун кандай болушунун майда-чүйдөсүн сурашты. Кийин аларга кыйынчылык алып келген жооб болду. Алар дагы мунун тафсилатын сурашканда, аларга кечирилбей важиб милдеттендирилип, алардын кыйынчылыктары дагы да күчөдү жана тандоолору кыскарды.

{فَذَخَوْهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ}

«Узак машакат тартышып (ошол айтылган сапаттарга ээ болгон уйду таап) союшту» [2:71]

Абу Хурайра رضي الله عنه дан риваят кылынган хадисте айтат:

«خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ الْحَجَّ فَحُجُّوا، فَقَالَ رَجُلٌ: أَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَسَكَتَ حَتَّى قَالَهَا ثَلَاثًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: «لَوْ قُلْتَ نَعَمْ لَوَجِبْتَ وَلَمَّا اسْتَطَعْتُمْ، ثُمَّ قَالَ: ذُرُونِي مَا تَرَكَتُكُمْ، فَأَتَمَّا هَٰكَذَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سَوَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَىٰ أَنْبِيَائِهِمْ، فَأَيُّ أَمْرِكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِذَا نَهَيْتُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ»

«Расулуллах ﷺ бизге хутба кылып: «Эй адамдар, Аллах силерге хажды фарз кылды, демек силер хаж кылгыла», деди. Ошондо бир киши: «Я Расулуллах, ар жылы хаж кылабызбы?», - деп сурады. Ал өз суроосун үч ирет кайталаганга чейин Расулуллах ﷺ сүкүт кылып, кийин айтты: «Эгер, мен ооба, деп айтканда, (жыл сайын) хаж кылуу важиб болуп калмак жана силер буга кудуреттүү боло албайт элеңер». Кийин айтты: «Мен силерге бирер нерсени буйрубасам, аны менден сурабагыла. Себеби, силерден мурдагылар көп суроо беришкендиктен жана пайгамбарлары үстүндө талашышкандыктан кыйрашты. Эгер силерди бир нерсеге буюрсам, күчүнөр жеткиче аткаргыла жана эгер бир нерседен кайтарсам, аны таштагыла».¹

Расулуллах ﷺ айтат:

«إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا مَنْ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ لَمْ يَحْرَمْ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَحَرَّمَ عَلَيْهِمْ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ»

«Мусулмандар жөнүндө эң оор кылмышка кол урган мусулман киши ушул – ал мусулмандарга харам кылынбаган нерсе жөнүндө сурайт, кийин ал суроо бергени үчүн ошол нерсе мусулмандарга харам кылынат».²

(1) Муслим, Муснады сахих, хаж китеби (15), Өмүрдө бир ирет хаж кылуунун фарздыгы баян кылынган баб (73), хадис (1337), 2, 975. Мындан башка риваятта келишинче, суроочу Акраб ибн Хабис.

(2) Мутгафакун алайх, Бухарий, Жамий Сахих, Куръан жана Суннатты бекем кармоо китеби (96). Орунсуз көп суроо берүү жана такаллуфтун жамандыгы бабы (3). Хадис

«إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا رَجُلًا سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ وَنَقَرَ عَنْهُ حَتَّى أَنْزَلَ فِي ذَلِكَ الشَّيْءِ تَحْرِيمٍ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ»

«Мусулмандар жөнүндө эң оор кылмышка кол урган мусулман киши ушул – ал бир нерсе жөнүндө сурайт жана ал сураганы үчүн харамдык хукму түшкөнгө чейин ошол нерсе жөнүндө сурап билүүгө уруна берет».¹

в) Исламдагы башкаруу түзүмү ушул кылымга жарактуулугу:

Жогорудагыларга ылайык, Исламдын ушул кылымга жарактуулугуна күмөн кылуу наадандык жана билимсиздиктен келип чыгат. Ислам инсандын иштерин, ага инсан деген этибарда карап чечет. Ислам хукмдары – бул хукмдар башкаруу түзүмүндө болобу же шарият өкүмдөрүндө болобу, айырмасыз – инсандын бардык иштерин, турмуш каражаттары жана мамилелер канчалык өнүксө да, бул иштердин бардык форма жана көрүнүштөрүн камтыйт.

Эгер, биз Халифалыктын же Ислам менен башкаруунун важибдиги сыяктуу умумий хукмдарды мисал катары карсак, бул хукмдар заман же мекен өзгөрүшү менен өзгөрө турган хукмдар эмес экенин көрөбүз. Мисалы, халифаны тикелөөнүн важибдиги ушундай бир хукм, анда өзгөрө турган нерсенин өзү жок. Себеби, Халифалык – мусулмандарга жетекчилик кылуу. Ага каражаттын же өнүгө турган нерсенин байланышы жок. Эгер, Халифалыкка талапкерлик шарттарын т.а. Ислам, адилет жана талапкердин эркек киши болушу сыяктуу шарттарды карап чыксак, мында бир да өзгөрө турган нерсени таппайбыз. Казылык мансабы жана анын шарттарында да маселе ушундай. Укубат жана баййинат хукмдарында, күбөлүк жана анын шарттарында, башка шарый өкүмдөрдө да ушул сөздү айтуу мүмкүн.

Ислам шариятындагы жана анын өкүмдөрүндөгү бул маселени үйрөнүп чыгуу ушул касиетти фикирлөөгө үндөйт. Конунчулук жана шарияттын үлгү болушу өзгөргүс экендигинде, конундарын өзгөртүүгө муктаж болбостугунда. Инсан өзгөргүс, эгер буга анын иштерин исламий шарият курчап алышын кошо турган болсок, исламий шарият эң жакшы шарият экенине таптакыр күмөн калбайт. Бирок, шарияттын өзгөргүс экендигин туруксуздук жана ажыздык деп сыпаттоо, конундардын өзгөрүшүн өнүгүү деп сыпаттоо эч бир далилге негизделбеген, балким, кыял жана белгисиздикке негизделген.

(7289), 9, 95. Муслим, Муснадус сахих. Фазаил китеби (43). Расуллуллах ﷺдин сый көрсөтүшү бабы (37). Хадис (2358), 4, 1831. Лафз Муслимдики.

⁽¹⁾ Абу Абдуллах Ахмад ибн Мухаммад ибн Ханбал, (241-хижрий, 855-милладий). Имам Ахмад ибн Ханбал муснады же жөнөкөй айтканда «Муснад». Шуайб Арнаут, Адил Мурушид жана башкалар таджик кылган. Бейрут, Рисалат мекемеси, хадис (1520), 3, 105.

Мыйзамдарды өзгөртүп алмаштыруу ийгиликсиздиктин натыйжасы. Муну Аллах Тааланын ушул сөзү кубаттайт:

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾

«Ким Менин эскертмемден жүз үйрүсө, анда, албетте ал үчүн бактысыз жашоо болот жана Биз аны кыямат күнүндө сокур абалда тирилтебиз» [20:124]

Бүткүл дүйнөнү азапка салган бактысыздык буга далил.

Исламий шарияттагы нусус жана өкүмдөрдүн умумийлиги, ушул умумий өкүмдөр пенделердин бардык иштерин камтып алышы, андан тышкары нерселердин аслы мубах экендиги исламий шариятты кең майданга айлантат. Ал жаңы пайда болгон өкүмдөрдү камтый алат, кылым талаптарына жооб берет, ар бир заманда жана мекенде бүткүл адамдардын иштерин камкордук менен башкарат. Буга Аллах Тааланын ушул сөзү далил:

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَنُذْرًا لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

«Сага, бардык нерсени баян кылып берүүчү, хидаят, рахмат жана мусулмандар үчүн сүйүнчү болгон Китепти түшүрдүк» [16:89]

Ошондуктан, момундар амири Умар رضي الله عنه нун аймагы кеңейген мамлекетти башкарышы табигый болду. Анын башкаруусу Исламдан башка түзүмдү түзүм деп тан албады. Умар رضي الله عنه сахабалардын күзөтүүсүндө идара иштерин өнүктүрүп девандарды түздү. Сахабалар, эгер ар кандай аким шарият өкүмдөрүнөн сыртка чыкса, аны тыйып коюуга, адашса, туура жолго салууга даяр эле. Бул ушуга далалат кылат, шарият ушул тармактарды өнүктүрүүнүн аслын келтирген, шарият максаттары аларды ишке ашырууну талап кылган иштерден.

Буларга негизделип айта алабыз, исламий шарият ушул кылымга жана бардык кылымдарга жарактуу. Исламдын башкаруу түзүмү да ушул кылымга жана бардык кылымдарга шек-күмөнсүз жарактуу. Бул маселеде шектенүүгө орун жок. □

ПАЙГАМБАРЛЫК МИНХАЖЫ НЕГИЗИНДЕГИ ХАЛИФАЛЫККА ЭКИ ЖАА АРАСЫНДАЙ ЖЕ АНДАН ДА ЖАКЫНЫРААК КАЛДЫ Исам Амира – Куддус шариф

Бүгүн хижрий 1440-жыл. Демек, Усманий Халифалыгыбыздын кулатылганына 98 жыл болуптур. Ошол убактан бери мусулмандар бир кылым коопсуздук жана туруктуулук даамын татпай келишүүдө. Тескерисинче, алар кыргын, качкындык, бөлүнүү, жакырчылык, сабатсыздык, оору, үй-жайлардын ойрон кылынышы, коррупция, байлыктардын талап-тонолушунан жана зулумдан азап тартып келишти. Умат бул нерсени тарыхта таптакыр башынан өткөрүшпөгөн. Мурдагы өткөн кылымдарда улуулук жана жетекчилик макамын бербей келген мусулмандар бүгүн башка улуттарга ээрчүүчү болуп калышты.

Кээ бирөөлөр «бул убакыт өтө созулуп кетти, Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыктын кайра тикелиниши кыйын ишке айланып калды» деп ойлоп жатышат. Алар мындай ойлоп жатышканына себеп – бүгүнкү күндө кафир мамлекеттер мусулмандарга иттердей катуу жапырылып жатканы, мусулмандардын жана уламалардын фикир-зээндеринде көптөгөн исламий фикирлер бүдөмүк болуп калган. Ушул жана башка фикирлер абдан көбөйдү, акыбетте, чыныгы Халифлыкты тикелөө кыйын деген фикир тарады. Бул болсо, өз кезегинде, көпчүлүк мусулмандардын жүрөгүндө үмүтсүздүк жаратууда, зордоп тыгыштырылган капиталисттик вакиъ менен мунасага барууга мажбур кылууда... Алар билип же билбестен: «Биздин бешенебизге жазылганы ушул же андан башка тандообуз жок» деп билишүүдө.

Аллах Азза ва Жалланын ушул сөзүн келтиребиз, бул үмүтсүз болгондордо үмүт чырагын жаксын, бул дүйнө турмушуна берилип, ошону менен кадыржам болгон жана Аллах Субханаху ва Тааланын аяттарынан бүтүндөй капарсыз кимселерге хабар болсун:

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ

ءَايَاتِنَا غٰفِلُونَ ﴿١﴾ أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ ﴿٣﴾ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤﴾

دَعَوْنَهُمْ فِيهَا سُبْحٰنَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّاتِهِمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٥﴾ وَءَاخِرُ دَعْوَانَهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

﴿وَلَوْ يُعِجِلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ أَسْتَعِجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجْلُهُمْ فَنَدَّرَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

«Бизге жолугууну үмүт кылбай турган, дуня турмушунун өзүнө гана ыраазы болуп, жалаң ошону менен көңүлдөрү жай болгон кимселер, Биздин аяттарыбыздан бейкапар калган кимселер – дал ошолордун жайлары өздөрү жасаган күнөөлөрү себептүү – тозок. Ыйман келтирип, солих амалдарды кылган заттарды болсо ыйман-ишенимдери себептүү Роббилери хидаят кылат – ниъмат бактарында астыларынан дарыялар агып турат. Ал жайда алар: «Роббибиз, Сен аруусуң», деп дуа кылышат, ал жайда өз ара саламдашканда бири-бирине тынчтык тилешет. Акыркы дуалары болсо, бүткүл ааламдардын Роббиси Аллахка мактоо айтуу. Эгер, Аллах бул адамдарга (мушрик-кафирлерге) жакшылыкты тез келтиргени сымал жамандыкты да тез кылганда, албетте, алардын ажалы жеткен болор эле. Бирок, Бизге жолугууну үмүт кылбаган адамдарды өз чектен ашууларында адашып жүргөн бойдон таштап коёбуз» [10:8-11]

Дагы бир жактан, Куръани Карим ыйман келтирген жана солих амалдарды кылган кишилерге Халифалыкты, үстөмдүк жана коопсуздукту убада кылды. Аллах Таала айтат:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

«Аллах силерден ыйман келтирген жана жакшы амалдарды кылгандарга, кудум мурунку өткөн (итикаддуу) заттарды халифа кылгандай, аларды да жер жүзүндө халифа кылууну убада кылды жана алар үчүн Өзү ыраазы болгон (Ислам) динин үстөм кылууну о.э. аларды көргөн кооп-коркунучтарынан кийин бейпилдикке бөлөп коюуну убада кылды. «Алар Мага гана ибадат кылышат жана Мага бир да нерсени шерик кылышпайт. Ким мына ушул (убада)дан кийин куфрону (ниъмат) кылса, анда, алар фасыктар» [24:55]

Аллах Субханаху ва Таала:

﴿أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ﴾

«*Билип койгула, Аллахтын нусраты жакын*» [2:214]
деп, Өзүнүн ушул убадасы ишке ашышы жакын экенин айтты жана Ал сүйлөөчүлөрдүн эң чынчылы. Курьандын нусрат заманы жана мекени жөнүндөгү көрүнүшү Аллах Тааланын ушул аятында ачыкталууда:

﴿ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ﴿۹﴾ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾

«*Андан соң жакындашып, ылдыйлады. Ошентип, эки жаа аралыгында же (андан-да) жакыныраак калды*» [53:8-9]

«*قاب*» сөзүнө муфассирлер үч түрдүү маани беришкен: ¹

- 1 – Ченем-аралык. Бул көпчүлүк уламалардын фикири;
- 2 – Жаанын туткучу менен анын жибинин ортосундагы аралык.
- 3 – Жаанын ортосу.

Ошол эле учурда, биз ушул темага байланыштуу бир катар пункттарды баян кылсак туура болот жана пайдадан сырткары болбойт. Мусулмандар бул туурасындагы маселелерин түшүнүп жетишсин жана жүрөктөрүндө үмүт ойгонуп, рошид Халифалыкка аракет кылып жаткандар менен аракет кылышсын, Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылуу курч коомдук фикирге айлансын, бул коомдук фикир ушул туурасындагы терең жалпы аң-сезимден балкып чыксын, шаръий, саясий фикир жана түшүнүктөр менен байланыштуу болсун. Булардын баары күчтүү бир суу толкунуна айланып, мусулман өлкөлөрүндөгү куфр түшүнүктөрүн, малайларын агызып кетсин, таасирлерин кулатсын, кайра исламий пакиза суу алып келип, мусулмандардын өз күч-кубатын, урмат-сыйын тикелесин.

Бул пункттар төмөнкүдөй:

- «*قاب*» сөзүнүн лугавий жана шаръий түшүндүрмөсү;
- Чыныгы Халифалык жана жалган халифалыктын кыскача баяны;
- Халифалыкка эки жаа аралыгындай же андан да жакыныраак калганын тастыктоочу факторлор;
- Халифалыктын жок болгону мусулмандарга өтө кымбатка түшүүдө;

(1) <https://vb.tafsir.net/tafsir40086/>

Тафсирчилердин интернеттеги жолугушуусу сайты.

- Мусулмандардын келе жаткан чыныгы Халифалык алдындагы милдеттери;

- Халифалыкты кайра тикелөөгө аракет кылып жактандар үчүн тарыхый мүмкүнчүлүк жана бул үчүн бериле турган ажр азим.

Биринчи: «قاب» сөзүнүн лугавий жана шаръий түшүндүрмөсү:

Бул сөз «قاب» муфрад болуп, өлчөм дегенди түшүндүрөт жана аяттагы «فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ» сөзүнөн жакындык мааниси чыгат. Жаанын туткасынан жанын акырына чейинки аралык болуп, эки жаа аралыгындай же андан да жакыныраак дегенди түшүндүрөт. Хижаз калкы «قَوْس» дегенде аралыкты өлчөөчү ченемди айтышат. Ошондуктан, قَاسَ сөзүнөн алынгандыгы, قَاسَ феълинин масдары болгону маалым болот. قَاسَ болушу үчүн قَوْلًا болгон. Арабдар жаа огунан өлчөө катары пайдаланышкан, демек, жаа менен өлчөнгөн болушу да мүмкүн. Жаа арабдарда метр ченеми болгон.¹

Шаръий маанисине келсек, Ибн Касир мындай айтат: «Аллах Тааланын «فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ» деген сөзүнүн мааниси Жабраил Мухаммад ﷺ га жакындашты дегени». Т.а. жерге ылдыйлап, аны менен Мухаммад ﷺ дын ортосундагы аралык эки жаа аралыгындай же андан да жакыныраак, кол сунса жеткидей аралык калган. Мужахид жана Катада ушундай фикирде болушкан. О.э. муфассирлер айтат: «Бул, жаа менен анын жибинчелик аралык калды дегенди билдирет. Аллах Тааланын أَوْ أَدْنَىٰ деген аяты сөздүн мындай агымы лугатта хабар берилип жаткан нерсени далилдөө жана андан да көп нерсени четке кагуу кылуу үчүн келет».²

Аят макамы жакындашуу жана өтө аз аралык калуу макамында болуп, булардын баары аралык, өлчөө жана ченем. Ушул аркылуу арабдардагы адаттагы өлчөө бирдигин баян кылуу көздөлгөн.³

Демек, муну менен кырсык, сыноо убагы канчалык созулбасын, момундар үчүн Аллахтын нусраты жакын экендиги, берилиши анык экени баса белгиленүүдө.

﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾

«Муминдерге нусрат берүү Биздин мойнубуздагы хак болгон»

[30:47]

(1) Лисанул араб.

(2) Ибн Касир тафсири.

(3) <https://vb.tafsir.net/tafsir40086/>

Тафсирчилердин интернеттеги жолугушуу сайты.

﴿أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ﴾

«Билип койгула, Аллахтын нусраты жакын» [2:214]

Байхакийдин «Асма ва Сифат» китебинде мындай делет: «Бизге Абу Закария Яхя ибн Ибрахим ибн Мухаммад ибн Яхя кабар кылды, ага Абу Аббас Мухаммад ибн Якуб хадис риваят кылды, ага Бахр ибн Наср хадис риваят кылды, ага Ибн Вахб хадис риваят кылып айтты: Юнус мага Ибн Шихабдан ушуну кабар кылып айткан: Бизге Расуллуллах ﷺ хутбада мындай дегени жетип келген:

﴿كُلُّ مَا هُوَ آ قَرِيبٌ، وَلَا بَعْدَ لِمَا هُوَ آ، لَا يَعْجَلُ اللَّهُ لِعَجَلَةِ أَحَدٍ، وَلَا يَخْفَ لِأَمْرِ النَّاسِ، مَا شَاءَ اللَّهُ لَا مَا شَاءَ النَّاسُ، يُرِيدُ النَّاسُ أَمْرًا، وَيُرِيدُ اللَّهُ أَمْرًا، وَمَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَلَوْ كَرِهَ النَّاسُ، لَا مُبْعَدَ لِمَا قَرَّبَ اللَّهُ، وَلَا مُقَرَّبَ لِمَا أَبْعَدَ اللَّهُ، وَلَا يَكُونُ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

«Ар бир келе турган нерсе жакын. Келе турган нерсе алыстабайт. Адамдар шашканы үчүн Аллах шашпайт, адамдардын ишине ашыкпайт. Аллах каалаганы болот, адамдар каалаганы эмес. Адамдар бир ишти каалайт, Аллах да башка бир ишти каалайт жана адамдарга жакпаса да Аллах каалаганы болот. Аллах жакын кылып койгон нерсени алыстатуучу жок. Аллах алыс кылып койгон нерсени жакындатуучу да жок. Ар бир нерсе Аллахтын урухсаты менен гана болот». Байхакийдин «Асма ва сифат» китеби. Ал айтат: «Бул хадис марфу хадис, анын вакфы жана ирсалы Ибн Масъуддан болуп, аны Набий ﷺ дан укканын түшүндүрөт». ¹

Нусрат албетте келет, Халифалыктын тикелениши Роббибиздин убадасы жана Набийибиз башаратыбы, демек, ал тикеленбей калбайт. Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид чыныгы Халифалык үчүн аракет кылып жактандар жана муну максат кылып алгандар алдында бир нерсе гана бар, ал да болсо, сабыр менен аракетти улантуу.

Экинчи: чыныгы Халифалык түшүндүрмөсү жана жалган халифалыктын кыскача баяны:

Чыныгы Халифалык – бул бардык мусулмандардын бул дүйнөдө Аллахтын өкүмдөрүн тикелөө үчүн акд жана итаат байъаты аркылуу ыктыярдуу тандашкан умумий жетекчилиги. Ал Исламды туюндурган мамлекет.

Жасалма халифалык болсо, ал бир топ кимселердин Аллахтын шариятына негизделбеген мажбүрий жузый жетекчилик. Бүгүн муну мусулман дүйнөсүндөгү зыянкеч мамлекетчелердин

(1) Байхакий, «Асма ва сифат» китеби. Ал айтат: «Бул хадис марфу хадис, анын вакфы жана ирсалы Ибн Масъуддан болуп, аны Набий ﷺ дан укканын түшүндүрөт».

мисалында, жер жүзүнүн исламий жана кайрыисламий жерде өкүмдарлык кылган уюмдардын мисалында көрүүгө болот. Мисалы, Газадагы Хамас уюму, Ирак жана Шамдагы «Мамлекет» уюму, Ливиядагы өкмөт канаты сыяктуу. Булардын баары Исламды колдонбогон вужуддар болуп, жабир-залим падышалык заманынын ажырагыс бир бөлүктөрү. Биз кыял дүйнөсүндө түрдүү-түркүн жасалма халифалыктарга күбө болдук, аны бир ууч кимселер айтып жатышат. Эми, күтүлүп жаткан Махдийге келсек, ал бүгүнкү күндө аракетинизге байланышы болбогон маселе. Ага карата күтүү талап кылынат, ал үчүн аракет талап кылынбайт.

Үчүнчү: чыныгы Халифалыкка эки жаа аралыгындай же андан да жакыныраак калганын тастыктоочу факторлор:

Мунун эң биринчи факторлорунун бири алгачкы Ислам мамлекетин тикелөөдө аракет кылгандардын (сахабалар) минхажы негизинде аракет кылып жактан кишилердин бар экени. Алар Хизб-ут-Тахрир мүчөлөрү. Чыныгы рошид Халифалыкты тикелөө үчүн алар алтымыш жылдан ашык убакыттан бери максималдуу даражада күч-аракетин жумшап, болуп көрбөгөн кайрат менен аракет кылышууда. Хизб мүчөлөрү мусулмандардын жүрөгүндөгү Халифалык идеясын жандантмакчы, аларды эң кыска убакыт ичинде жана мүмкүнчүлүк жетишинче Халифалыкты тикелөө үчүн Хизб менен биргеликте аракет кылууга сафарбар кылышмакчы. Алар Ислам Умматы арасындагы кудуреттүү армиялардан жана башка күч борборлорунан ушул улуу шарый аракетти аягына жеткирүүдө нусрат талап кылышууда. Бул Хизб Аллах Азза ва Жалланын ушул аятын кабылдап түзүлдү:

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ...﴾

«Араңарда бир жамаат болсун»

[3:104]

Мусулмандар Пайгамбарлык заманы аяктап, андан Пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалык заманына, ал да аяктап, зордукчул падышалык заманына, ал да аяктап, биз жашап, бактысыздык жана кризистерге жүз туткан жабыр көрсөтүүчү залим падышалык заманына өтүшөт. Мунун тастыгы, Хузайфа ибн Яман رضي الله عنه нун ушул риваяты: «Биз мечитте отурганбыз. Башир көп сүйлөбөгөн адам эле. Ошондо Абу Саълаба Хашаний кирип келип: «Эй Башир ибн Саъд, Расулуллах ﷺ дын амирлер туурасындагы хадиси эсиндеби?», - деп сурап калды. Хузайфа

айтат: «Ошондо мен: «ал заттын хутбалары менин эсимде», дедим». Абу Саълаба отурган, мен риваят кылдым:

«تَكُونُ النَّبُوءَ فَيَعْمُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعَهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلاَفَةَ عَلِيٍّ مِنْهَاجِ النَّبُوءِ فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعَهَا إِذَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ مَلَكًا جَبْرِيَّةً، فَتَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونَ، ثُمَّ يَرْفَعَهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعَهَا. ثُمَّ تَكُونُ خِلاَفَةَ عَلِيٍّ مِنْهَاجِ النَّبُوءِ. ثُمَّ سَكَتَ».

«Силердин араңарда Аллах каалаганча пайгамбарлык уланат. Кийин Аллах каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин зордукчул падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин жабыр көрсөтүүчү залым падышалык болот жана ал Аллах каалаганча турат. Кийин Аллах Өзү каалаганда аны көтөрөт. Кийин пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот. Андан соң Пайгамбар ﷺ сүкүт кылды». Ушул риваят «Мажмау Заваид» китебинде келген, ровийлери ишеничтүү делген. Башкалар да түрдүү сахих риваяттар менен риваят кылышкан. Бул хадис туурасында чырайлуу сөздөрдү айткандардын бири Хабиб:¹ «Умар ибн Абдулазиз халифа эле, анын алдында Язид ибн Нуъман ибн Башир бар болчу. Мен Умар ибн Абдулазизге кат жазып, кат аркылуу ага ушул хадисти эстеттим. Кол астындагыларга зулум жана адилетсиздиктер жете турган, залым падышалыктан кийин мен сиздин амирул муминин болушуңузду үмүт кылам деп жаздым». Кат Умар ибн Абдулазизге

(1) Ровий: Хузайфа ибн Яман. Мухаддис Иракий.

Булак: «Махажжатул курб», бул хадисти имам Ахмад риваят кылган (373/4): Сулайман ибн Давуд Таялсийден, ал Давуд ибн Ибрахим Васитийден, ал Хабиб ибн Салимден, ал Нуъман ибн Баширбихтен риваят кылган. Ахмад жолунан болсо, Хафиз Иракий «Махажжатул курб ила Махаббатул араб»да риваят кылган жана мындай деген: «Бул хадис сахих. Ибрахим ибн Давуд Васитий аны Абдулавуд Тайялсийден жана Ибн Хиббандан ишеним билдирген. Калган рижал-ровийлери да «Сахих»те т.а. Муслим Сахихинде ошол рижалдардан ишеним билдирген. Ал эми, ушул Хабиб туурасында Бухарий – Хабибди карап-үйрөнүү керек, деген. Ибн Адий да – Хабибдин хадиси тексттеринен мункара жок, балким, риваят кылып жаткан нерсеси санады тынчсыздантат, деген. Хабиб ибн Салим ансарий Нуъман ибн Баширдин китеби болуп, чынчыл, хасан хадис риваят кылуучулардан. Ага Абу Хатим, Абу Давуд жана Ибн Хиббандар ишеним билдиришкен жана хадиси – инша Аллах, эн кеминде – хасан, деген. Хабиб туурасында Хафиз да «друс» деген. Ушул Хадис «Тайялсий муснады»нда (саны 438) мындай келет: Бизге Давуд Васитий – ал ишеничтүү – мен бул хадисти Хабиб ибн Салимден уккам, бирок, анын текстинде сакап түшүп, «Муснад Ахмад»дан, деп жиберген, деди. Хайсамий «Мажмаъ» (189/5)те хадистин рижалдары ишеничтүү, деген.

жеткирилгенде, ал аны окуп кубанды жана таң калды. Себеби, Умар ибн Абдулазиз рахимахуллах Халифалыктын кулатылышы, кийин кол астындагыларга зулум жана адилетсиздиктер жете турган, залым падышалык пайда болушун, алар Аллах каалаганча убакыт турган соң, эки жаа аралыгында же андан да жакыныраак убакыт ичинде – Аллахтын урухсаты менен – Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалык болушун билбейт эле.

Көпчүлүк мусулмандар мазхабчыл падышалар жана улутчул зыянкеч мамлекетчелер залимдик менен башкарып жатышканын тан алышууда.

Бардык кафирлер чыныгы Халифалыкты кайра тикелөөгө каршы бутка турууда жана анын тикеленишин алдын алуу үчүн түрдүү ыкмаларды колдонууда, мисалы, жасалма халифалык жасоо ыкмасын ишке салышты.

Ири мамлекеттердин дүйнө бойлоп, өзгөчө Сирияда кызыкчылыктар үстүндө ихтилаф кылууда. Бул абал алардын ортосунда күрөш башталышынан, майданды чыныгы Халифалык мамлекети ээлешинен кабар берүүдө, мисалы, Расуллаллах ﷺдин заманында Рум жана Фарс менен жүз бергендей.

Анын тикелениши туурасында Аллахтын убадасы жана Расуллаллахтын башаратына болгон ишеним.

Төртүнчү: Чыныгы Халифалык жок болгону мусулмандарга өтө кымбатка түшүп жатат.

Темабыздын бул бөлүгү көп барактарды, балким, китептерди ээлейт жана муну санап бүтө албайбыз. Себеби, Халифалыктын кулашы менен Уммат кадырын жана саясий түзүмүн жоготту. Анын кулашынан улам Уммат сан жагынан да, көлөм жагынан да чоң жоготууга учурады. Биз өтө кымбат нерселерибизди колдон чыгардык. Ушуга ылайык, ушул жоготкон нерселерибизди кайтарып алуу үчүн мүмкүнчүлүгүбүздөгү бардык ыкма жана каражаттарды колдонушубуз керек. Бир жарчыларыбыз – кудум Юсуф ﷺдин жарчысы сыяктуу – эй падышалар, жетекчилер, амирлер, силер уурусуңар деп кыйкырууда! Биз калкка – бүткүл жоготкон нерселерге ушулар жоопкер деп ачык айтабыз. Адамдар бизден – эмнелерди жоготтуңар сурашса, айтабыз: акимдердин саткын ата-бабалары мындан токсон жыл мурда англистер, француздар, кийин америкалыктар менен тил бириктирип, Усманий Халифалыгыбызды кулатышкандан кийин үстүбүзгө ушул саткын

акимдер тикелеп коюлгандан бери өтө-өтө көп кымбаттуу нерселерди жоготтук. Жоготкон нерселерибизди текшерсек, Халифалыктын жоготулушу биз санап жана сыпаттап бүтпөй турган даражада көп нерселерибизден куру жалак калганыбызга күбө болдук. Демек, бүгүнкү күндө мусулмандар силер жоопкер болгон ушунча жоготуулар менен таанышып чыгуулары керек. Таанышып чыккан соң, Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалык мамлекетин тикелөөнү максат кылган жана ушул жолдо олуттуу, калыс аракет кылып жаткандар менен биргеликте аракет кылуулары, тикеленгенден кийин дагы кайра жоготпоо үчүн аны этияттап сактоолору лазым.

Ооба, биз Аллах Азза ва Жалланын ыраазылыгын да жоготтук. Анын ыраазылыгы Исламды Китеп-суннат негизинде толук колдонуу, динди үстөм кылып, мамлекетте жана коомдо исламий жашоону жүзөгө келтирүү жана бүткүл дүйнөгө даъватты жеткирүү менен жетишиле турган ыраазылык эле.

Биз калкан болгон халифабызды жоготтук. Бул ушундай калган болуп,

«وَمَنْ مَّا □ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ مَّا □ مِيَّةً جَاهِلِيَّةً»

«Кимде-ким байъатсыз абалда өлүп тапса, ал динсиз абалда өлүм тааптыр», деген хадиске ылайык, ушул калкансыз баъйат жоопкерчилиги мусулмандар мойнунан сакыт болбоду.

Фикирлеп көрөлү, акыры ушул Халифалык кулатылган күндөн тартып ушул күнгө чейин канчалаган мусулман урпак-мууну күнөөгө батты, башыбызга кандай гана мусибаттар түшпөдү, жоготкон нерселерибиз улам көбөйдү.

Тынчтык жана коопсуздугубузду жоготуп, коркууда жашап жатабыз, бизди ачкалык-кыйынчылык курчап алды, сата турган нерсебиз өтпөс малдарга айланды.

Илим жана таалимди жоготтук. Ойгонуу жана илимий өнүгүүдөн куру калтырган нерселер жөнүндө фикирлөөнү билбеген, исламий шахсияны пайда кыла албаган адамдардан болуп калдык. Инсандар үчүн чыгарылган эң жакшы Уммат элек, эми сабатсыз абалга түшүп калдык.

Күч-кубатыбызды, кол тийгистигибизди коргой турган жихадыбызды жана мурабиттигибиз да жоготтук. Акыбетте, баарыбызга алсыздык, күчсүздүк жетти.

Байлыктарыбызды жоготтук, акыбетте жакырлаштык.

Жаркын фикирлөөнү, туура жолду табууну жоготтук, бул болсо, бизди караңгылык токоюна алып кирди.

Урмат-сыйыбызды, аброюбузду жоготтук, акыбетте, эч ким теңсинбеген кишилерге айландык.

Суверендик жана өз алдынча токтом чыгаруудан куру калдык, бул нерсе бизди душманга моюн суна турган, ач көздөргө жем боло турган умматка айлантты.

Адилетти жоготтук. Бул бизди зулум астында калтырды, күч-кудуретибизди бири-бирибизге каршы колдоно турган болдук.

Аманаткөйлүк жана калыстыкты жоготтук. Бул арабызда саткындар жана уурулар санын көбөйттү, карамүртөздөр өкүм жүргүзө турган болду.

Чырайлуу ахлак-адепти жана жогорку баалуулуктарды жоготтук жана бул арабызда бузукулук, шермендечиликти кеңири жайды.

Кең жерлерибизди жана тынч үйлөрүбүздү жоготтук. Ал жерлерден тынч ээлери кууп чыгарылды. Натыйжада, качкындар, башбаанек сурагандар жана мигранттар саны миллиондорго жетти.

Ыйык жерлерибизден ажырадык, нажас баскынчылар ал жерлерди тебелеп, булгай турган болушту.

Жамаатыбызды, биримдигибизди, өлкө-жарандарыбыздын биримдигин жоготтук. Өз кезегинде, бул мусулман өлкөлөрү ыдырап, болбогур майда мамлекетчелерге, вужуддарга бөлүнүп кетишине алып келди.

Ооба, жоготтук... жоготтук... жоготтук... Улуу Умматыбыз жөнүндө сансыз ырларды жаздык. Ушул аркылуу силерге бардык жоготкон нерселерибизден кийин колубузда сокур тыйынга арзыбаган нерсе калганын билдирип жатабыз.

Юсуф дын жарчысы падышанын чөйчөгүн тапкан адамга сыйлык катары азык-түлүк жүктөлгөн төөнү жарыялаган эле. Бирок, Аллах Субханаху ва Таала атап койгон сыйлык болсо, теңдешсиз. Анткени, мазлум Уммат жоготкон нерселерди кайтарып алуу үчүн аракет кылган кишилерге белгиленген бул сыйлык көз көрбөгөн жана кулак укпаган, адам жүрөктөн сезе албай турган бейиш. Демек, бул эки сыйлык ортосунда теңдешсиз айырма бар. Бул Авс менен Хазраж урууларынын жетекчилерине Исламга нусрат берүүгө байъат берүү акысына Расуллаллах убада берген сыйлык. Ошондо алар: «Нусрат берсек, бизге эмне тиет?» деп сурашканда, ааламдар саййиди «Бейиш» деди. Алар: «Бул

соодабыз кирешелүү, бизге ал аз эмес, биз аны аз деп эсептебейбиз», дешти.

Эй мусулман перзенттери арасындагы күч-кубат ээлери, таасирдүү кишилер! Биз силер менен ошол мубарек доорлорду бүгүн кайра жандантышыбыз мүмкүн. Ушул себептен улам, биз силерди бар мүмкүнчүлүгүңөрдү жумшап, Халифалык мамлекетин тикелөө үчүн аракет кылып жаткандарга жардам берүүгө чакырабыз. Мусулман өлкөлөрүндөгү зыянкеч мамлекеттердин акимдерин кулатуу үчүн тезинен чара көрүүгө, аз убактыңарды да кызганбай, рошид Халифалык мамлекетин тикелөөгө чакырабыз. Ушул мамлекет мусулман өлкөлөрүн жана калктарын бириктирет, жоготкон бардык нерселерин кайра алып берет, кийин дүйнөнүн бардык калктарын караңгылыктан нурга чыгаруу үчүн Аллах жолунда жихад кылуу аркылуу Ислам даъватын бүткүл дүйнөгө жеткирет. Бул – Аллах жана Расулунун убадасы, бардык мусулмандарга баса белгиленген фарз. Анткени, важибди ишке ашыруу үчүн зарыл болгон нерселер да важиб.

Бешинчи: бүгүн келе жаткан чыныгы Халифалыкка карата мусулмандардын важиб милдеттери жана буга аракет кылып жаткандар үчүн белгиленген ажри азим.

Мусулмандар бүгүнкү күндө Халифалыкты тикелөөгө аракет кылып жаткандар менен бирге аракет кылуулары важиб. Бул жердеги фарз – эркек болобу, аял болобу, жаранбы же аскерий болобу, аткаминер же катардагы адам болобу, айырмасыз – ар бир кишиге фарз айн болуп эсептелет. Колдонулбай жаткан Аллах түшүргөн өкүмдөр Халифалык аркылуу колдонушу маалым болду, демек, ушул Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылуу фарз. Бул жерде ушул «важибди ишке ашыруу үчүн зарыл болгон нерселер да важиб» деген шарый коидага амал кылынат. Мен ушул орунда хижрий 1414-жылы шаввал, миладий 1994-жылы март айында басылып чыккан Ал-Ваъй журналынын 83-санынан үзүндү келтирмекчимин. Бардык мусулмандар үчүн маанилүү болгондугу, айрыкча, ушул макалабызга түздөн-түз байланышы болгону үчүн аны жарыяладым:

«Исламий Халифалыкты тикелөө үчүн бар күч жана ылдамдык менен аракет кылуу фарзи айн.

Түпкүлүгүндө, Аллах түшүргөн өкүмдөр менен башкаруучу Исламий Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылуу – фарз кифая. Бирок, ушул фарз кифая аракет кылып жаткандардын аракети

менен пайда болбой жаткан болсо, бул вазыйфа ар бир мусулманга жалпылашат. Бардык фарз кифаялар маселеси ушундай болот.

Исламий Халифалык мамлекетин тикелөө үчүн аракет кылуунун фарзынын далили субуту да, далалаты да катъий фарз. Ошондуктан, бул фарзды четке каккан кимсе кафир болот. Ал эми, бул фарзды моюнга алып, ага аракет кылууга этибарсыздык кылган киши Аллах жана Расулуна күнөөкөр болуп эсептелет. Бул фарз нусустарда келген, ал Ислам шариятына амал кылууну жана өкүм сурап шариятка кайрылууну буюрат, исламий шарияттан башка нерседен өкүм сурап кайрылуудан кайтарат. Мисалы, Аллах Тааланын ушул аяттары сыяктуу:

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾

«Ууру эркектин да, ууру аялдын да колдорун кескиле» [5:38]

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ﴾

«Зынакер аял жана зынакер эркек — алардан ар бирине жүз балактан ургула» [24:2]

﴿اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾

«Роббиңерден түшүрүлгөн нерсеге ээрчигиле, андан өзгө «досторду» ээрчибегиле!» [7:3]

«Шайтанга өкүм сурап барууну каалап жатышканын көрбөдүңбү, акыйкатта болсо аларга ага ишенбөө буйрулган эле» [4:60]

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ﴾

«Жок, Роббиңе ант, тээ алар өз ортолорунда чыккан келишпестиктерде сени өкүм чыгаруучу кылышмайынча эч качан момун боло алышпайт» [4:65]

Бул жана бул сыяктуу шарияттан башка нерседен хукм сурап кайрылуудан кайтарган башка көптөгөн нусустар бар. Ислам мамлекети жок болсо, көпчүлүк шарият өкүмдөрү бекер кылынат жана буга Уммат жоопкер болот.

Бул аракет үчүн бар күчтү жумшоо зарыл экендигине келсек, мунун да далалаты жана субуту катъий. Аны четке каккан кимсе кафир болот. Бул туурасында кайдыгерлик кылган кимсе болсо, Аллах жана Расулуна күнөөкөр болуп эсептелет. Мунун далили

ушул маанини баса белгилеп келген нусустардан алынган. Мисалы, Аллах Тааланын ушул аяттары сыяктуу:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾

«Күчүңөр жеткенче Аллахтан корккула»

[64:16]

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

«Аллах эч бир жанды чамасы жетпеген нерсеге буюрбайт»

[2:286]

Аллахтын эч бир жанга күч-чыдамынан ашыкча милдетти жүктөбөшүнүн мааниси – Аллах күч-чыдамы жете турган милдетти жүктөйт, күч-чыдам болсо, күчтүн жарымы же төрттөн бири эмес, максималдуу даражадагы күч. Себеби, киши айланасындагы бардык мункар иштерди көрсө, күчүнүн бир бөлүгүн жумшоого эмес, бар күчүн жумшап аларды өзгөртүүгө буйрулган. Расулуллах ﷺ айтат:

﴿مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ﴾

«Ким мункар ишти көрсө, анда, аны колу менен өзгөртсүн, эгер ага кудуреттүү болбосо, тили менен өзгөртсүн, эгер ага да кудуреттүү болбосо, жүрөгү менен өзгөртсүн. Бирок, бул ыймандын эң алсызы». Бул жерде «кудуреттүү болбосо» деген сөз өзгөртүү үчүн өзүндөгү бар күчтү жумшап, колунан келбеген нерсени билдирет.

Ушул жерде кээ бирөөлөр туура эмес түшүнүшкөндүктөн Ислам мамлекетин тикелөөгө аракет кылуу менен аны тикелөөнү аралаштырып жиберешти. Ушул ката түшүнүк негизинде алар: «Биз ушул режимди кулатууга жана ордуна Халифалык мамлекетин тикелөөгө кудуреттүү эмеспиз, демек, бул милдет бизге жүктөлбөгөн, себеби, Аллах Өз пендесине күчү жетпеген милдет жүктөбөйт», - дешет. Бул сабатсыздыктан айтылган сөз же жаман ниетте, адаштыруу максатында айтылган сөз. Биз мындай катаны жок кылуу үчүн айтабыз: Халифалыкты тикелөөгө аракет кылып жаткан жамаат аны тезинен тикелөөгө кудуреттүү болсо, ал суздук кылышы жаиз эмес. Бирок, муну тезинен тикелөөгө кудуреттүү болбосо, бул милдетти – белгилүү мөөнөт өткөндөн кийин болсо да – аткаруу үчүн даярдык көрүшү жана күч топтошу керек. Себеби, фарзды тезинен аткара албаса, демек, аны аткарууга кудуреттүү болгонго чейин өзүндөгү бар күчтү жумшоосу керек.

Эмнеге «кудуреттүү эмеспиз» дейбиз? Бул, бир адамдан гана талап кылынбаган, бир эле хизб мойнуна жүктөлбөгөн, бир гана жамаатка же бир эле региондогу кишилерге буйрулбаган! Жок, бул фарз шарый түрдө араб-араб болбогон бардык Ислам Умматынан талап кылынган жана бүгүнкү күндө ар бир мусулман үчүн фарзи айнга айланган. Ко-ош, Ислам Умматы бул фарзды ишке ашырууга чынында эле кудуретсизби?! Же ал Батыш сакафатынан, мунафык сарай уламаларынын фатваларынан таасирленгени үчүн бул фарзга кайдыгер карап, күнөөкөрдүк кылып жатабы?!

Биз бүгүнкү күндө ар бир мусулман Ислам мамлекетин тикелөө үчүн бар күчүн жумшап аракет кылышы фарз айн деп жатабыз. Мунун мааниси ушул, мусулман ушул фарзды аткаруудан тосуп жаткан мубах амалдарды жана суннат амалдарды ташташы лазым. Мисалы, мусулман өзүн жана үй-бүлөсүн багуу үчүн иштеши керек жана бул ал үчүн фарз айн. Халифалык мамлекетин тикелөөгө аракет кылышы да (учурда) фарз айн. Ко-ош, бул эки фарздын кайсы биринчи турат? Шарият мусулмандан бардык фарздарды аткарууну талап кылган. Бирок, бул фарздар кээде кагылышып келип калат т.а. бирөөсүн аткарса, бирөөсүн кылууга убакыт жетпейт. Бул сыяктуу абалда кайсы фарзды биринчи, кайсынысын кийин аткаруу керектигин шариятыбыз белгилеп берет. Себеби, маселе шарият маселеси, каалоо маселеси эмес. Биринчи милдеттерди аныктап-ажыратууга аалымдар жана мужтахиддер кудуреттүү. Биз айткан маселеде, качан үй-бүлө багуу үчүн аракет кылуу менен халифаны тикелөө үчүн аракет кылуу кагылышып келип калса, үй-бүлө багуу үчүн аракет кылуу биринчи турат. Бирок, «үй-бүлө багууга аракет кылуу» дегенде, алардын зарыл болгон муктаждыктарын камсыздоо назарда алынат, камалий (зарылдыктан тышкары) муктаждыктарын камсыздоо эмес. Мусулман иштеп, зарыл муктаждыктарын камсыздап жаткан болсо, жетишет, ал камалий муктаждыктарын да камсыздоо үчүн кошумча иштеши керек эмес, эгер, бул нерсе Халифалыкты тикелөө үчүн даъватты жеткирүү менен алектенишине тоскоолдук кылып жаткан болсо.

Көбүнчө, мусулмандын иштери анын даъватты жеткирүү ишине тоскоолдук кылбайт, себеби, ал адамдар арасында иштеп жатат, демек, иш негизинде аларга даъватты жеткире алат. Мусулман «мен Халифалыкты тикелөөгө аракет кыла албайм, себеби, бул ишимден куулушума же камакка алынышыма алып келиши

мүмкүн» деп айтпашы керек. Мындай абалда анын иши күнөөкөрдүккө алып барууда, мындай иште иштебестиги лазым. Мусулманга спирт ичимдик соодасы, сүткордук, пара же алдоо менен акча табуу жаиз эмес, демек, куфр режиминин тарабын алуусу же буга сүкүт кылышы шексиз жаиз эмес.

Халифалыкты тикелөөгө ылдам аракет кылууга келсек, мунун субуту жана далалаты катый. Себеби, Аллах түшүргөн шарый өкүмдөр жеткирилиши менен эле аткаруу талап кылынат. Мисалы, кибла Куддус шарифтен Харам мечитине өзгөргөнү туурасында хукм түшкөндө намазкөйлөр кабар жетери менен эле намазда ошол тарапка бурулушкан.

Мисалы, Аллах Таала:

﴿يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ﴾

«Эй момундар, Роббиңерден корккула»

[4:1]

﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ﴾

«Эй момундар, бир коум башка бир (момун) коумдун үстүнөн келеке кылып күлбөсүн»

[49:11]

десе, Расуллалах ﷺ «Силерден кимде-ким мункар ишти көрсө, аны өзгөртсүн» деген, булардын баары тезинен аткаруу талабына кирет. Дал ушул сыяктуу жаза-хаддарды колдонуу, адамдар ортосун ажырым кылуу, даъватты дүйнөгө жеткирүү, мамлекет чегараларын корго, жаранга шарият өкүмдөрүн колдонуу сыяктуу мамлекет аткара турган иштер менен байланыштуу нусустар да, баары тезинен аткарууну талап кылган иштер. Андан тышкары, мусулмандар шариятты колдонуучу халифасыз үч күндөн ашык күндү өткөрүүлөрү жаиз эмес. Расуллалах ﷺ айтат:

«... وَمَنْ مَّا □ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ مَّا □ مِيتَةٌ جَاهِلِيَّةٌ»

«Ким мойнунда байъат жок абалда өлсө, динсиздик өлүмү менен өлүптүр». Ошондуктан, ким «мен Исламий Халифалыкты тикелөөгө аракет кылбайм, университетти бүткөн соң же баштаган долбоорумду аягына жеткиркенимден кийин аракет кылышым мүмкүн» десе, бул таптакыр үзүргө өтпөйт. Себеби, кудуреттүү болгон убакта тезинен аракет кылышы фарз, аракет кылбоо – күнөөкөрдүк. Халифалыкты тикелөөгө аракет кылуунун эң маанилүү жагы – ушул аракет түшүнүгүн адамдарга баяндап, түшүндүрүп берүү. Диндеги маанилүү иштер анык белгилүү болушу керек. Муну адамдарга баяндап, түшүндүрүү менен бирге,

жүрөктөрүн да исламий туйгулар менен байытуу лазым. Себеби, исламий туйгулар кишини аракетке, сабырга жана кайраттуулукка үндөйт.

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾

«Айткын: «Амалды кылгыла, анткени, Аллах, Расулу жана момундар кылган амалыңарды көрүп турат» [9:105].»

Алтынчы: Халифалыкты кайра тикелөөгө аракет кылып жаткандар үчүн тарыхий мүмкүнчүлүк жана ажри азим.

Пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылуучулар үчүн бериле турган ажри азимге келсек, бул – ажри азим жана ажри кабир. Балким, бул, а түгүл Набий ﷺ менен биргеликте Мадинаи Мунаварада алгачкы Ислам мамлекетин тикелөө үчүн аракет кылган сахаба кирамдардын ажрынан да жогору жана чоң. Анткени, эки амал тең бири-бирине окшойт жана «Мушкули асар» шархында Тахавий иштеп чыккан хадис муну көрсөтүүдө:

«Мен Абу Саълаба Хушанийден «Ушул аят туурасында эмне дейсиз?», деп сурадым. «Кайсы аятты айтып жатасыз?», деди. Мен:

﴿يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْكُمْ أَنفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾

«Эй момундар, өзүңөрдү абайлагыла! Эгерде, туура жолду эле жолдосоңор, адашкан кишилер силерге зыян жеткире алышпайт» [5:105]

аятын айтып жатам, дедим. Ал мындай деди: «Сиз бул жөнүндө хабардар кишиден сурадыңыз т.а. бул жөнүндө Расулуллахтан сураганымда мындай деген:

﴿بَلْ أَنْتُمْ رَوَّا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، حَتَّى إِذَا رَأَيْتَ شَحًّا مُطَاعًا وَهَوًى مُتَّبَعًا وَدُنْيَا مُؤْتَرَةً وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ بِرَأْيِهِ، وَرَأَيْتَ أَمْرًا لَا بَدَلَ لَكَ مِنْهُ فَطَلَيْتَ بِنَفْسِكَ، وَإِيَّاكَ وَأَمْرَ الْعَوَامِ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصَّبْرِ، صَبْرٌ فِيهِنَّ عَلَى مِثْلِ قَبْضِ عَلَى الْجُمْرِ، لِلْعَامِلِ مِنْكُمْ يَوْمَئِذٍ كَأَجْرِ خَمْسِينَ رَجُلًا يَعْمَلُونَ مِثْلَ عَمَلِهِ﴾

«Бири-биринерди маъруфка чакырып, мункардан кайтаргыла. Эгер, бакылдыкка майил болуу, каалоо-нафсиге берилүү, дуняны абзел көрүү, адамдар өз фикирине канааттанышы, аны туура деп билиши сыяктуу иштерге күбө болсоң, мындай убакта өзүңө сак бол, башка адамдар сыяктуу амал кылуудан сактан. Себеби, сенден кийин сабыр кылына турган күндөр келет... Ал күндөрдө сабыр кылуу чокту колдо кармоо менен барабар болот. Ал күндө амал кылган киши үчүн

анын амалы сыяктуу амал кылып жаткан элүү кишинин ажры берилет».¹

Шавканий «Фатху Роббаний»де иштеп чыккан жана сахих сабит деген хадисте мындай делет:

«مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، حَتَّى إِذَا رَأَيْتَ هَوَىٰ مُتَّبِعًا، وَشَحًّا مُطَاعًا، وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ بِرَأْيِهِ فَعَلَيْكَ بِخَاصَّةِ نَفْسِكَ، وَدَعْ عَنْكَ أَمْرَ الْعَوَامِ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامًا الصَّبْرِ فِيهِنَّ كَالْقَبِيضِ عَلَى الْجَمْرِ، أَجْرُ الْعَامِلِ فِيهِنَّ أَجْرُ خَمْسِينَ بَعْلًا، قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى أَوْ مَمَّنْ بَعْدَنَا. قَالَ: مِنْكُمْ»

«Маъруфка буйругула, мункардан кайтаргыла. Эгер, каалоо-нафска берилүү, бакылдыкка майил болуу. Адамдар өз фикирине канааттанышы сыяктуу иштерге күбө болсоң, мына ушундай убакта өзүңө сак бол. Адамдар сыяктуу амал кылууну ташта. Себеби, силерден кийин сабыр кылына турган күндөр келет... Ал күндөрдө сабыр кылуу чокту колдо кармоо менен барабар болот. ал күндө амал кылган киши үчүн анын амалы сыяктуу амал кылып жаткан элүү кишинин ажры берилет. Ошондо сахабалар: «Я Расуллаллах, бизден амал кылган элүү кишининби же өздөрүнөнбү?», деп сурашты. Ал: «Силерден», деп жооб берди».

Ибн Хажардын «Фатху Барий»инде мындай делген:

«تَأْتِي أَيَّامٌ لِلْعَامِلِ فِيهِنَّ أَجْرُ خَمْسِينَ، قِيلَ مِنْهُمْ أَوْ مَتَى يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بَلْ مِنْكُمْ»

«Ушундай күндөр келет, ал күндөрдө амал кылган кишинин ажры элүү кишинин ажрына тең болот. «Я Расуллаллах, өздөрүнөн элүү кишининби же бизденби?», деп сурашты. Ал: «Силерден», деп жооб берди». Ибн Хажар «Сахиhi Жами»де Абдуллах ибн Масъуд رضي الله عنهдан мындай лафзда риваят кылган:

«إِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ زَمَانٌ صَبْرٍ، لِلْمُتَمَسِّكِ فِيهِ أَجْرُ خَمْسِينَ شَهِيدًا مِنْكُمْ»

«Силерден кийин сабыр заманы келет, анда динди бекем кармаган кишиге силердин элүү шейитиңердин ажры жазылат». Ушул хадистин шархында мындай делген: «Бул хадисте Набий ﷺ акыр заманда динге амал кылуучу азайып кетишин, ага амал кылгандар чоң ажр алышын кабар кылып, Аллахтан ажр күткөн абалда сабыр кылууга чакырууда. Хадисте Расуллаллах «Силерден» деди т.а. алдыңарда ушундай заман келет же артыңарда ушундай кырсыктуу иштер болот, ал сабыр заманы, ал күндөрдө сабыр кылышыңардан башка жол жок. Ал күндөрдө сабыр гана макталууга татыктуу деп айтууда. Заман – фитналар

(1) Сахих хадис, ал Абу Давуд, Тирмизий, Ибн Мажа кичине бир айырма менен иштеп чыгышкан.

үстөм келген жана мусулмандар кайраты сынган заман. Бекем кармоо – динин бекем кармап, сабыр кылуу. Силердин элүү шейитиңердин ажры жазылат – элүү шейит болгон сахабалар ала турган ажрга тең ажр жазылат. Бул албетте мусулмандын Исламга амал кылышы – колу менен жалындуу чокту кармаганга барабар экендиги айтылган сыноо заманы».

Макаламдын соңунда мусулмандарды Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылууга көп ирет чакырамын. Ошол эле учурда, аларды сактыкка чакырам, бүгүнкү заманыбызда алардын алдында турган мүмкүнчүлүк – бул тарыхий мүмкүнчүлүктөр, эртең – Аллах урухсаты менен – Халифалык тикеленгенден кийин бул мүмкүнчүлүк таптакыр кайтып келбейт. Расулунуллах ﷺ «... **Кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалык болот**», деп сүкүт кылды жана бул сүкүтү ушул экинчи Халифалык да кулатылат, кийин үчүнчүсү да, төртүнчүсү да... дегенди түшүндүрбөйт. Набий ﷺдын сүкүтү эч нерсени түшүндүрбөйт, ага бирер нерсе кошуу керек эмес.

Эй мусулмандар, келгиле, рошид Халифалыкты тикелөө үчүн аракет кылып жаткандардын сабына кошулгула, зыянкеч мамлекетчелердеги тогут акимдерди кулатууга шашылгыла, ушундай улуу ишти аткарууга күчүңөрдү кызганбагыла. Бул улуу фарз, аны менен башка бардык фарздар аткарылат. Аллах Өз ишинде үстөмдүк кылуучу, бирок, көпчүлүк адамдар муну билишпейт. □

БУЛ УММАТКА УЛУУЛУК, БИЙИКТИК ЖАНА ЖЕР ЖҮЗҮНДӨ ӨКҮМДАР КЫЛУУ КУШКАБАРЫН ЖЕТКИРГИН

Хамд Табиб – Байтул Макдис

Бүгүнкү күндө мусулмандардын артта калган, алсыз жана кор абалына күбө болгон... акимдердин малайлыгын жана кафир мамлекеттер артынан кулдардай чуркашын көргөн... мунун тушунда, кафир мамлекеттердин күчтүүлүгүн, үстөмдүгүн жана бардык тармактардагы илимий өнүгүүсүн көргөн айрым мусулмандар үмүтсүздүккө түшүүдө. Алар бул абалдын өзгөрүшүнөн... кафир мамлекеттердин кулдугунан азат болуудан... бир аким, бир байрак жана бир кошуун астында биригүүдөн үмүт үзүшүүдө.

Ичинен жеңилген, кафирлердин күч-кубатынан таасирленген жана Умматтын абалынан үмүтсүз болгон ушул мусулмандар вакиъге ар тараптан карашпайт. Алар эки жүз жыл мурда Ислам Умматына каршы жарыя кылынган согуш көлөмүн билишпейт. О.э. алар ушуларды билишпейт, бул фикирий, маънавий, рухий, аскерий жана адаштыруучу согуш бул Уммат фикирин (акыйда жана шариятын) жогото албады, согуш канчалык ырайымсыз жана олуттуу болбосун, Умматты өз акыйдасынан алыстата албады. Андан тышкары, эгер Ислам Умматына каршы согуштардын ондон бирине гана башка калктар кабылса, бул калктар жана алардын фикири жок болуп, алардан эч нерсе калбайт эле.

Ошондой болгон соң, бул улуу Уммат үстөм болушу, өнүгүшү, катый жана кайраттуу болушу үчүн эмне кылышы керек. Бул Уммат ушул кризис жана коркунучтар каршы кандай турган? Уммат тарыхта болгондой:

﴿حَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾

«Адамдар үчүн чыгарылган умматтардын эң жакшысы» боло алабы? Уммат дагы бир ирет жер жүзүндөгү жетекчилик, биринчилик жана лидерлик макамын ээлейби? Мурун болгондой, Уммат байрагын көтөрүп, динин жана фикирин башка калктарга жаябы? Бул улуу жана үстөм Уммат Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалык көлөкөсүндө, таква акимдердин көлөкөсүндө, жемелөөчүнүн жемесинен эмес, жалгыз Аллахтан корко турган улуу уламалар көлөкөсүндө кайра дагы өз макамына кайтабы?

Биз бул суроолорго жооб берүүдөн мурда Уммат жана анын фикирине, тарыхына, вакиъсине, куфрга, анын мабдасына жана мамлекеттеринин вакиъсине байланыштуу айрым акыйкаттарга токтолуп өтөбүз. Ошондо биз Расуллалах ﷺ башарат кылган акыйкатты табабыз. Расуллалах ﷺ бул Умматка бийиктик, улуу макам жана акимдик дагы кайтышы жөнүндө, куфр, анын мамлекеттери жана мабдасы кыйроого жүз тутушу, ыдырашы жана жок болушу жөнүндө башарат берген.

Биринчи акыйкат: Уммат башка уммат жана калктардан өз фикери менен өзгөчөлөнүп турат. Аллах Таала бул Умматты Өзү сактайт.

Экинчи акыйкат: Уммат өзүнүн узак тарыхында тайылуулардан кийин бутка турган.

Үчүнчү акыйкат: Уммат ага каршы согуш канчалык ырайымсыз жана күчтүү болушуна карабастан, бүгүн көтөрүлүп, өзүнө келүүдө жана калыс кишилердин айланасында биригүүдө.

Төртүнчү акыйкат: куфр, анын мамлекеттери жана мабдасынын вакиъси, ал кулап бара жатканы, жер жүзүндөгү калктар аларды кыйынчылыктан, кулодон, калактыктын, айбандыктан, төмөндүктөн куткара турган куткаруучуну издөөдө.

Биринчи акыйкат т.а. Умматтын башка умматтардан өзгөчө экендиги жөнүндө айтсак, бул Уммат бүткүл ааламдын Жаратуучусуна байланган жана Роббий рисалат ээси. Аллах Таала бул Умматты жана анын динин кыйроодон жана жок болуудан сактоого кепил. Аллах Таала бул жөнүндө мындай дейт:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

«Албетте, бул эскертмени Биз Өзүбүз түшүрдүк жана шексиз Өзүбүз аны сактоочубуз» [15:9]

﴿يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّآ أَن يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ

الْكَافِرُونَ﴾

«Алар Аллахтын нурун ооздору менен өчүрмөкчү болушат, Аллах болсо, (кафирлер) каалашпаса да Өз нурун толук жаюуну каалайт» [9:32]

Пайгамбарыбыз ﷺ айтат:

﴿إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتَ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا، وَأَعْطَيْتِ الْكُنُزِينَ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بِسَنَةِ عَامَةٍ،

وَأَنْ لَا يَسْلُطَ عَلَيْهِمْ عَدُوٌّ مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بِيضَتَهُمْ، وَإِنْ رَبِّي قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتَ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يَرُدُّ، وَإِنِّي أُعْطِيكَ لَأَمْرِكَ أَنْ لَا أَهْلِكُكُمْ بِسَنَةِ عَامَةٍ، وَأَنْ لَا أَسْلُطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحَ بِيضَتَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَقْطَارِهَا، أَوْ قَالَ: مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا، وَيَسْبِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا»

«Аллах жерди мага чогултуп көрсөттү, ошондо анын күн чыгышынан күн батышына чейинки бардык жайларын көрдүм. Аныгында, Умматымдын мүлкү мага чогултуп көрсөтүлгөн жайларга чейин жетип барат. Мага кызыл жана ак казыналары берилди. Мен дагы Роббимден Умматымды (ачарчылык, курчакчылык) жылдары менен жапырт кыйратпашын, Умматымдын башына анын бүтүндүгүн тебелей турган жана кафирлерден болгон душманды өкүмдар кылбашын сурадым. Роббим мага айтты: «Эй Мухаммад, эгер мен бир ишке хукм кылсам, ал эч качан кайтарылбайт. Мен Умматынды (ачарчылык жана кургакчылык) жылдары менен жапырт кыйратпайм жана душмандар ага каршы ар тараптан топтолуп келсе да, алар (мусулмандар) бири-бирин өлтүрүп, бири-бирин туткунга алса да, Умматындын бүтүндүгүн тебелей турган кафирлерден болгон душманды анын үстүнөн өкүмдар кылбаймын». (Имам Муслим риваяты).

Бул яхудий жана христиандардын абалына тескериси болуп, алар өз диндерин текке кетиришти, бири-бири менен келише алышпады. Натыйжада, топ-топ болуп, бөлүнүп кетишти. Алар Иса дын акыйкаты, Халик Заттын акыйкаты жана рубубият акыйкаты туурасында түрдүү ихтилафта болушкандай, акыйда туурасында да түрдүү келишпестиктерге барышты. Аллах Таала айтат:

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ۚ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾

«Диндерин бөлүп, өзүлөрү да топторго бөлүнүп алган кимселерге эч бир тиешес жок. Алардын иштери Аллахтын Өзүнө гана сунушталат, кийин аларга кылып өткөн амалдарынын хабарын берет» [6:159]

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصْرَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ

بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلَهُمُ اللَّهُ ۗ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٦٠﴾

أَتَّخِذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرَهْبَنَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا ۗ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحٰنَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

«Яхудийлер: «Узайр Аллахтын уулу», дешти. Насронийлер: «Масих Аллахтын уулу», дешти. Бул алардын ооздорундагы (хужжатсыз) сөздөр. Алардын бул сөздөрү кудум мурунку кафир кимселердин сөзүнө окшойт. Аларды Аллах наалаттайт! Кандай гана адашууда! Алар Аллахты коюп өздөрүнүн даанышмандарын жана рохибдерин, Масих ибн Марямды Кудай деп билишти. Акыйкатта болсо, бир гана Аллахка пенделик кылууга буйрулушкан эле. Эч кандай илах жок, Ал Өзү гана бар. Ал алардын ширктеринен аруу» [9:30-31]

Ал эми, Исламий Уммат он төрт кылымды басып өткөнүнө карабастан, Аллахтын коргоосу астында өз динин сактады. Бул Уммат башка умматтар сыяктуу топ-топко бөлүнбөдү жана бир Уммат болуп калды. Бул Уммат тынымсыз кресттүүлүк жүрүштөргө, колонизаторлук согуштарга жана фикирий миссионердик согуштарга карабастан, өз динин таштабады жана акыйдасы таза абалда калды. Ал эми, көпчүлүк хазараттар: фиръавн, румдуктар, гректер хазараты жана башкалар... Ислам Умматы сыяктуу үлкөн мусибаттарга жолукпаса да, кыйрады жана алардан эч нерсе калбады. Булардын баары Аллахтын фазилети жана коргоосу себептүү болду.

Темабыз негизи болгон экинчи акыйкат т.а. Уммат өзүнүн узак тарыхындагы көптөгөн тайылуулардан кийин кайра дагы бутка турганы жөнүндө айтып өтөбүз. Бул иштер эң оболу Аллахтын фазилети, кийин улуу аскер саркерделер, аларды бекем карамаган улуу жана таква уламалардын фазилети себептүү жүз берди. О.э. алардын жогору позициялары, Умматты куфрга жана кафирлерге каршы аракеттендирүү, аларды калыс жана улуу аскербашчылар айланасында бириктирүүдөгү улуу аракети себептүү жүз берди. Биз бул жерде Уммат катуу түшкүндүккө түшкөн үч баскыч жөнүндө айтып өтөбүз. Уммат өз жеринде душмандардын чабуулуна туш болду жана түрдүү азаптарга дуушар болду, өлтүрүлдү, өлкөсүнөн кууп чыгарылды жана кул кылынды. Бул иштер Аллах Таала Умматты улуу аскер башчылар жана аны ушул жаман вакиъден куткарган улуу уламалар менен сыйлаганга чейин уланды... Ушул үч баскычтын биринчиси – Аббасий халифалар

доорундагы кресттүүлөр жүрүшү. Бул баскычта түрдүү падышалыктар көбөйгөнү, алардын айрымдары кресттүүлөр менен союз түзгөнү жана кыянаттык кылышканы жөнүндө айтабыз. Экинчи баскыч, монгол-татарлар согушу жана ал себептүү жүз берген кыйроо, ыдыроо жана акимдердин кыянаты баскычы. Үчүнчү баскыч, падышалыктар доорундагы Андалусияны кайтарып алуу согушу (Реконкиста) наамы менен белгилүү болгон кресттүүлөр согуштары. Бул доорго келип Андалусия фатхына эшик болгон Африка түндүгүндө бөлүнүү, ыдыроо жана кагылышуулар жүз берди. Андалусия ичинде болсо, түрдүү тайпадагы падышалыктар өз боордошторуна каршы кресттүүлөр менен союз түзүштү жана тил бириктиришти.

Акыйкат ушул, ушул үч баскычтагы иштер сырттан кафирлер чабуул кылгандан кийин жүз бергендиги жагынан жалпы. Туура бул иштер түрдүү жайларда, түрдүү адамдар жана тышкы күчтөр тарабынан ишке ашырылды. Бирок, үч баскычта мусулмандар ортосунда бири-бири менен согушуу, бөлүнүү, ыдыроо, дуня зийнаттарына берилүү сыяктуу иштер жүз берди. О.э. бул доорго келип, айрым акимдер аким тандоодо Аллахтын хукмдарына каршы иш тутушту, жакындарын жана уулдарын мураскер кылып дайындашты. Акимдер көбөйдү, алар Азиз жана Улуу Аллах жолунда жихад кылууну жана адамдарга адилеттик кылууну ташташты. Алар жеке кызыкчылыктарын ойлошту, кресттүү христиандарга түрдүү салыктарды дайындашты. Андалусия жана Түндүк Африка өлкөлөрүндө зына, мас кылуучу ичимдик жана бузукулук жайылды, ыр ырдаган жана кызмат кылган аялдар көбөйдү. Багдадда Аббасийлер сарайында оюн-күлкү жана дуняга болгон махабат күч алды... Айрым падышалар, өзгөчө Шам, Мисир жана Түндүк Африкадагы Фатимийлер диндеги өз боордошторуна каршы кресттүү жана монголдор менен союз түзүштү... Алсыздык жана кордук күч алды. Мусулмандар ички согуш жана жаңжалдарды башташты, Халифалык мамлекетинен бөлүнө башташты. Бул болсо, кресттүү жана монголдордо Исламий борборлорду ээлеп алышына кызыгуу ойготту.

Хафиз Ибн Касир өзүнүн «Бидая ва Нихая» китебинде кресттүүлөр жана монголдор согушунан мурдагы исламий абалды минтип сүрөттөйт: «... Аббасийлер Умавийлар сыяктуу бүткүл өлкөгө аким эмес эле. Себеби, Магриб өлкөлөрү, Хурасан жана Маварауннахр Аббасийлердин өкүмдарлыгынан чыгып кеткен. Бул

өлкөлөрдү падышалар бөлүп алып, халифанын колу астында Багдад жана айрым Ирак өлкөлөрү гана калган. Себеби, Аббасийлер Халифалыгы алсырап, шахват жана лаззаттарга берилип, адамдардан салык чогултуу менен убара эле...». Абал алсыздык жана кордук менен токтоп калбады, жогоруда айтып өткөнүбүздөй, Фатимийлер мамлекети сыяктуу айрым падышалар мусулмандарга каршы кресттүүлөр менен союз түзүштү. О.э. Халифалык кошуунунан болгон өз боордошуна каршы согушка кирди.

Доктор Рагиб Саржаний өзүнүн «Монгол-татарлар кыссасы» деген китебинде исламий өлкөлөрдүн монгол-татарлар согушунан мурдагы абалын минтип сүрөттөйт: «... Монголдор шаарларга кирип, ал жердегилерди каршылыксыз өлтүрүштү. Кордук ушундай бир даражага жеткен, мусулмандар монголдон коркуп, өз боордошторуна каршы монголдорго жардам беришти. Бул доорго келип, мусулман акимдер бөлүнүп майдаланып кеткендиктен алсыздык жана кордук эң чокусуна чыкты. Натыйжада, монголдор мусулмандардын бардык жерлерин дээрлик каршылыксыз талаптоноду...».

Доктор Саид Абдулфаттах Ашур «Кресттүүлөрдүн жүрүштөрү» деген китебинде Фатимийлер сыяктуу айрым падышалардын кыянаты, алар халифа жана башка падышаларга каршы кресттүүлөр менен тил бириктиргени жөнүндө мындай дейди: «... Мисирдин Фатимийлерден болгон акими Антокия шаарын курчоого алып турган кресттүүлөргө элчилерди жиберди. Элчилер кресттүүлөргө союз түзүүнү сунуш кылышты. Бул окуя хижрий 491-жылы рабиул-аввал, миладий 1098-жылы февраль айында жүз берди. Анда селжукийлерди кыйратуу жана олжолорду бөлүп алуу туурасында келишим түзүлдү. Келишим боюнча Шамдын түндүк бөлүгү (Сирия) кресттүүлөргө жана түштүк бөлүгү (Фалестин) фатимийлерге кала турган болду».

Доктор Сафар Хавалий «Кресттүүлүк согуштарынын ийгилик факторлору» деген макалада мындай дейт: «Селжукийлер мамлекети бөлүнгөн падышалыктардан турган. Ар бир амир өз боордошуна көрө албастык кылган, бир султандын перзенттери байлык талашып, бири-бири менен согушкан. Абал ушундай бир даражага жетти, ар бир шаар, өзгөчө Шам жана Ирактагы шаарлар өзүнчө-өзүнчө мамлекет болуп калды. Халаб өзүнчө, Дамаск өзүнчө, Мосул өзүнчө жана Триполи өзүнчө мамлекетке айланды...

Айрым султандар бир атанын перзенти болуп туруп, ар бир шаар же регион өзүнчө мамлекетке айланды... Бул султандар бири-бирин көрө алышпаган, мунун үстүнө шахват жана лаззаттарга башы менен малынган эле. Кресттүүлөр келгенде булардын чоң таасири болду».

Көпчүлүк мусулмандар Аллах жолунда жихад кылууга кайдыгерлик кылышты, дуняга берилишти, акимдердин зулумуна жана ыдырашына узак убакыт сүкүт сакташты. Натыйжада, алардын башына жогоруда айткан мусибаттар түштү. Бул сыяктуу мусулмандар жана алардын абалы жөнүндө Аллах Таала айтат:

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ ۚ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ ۚ فَمَا مَتَّعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٩٣﴾ إِلَّا تَنْفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

«Эй момундар, силерге эмне болду, Аллах жолунда (жихадга) чыккыла делсе өз жериңерге жабышып алдыңар?! Акыреттен жүз үйрүп, дүйнө тирүүлүгүнө ыраазы болосуңарбы?! Акырет алдында бул дүнүйө матасы абдан аз нерсе го?! Эгер (жихадга) чыкпасаңар, (Аллах) силерди жан чыдагыс азап менен азаптайт жана ордуңарга башка бир коумду алып келет. Силер болсо Ал Затка бир да зыян жеткире албайсыңар. Аллах бардык нерсеге кудуреттүү» [9:38-39]

О.э. Расуллуллах ﷺ айтат:

﴿إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِينَةِ، وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ، وَرَضِيْتُمْ بِالزَّرْعِ، وَتَرَكْتُمْ الْجِهَادَ، سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ دَلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَىٰ دِينِكُمْ﴾

«Эгер риба негизинде соодалашсаңар, өгүздүн куйругунан кармап, эгин эгүү менен алек болсоңор жана жихадды таштасаңар, Аллах силерди кор кылат. Натыйжада, диниңерге кайтмайын кордуктан чыга албайсыңар». (Имам Ахмад, «Муснад» китеби).

Ушул жана башка себептерге ылайык, кресттүү кафирлерде мусулман өлкөлөргө кызыгуу пайда болду. Кийин байма-бай кресттүүлүк жүрүштөрү уланды. Уммат жеңилүү, өлтүрүү, куугунтуктоо жана туткундук кайгысын тартты. Умматтын ыйык жайлары, өзгөчө Байтул Макдис тебеленди. Мубарек Акса токсон

бир жыл кресттүүлөрдүн өкүмдарлыгы жана акаараттоосу астында калды. Ушул доордо ал жерде намаз да окулбады, азан да айтылбады, ыйык жерлер атканага айланды. Кресттүүлүк жүрүштөрү артынан монголдор чабуулу башталды жана мусулмандардын борбор шаарларын ойрон кылды. Алар чабуулду Маварауннахр жана Хурасандан баштап, Багдад жана Халабдан өтүп, Байтул Макдиске чейин жетип барышты... Бул доорго келип, Андалусияда кайтарып алуу (Реконкиста) наамы менен белгилүү кресттүүлүк согуштары башталды. Анда Куртуба, Испания, Валенсия, Толедо жана Гранада сыяктуу борборлор биринин артынан бири курчоого алынды.

Ошондой болгон соң, Уммат жеңилүүгө ыраазы болуп, сүкүт сактап, кор абалда кала бердиби? Мындай оор убакта таква уламалар эмне кылды? Умматтын калыс аскербашчылары мусулмандарды хак жана тууралыкка кайтаруу, душманга каршы бириктирүү, азиздик жана күч-кубатка кайтаруу жана жерин азат кылуу үчүн эмне кылышты?

Расулуллах ﷺ айтат:

«مَنْ أُمَّتِي مِثْلَ الْمَطَرِ، لَا يُدْرِي أَوْلَاهُ خَيْرٌ أَوْ أُجْرُهُ»

«Умматым жамгырга окшойт, анын башы жакшыбы же аягыбы, билип болбойт». (Имам Тирмизий риваяты). Бул Уммат жакшылык ээси, маъруфка буйруп, мункардан кайтара турган Уммат. Аллах Таала бул жөнүндө мындай дейт:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ ءَامَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

«Адамдар үчүн чыгарылган уммттардын эң жакшысы болдуңар. Анткени, силер маъруфка буюрасыңар, мункардан кайтарасыңар жана Аллахка ыйман келтиресеңер. Эгер, ахликтептер да ыйман келтиришкенде, өздөрү үчүн жакшы болоор эле. Алардын момундары да бар, (бирок) алардын көпчүлүгү фасыктар» [3:110]

Эгер, бул Уммат тайылса, тезинен өзүнүн асл ордуна кайтат. Эгер, ал жеңилүүгө учураса, жараатын тез түзөтүп, душманына каршы күрөштү жана жеңишке жетишти...

Мына ушул нерсе Уммат кулаган ар бир баскычтан кийин жүз берди. Мында калыс саркерделер жана таква уламалар чоң роль ойноду... Ар ирет Умматты тайылуудан ойготууда улуу саркерде жана улуу таква уламалар бирге аракет кылышты... Өзгөчө, уламалардын ролу төмөндөгү бир нече иштерде көрүндү:

1 – Алар жихад мажбуриятын кайра тирилтүү үчүн Исламий Умматтын эң алдыңкы сабында турушту.

2 – Акимдерге насаат кылышты, кемчиликтери үчүн аларды тергеп-тескешти жана этибарларын жихадга бурушту.

3 – Хутбалар жана үгүттөө аркылуу Уммат ичинде эрдик жана диний кайратты козгошту.

4 – Кресттүүлөр жана монголдор доорунда айрым падыша жана бытыранды амирлердин кыянаттыгын жана тил бириктирүүлөрүн ачып салышты...

Тарыхчылар кресттүүлөргө жана монголдорго каршы жихад майдандарында мусулман уламалар Исламий Умматтын алдыңкы сабында турганы жөнүндө жазышкан. Алар: Шайхул ислам Ибн Таймийя, уламалар султаны Из ибн Абдуссалам, улуу уламалар Ибн Кудама Макдисий, Абул Касим Ансарий, Иззуддин Ханбалий, Ибн Жавзий, Ибн Жаъфар Юниний, Ибн Шара Ханбалий, Абдуллах ибн Ясин....

Абу Шама Макдисийдин «Равзатайн» китебинде мындай делет: «... Айюбийлер доорунда улуу уламалардын жана факихтердин өмүр таржымалын окуп, алардын элдик күрөштөрдө жихадий ролу үлкөн болгонун көрөбүз. Мисалы, 586-хижрийде каза болгон ханбалий, факих ибн Шарафул Ислам Иззуддин Абдулхадий жана 528-хижрийде төрөлүп 607-хижрийде каза болгон Ахмад ибн Мухаммад ибн Кудама Макдисийди айтууга болот. Өзгөчө, Ахмад ибн Мухаммад Салахиддин доорунда кресттүү баскынчыларга каршы жихадда чоң роль ойноду. Себеби, ал биринчилерден болуп жихадга чыкты жана бул ишин калтырбады. Айрым булактарда ал кишинин жихадий кайраты жөнүндө жазылган. Өзгөчө, ал киши мусулмандар Куддуска киришинен мурунку согушка жана Шам жээктери согуштарына катышканы жазылган. Дагы 617-хижрийде каза болгон шейх Абу Мухаммад Абдуллах ибн Усман ибн Жаъфар Юниний жөнүндө булактарда келишинче, ал киши мусулмандар менен кресттүүлөр ортосунда болгон бардык согуштарга катышкан...».

Ибн Асир өзүнүн «Толук тарых» деген китебинде кресттүүлүк жүрүштөрү доорунда акимдердин кыянаты жана акимдердин кресттүүлөр менен тил бириктирүүсүнө каршы мусулман уламалардын аракеттери жөнүндө мындай дейт: «... Факих жана муфаккирлер саясий жетекчилердин кайдыгерлигине каршы калктын реакциясын башкарышты. Мисалы, Айюбий султан Камил 626-хижрийде, 27-жумадул-аввалда император Фридрих II менен тынчтык келишимин түзгөндө факих жана муфаккирлер бул келишимди кыйроо деп эсептеп, султанга катуу каршылык кылышты. Себеби, келишимде Куддусту кресттүүлөргө тапшыруу каралган эле...».

Мусулмандардын жүрөгүндө рух жана эрдикти козгогон мужахид уламалардын белгилүү позицияларынын дагы бири – бул Ибн Жавзийдин белгилүү хутбасы. Ибн Жавзий өз хутбасында мындай деген: «Эй инсандар... Силерге эмне болду, диниңерди унуттуңар, азиздикти таштадыңар жана Аллахка жардам берүүдөн качтыңар, натыйжада Аллах да силерди жардамсыз калтырды. Силер азиздик мушрикке хос деп ойлодуңар, бирок, Аллах азиздикти Өзүнө, Расулуна жана момундарга таандык кылган! Силерге кайгы болсун! Кантип эле, Аллахтын жана өзүңөрдүн душманыңар жерлериңерге кол салып жатканы кайгыга салбайбы?! Душман ата-бабаларыңардын каны менен суугарылган жериңерге коркунуч салууда. Силер дүйнө кожоюндары болуп туруп, алар силерди кордоодо жана кул кылууда. Душман боордошторуңарды курчоого алып, аларды кордоп жатышса, эмне үчүн жүрөгүңөр эзилбейт, эмнеге кайраттанбайсыңар? Ал жерде боордошторуңар от ичине кирип, чок үстүндө уктап жаткан болсо, силер жеп, ичип дуня кумарларына берилип жата бересиңерби...?». Бирок, улуу мужахид жана таква улама Абдуллах ибн Ясин Магриб өлкөлөрүн Мурабиттер мамлекети астында бириктирүүдө чоң роль ойногон. Ал кишиден кийин ушул мамлекетке таква амир Абу Бакр ибн Умар амирлик кылды. Андан кийин улуу саркерде Юсуф ибн Ташфин амир болду. Магриб өлкөлөрү мурда бөлүнүп жарылган, бытыранды жана амирлери арты-артынан өлтүрүлө турган өлкө болгон болсо, Мурабиттер мамлекетинде Ислам байрагы астында биригишти...

Андалусиядагы согуштарга каршы фатхтар ушул Мурабиттер мамлекетинен башталган. Кресттүүлөр белгилүү Заллака согушунда катуу жеңилүүгө учурашты. Мурабиттер мамлекети

Андалусияны узак убакыт Реконкистандан коргоду. Доктор Зайнулабидин Камил өзүнүн «Урпак-муун тарбиясы жана умматтардын искусствосу» деген макалада мындай дейт: «...Тарыхтын барактарында өзгөртүү жана оңдоо аракетин башкарган үлгүнү т.а. Абдуллах ибн Ясинди көрөбүз. Ал киши бешинчи кылымда туулуп, хижрий 451-жылы, жумадул-аввалда каза болду. Ал мужахид, мураббий, факих жана саркерде болуп, исламий реформаларды жасады жана Африкада Исламды жаңылады. Ал магриб өлкөлөрүндөгү Мурабиттер мамлекетин тикелөөгө негиз салды. Айрымдар ал кишини Мурабиттер мамлекетинин диний жетекчиси болгон дешет. Имам Захабий ал киши жөнүндө: «Рухий күчтүү, фикирлүү жана ойчул аалым болгон» - дейт».

Мусулман өлкөлөрүндөгү ушул улуу илимий жана аскерий багыттын Исламий Умматты ойготууда чоң таасири болду. Бул багыт куфрга каршы күрөш, анын Ислам борборлоруна жана ыйык жайларына карата чабуулуна каршы туруу, мусулмандарды кордук, куфр жана анын өкүмдарлыгы астында жашоодон азат кылуу урааны астында алып барылды... Ушул уламалар жихадий аракеттерде душмандарга каршы мусулмандарды чогултууда болобу, же амирлердин байрагы астындагы тынымсыз согуштарда болобу, айырмасыз, алдыңкы сапта турушту... Калыс кол башчыларды сапарбар кылуу, Умматтын урматын жана динин коргоо үчүн жихадда алардын айланасына Умматты чогултуу иштеринде бул кишилердин чоң таасири болду... Ушул сыяктуу уламалар таасири себептүү улуу саркерделер Нуриддин Али Зангий жана Салахиддин Айюбий Шам жана Мисирди азат кылуу жана ал жерлерди Ислам байрагы астына бириктирүү үчүн козголушту. Кийин 583-хижрийде, ражаб айында кресттүүлөрдү жеңилүүгө учуратышты. Алардын артынан мужахид Муса ибн Насир жана анын саркердеси Тарик ибн Зияд Магриб өлкөлөрүн бириктирүү, мамлекеттен бөлүнүп чыгуу максатында алып барылып жаткан козголоңдорго чекит коюу үчүн козголушту. Кийин Андалусия тарапка багыт алышты...

Монголдор доорунда улуу султан Захир Бейбарс жана анын саркердеси Музаффар Сайфиддин Кутз чыкты. Алар өлкөлөрдү монголдордун ыпластыгынан, бутпарасттыгынан жана үлкөн жырткычтыгынан азат кылышты. Алар 658-хижрий 25-рамазанда белгилүү Айна Жалут согушунда монголдорду жеңишти. Ислам

өлкөлөрүн Мисир жана Шамда бир байрак астында бириктирди... Бул нерсе монголдордо чоң өзгөрүүнү пайда кылды. Алар Исламга кирип өз өлкөлөрүнө Ислам кушкабарын жеткиришти. Кудум ушул иш Магриб жана Андалусияда да жүз берди. Себеби, бул өлкөлөр ыдырап, бөлүнүп, бири-бири менен согушуп жаткан. Улуу аалым Абдуллах ибн Ясин келип, Магриб өлкөлөрүн бириктирүүгө аттанды. Улуу саркерделер Абу Бакр ибн Умар жана Музаффар Юсуф ибн Ташфин менен кеңешти. Алар ишти Магриб өлкөлөрүн кулодон, бөлүнүүдөн жана майдалануудан куткаруудан башташты жана аларды Ислам байрагы астында бириктиришти. Кийин Ибн Ташфин Андалусияга карай жүрүш кылды, ал жерди жана адамдарды христиандар өкүмдарлыгынан жана Андалусия калкын эзүүлөрүнөн куткарышты. Артынан Магриб өлкөлөрүн Мурабиттер амирлиги астына бириктиришти. Бул мамлекет узак жылдар христиандардын чабуулун кайтаруу, Магриб жана Андалусияны коргоодо чоң күч болуп калды.

Мусулман өлкөлөрү бүгүн да ошол ыдыроо, бөлүнүү жана бири-бири менен согушуу кылымында жашаган мусулмандар сыяктуу жашоодо. О.э. кафирлер менен мусулмандарга каршы союз түзүүдө... Куддус жана Масжидул Акса Аллахтын эң ыплас пенделери болгон яхудийлер колунда калды... Мусулмандардын көпчүлүк өлкөлөрү америкалык, европалык жана россиялык кресттүү христиандар тарабынан талап-тонолду... Алар мусулман акимдерге түрдүү жизя жана мажбурияттарды жүктөштү, акимдер аларга жылына миллиарддаган байлыктарды берүүдө. Кафирлер Ислам жерлеринде аскерий базаларды курушту жана ал жерде каалаган ишин кылып жүрүшөт. Кафирлер мусулман өлкөлөрүн 53дөн ашык мамлекеттерге бөлүп жиберешти. Бул мамлекеттердин алардын атынан сүйлөйт, алардын кызыкчылыгына кызмат кылып, пландарын ишке ашырат. Кытай, Бирма, Кашмир жана Борбордук Африка мушриктери мусулмандарга зулум кылышууда. Алар мусулмандарга карата Аллах Таала Өзүнүн азиз китебинде келтирген аңгек ээлери кылбаган иштерди кылышууда.

Уммат бүгүн өзүнүн ыдыроо жана төмөндөшүү себептерин сезе баштады. Буга акыркы жылдарда колонизатор жана анын мусулман өлкөлөрүндөгү малайларынын саясий карталары ачылып калышы да жардам берди. Өзгөчө, бул, Фалестин колдон чыгып, исламий өлкөлөрдүн акимдери яхудий жана христиандардан турган кафирлерге бардык тармактарда өлкө эшигин ачып бергенден

кийин жүз берди. О.э. бул, Кэмп-Дэвид, Осло, Вадий Араба жана башка жайларда яхудийлер менен келишимдер түзүлгөндөн кийин жүз берди. О.э. мусулман өлкөлөрүнүн акидери Америка жана НАТОнун Ирак, Афганистан жана Шам сыяктуу исламий өлкөлөргө каршы согушунда өзүнүн аба, кургактык жана суудагы майдандарын ачып беришкенден кийин жүз берди. Натыйжада, Уммат акимдеринин кыянаты жана мабданы жашоосунда колдонбой жатканы себептүү төмөндөшкөнүн билди. О.э. айрым акимдер колонизатор кафирлердин жасалма убадасы жана жалган закымы артынан жүгүрүп жатканы себептүү төмөндөшкөнүн сезди... Бүгүн Уммат азиз жана улуу Роббисинин китебин жашоодо колдонуу жөнүндө кайрылууда. Ал тургай, бул иш исламий өлкөлөрдө раъй аммага айланды. Козголоңдордон кийинки баскычта Умматтын өз динин өкүм чыгаруучу кылуу туурасындагы талабы дагы да күчөдү. Себеби, козголоңдордо азиз жана улуу Аллахтын китебин өкүм чыгаруучу кылуу урааны көтөрүлдү. Бул нерсе исламий ураанды көтөрүп чыккан исламий жамааттардын жеңишке жетишинде өз тастыгын тапты. Себеби, мусулман өлкөлөрүнүн чоң бөлүгүндө шайлоолордо исламий жамааттар жеңишке жетишти.

Бүгүн Исламий Умматты кыйнап жаткан чоң проблема ушул: анын фикирлешинде жана кафирлердин пландарын түшүнүүдө аң-сезим жетишпей жатат. Өзгөчө, назарий Исламга чакырып жаткан айрым исламий жамааттар жана Эрдаган, Ганнуший, Башир, Руханий, Ашраф Гани сыяктуу адамдар тарабынан болуп жаткан адаштыруулар Умматтын аң-сезимдүү болушуна тоскоолдук жаратууда. Ошондуктан, уламалар кресттүүлөр, монголдор жана Реконкиста согуштары доорунда кандай роль ойногон болсо, бүгүн да өз мажбурияттарын аткаруулары لازым. Эгер, Уммат ушул абалда калса, адашып жүрө берет. Акыйкатта болсо, Умматтын көпчүлүк бөлүгү Исламды каалоодо. Себеби, проблема раъй аммада гана эмес, балким, аң-сезим да зарыл, кафирлер жана алардын малайларынын пландарын түшүнүү зарыл... Кыскасы раъй амма менен бирге ваъй амма зарыл, экөөсүн бөлүп болбойт.

Ушул жерде Хизб-ут-Тахрир узак жылдардан бери Уммат ичинде аткарып келе жаткан аң-сезимдүү жетекчилик ролу жөнүндө токтолобуз. Бирок, бу роль жөнүндө сүйлөөдөн мурда Хизбдин өзү жөнүндө кыскача токтолуп өтсөк. Хизб-ут-Тахрир вахий негизинде түзүлдү жана вакиъге төмөндүк, ыдыроо жана алсыздык

доорундагы уламалардай карады... Ал өз жолунда шашкалактык кылбады жана фикирсиз, түздөн-түз вакиънин өзүнөн ижтихад кылбады. О.э. Батыштын демократиялык жолун албады, исламий дүйнөдөгү кылмышкер режимдер менен бийликте бирге катышпады жана муътадилдикке ыраазы болбоду... Хизбдин негиздөөчүсү Шейх Такийюддин Набаханий (Аллах Өз рахматына алсын) улуу аалым болгон. Ал тургай, ал кишинин фикирлерине каршы болгондор да ал кишинин аалым жана таква экенин тан алышкан. Ал киши Уммат башына түшкөн мусибатты көрдү жана фикирледи, ой жүгүрттү жана вакиъни бардык жактан жаркын үйрөндү... Умматты кыйнап жаткан проблеманы жана анын туура шарый чечимин тапты... Хизб Умматка башка экинчи даражалуу проблемалары келип чыгып жаткан негизги проблеманы белгилеп берди. Т.а. Умматка анын проблемасы – жашоосунда исламий башкаруунун, Ислам менен башкара турган жетекчинин, Ислам мамлекетинин жоктугу экенин билдирди...

Хизб мусулмандардын бардык проблемасын т.а. жакырчылыкты, байлыктардын талап-тонолушун, Фалестиндеги ыйык жайлардын яхудийлер тарабынан басып алынышын, акимдер Уммат желкесине минип, анын перзенттерин камакка ташташын, Америка башчылыгындагы кафир мамлекеттер өлкөлөрдү тебелеп-тепсешин, мамлекет ортосундагы ички согуштар жана башка экинчи даражалуу проблемаларды ушул негизги проблемага байлады... Хизб Умматтын проблемасын көрсөтүп бергенден кийин, проблеманы чечүү жолун да көрсөттү. О.э. Умматка Исламий башкарууну кайтаруу, негизги проблема жана андан келип чыгып жаткан экинчи даражалуу проблемалардан кутулуу жолун көрсөттү... Кийин Хизб исламий башкарууну кайра тикелөөдөгү шарый жолду көрсөттү. О.э. демократия, илманий партиялардын парламентте катышышы, саясий алдоолор жана армия менен куралдуу согушка кирүү сыяктуу жолдорду түшүндүрүп берди... Хизб бул жолдор туура шарый тарыйкатка тескери экендиги, аларда аракет кылып жактандар өздөрү билбеген абалда колонизаторду дагы да бекемдеп, билип-билбей кафир мамлекеттердин планына кызмат кылып жатканынан тышкары, убакыт жана аракетти текке кетирүүдөн башка нерсе эместигин баян кылды

Уммат аң-сезим жолун жана Исламга умтулуусун айтып, ошол эле учурда, колонизаторго байланып жаткан саясий партиялардын

малайлыгын сезе баштады. О.э. ал илманий, улуттук жана мекенчилдик партиялардын жана акимдердин малайлыгын сезди. Себеби, алардын империализмге жана сионизмге каршы күрөшүү жана Фалестинди баскычма-баскыч азат кылуу сыяктуу жалган ураандарнын бети ачылды. Умматтагы бул аң-сезим жана идирек ваъй аммага айланбаган болсо да, бирок, окуялар олуттуу түс алып, саясий карталар ачылган сайын нурдуу келечектен кабар берүүдө.

Уммат саясий вакиъни түшүнүү темасы, өзүнүн негизги проблемалары жана Исламга умтулуусун айтып жаткан адаштыруучу исламий кыймылдар темасын түшүнүшү күндөн-күнгө күчөп барууда... Окуялар олуттуу түс алган сайын Умматка жаңы-жаңы иштер ачылууда. Хизб-ут-Тахрир мүчөлөрү, уламалары жана жетекчилери Умматтын аң-сезимин, баамдашын жана акыйкаттарга болгон көз карашын окуяларга байлап күчөтөт. Т.а. окуялар, Уммат башына түшкөн мусибаттардын жана балээлердин, саясий тил бириктирүүлөрдүн жана малайлыктардын бетин ачып, аларга карата туура сызыкты белгилейт... Кийин булардын баарын Батыш жана Чыгышта жүз берген хазарий жана ахлакый төмөндүк, мабдаий кулоо, финансылык, ахлакый жана рухий кризис менен салыштырат... О.э. адамдарга аларды карамүртөздүк жана кыйынчылыктардан куткара турган, адамдардын байлыктарын уурдап, аларга арзыбаган бөлүгүн калтыра турган, согуш жана карамүртөздүк отун жага турган, колония кыла турган, өз максаты жана кызыкчылыгы, адамдарды ойрон кылуу, жакырлаштыруу, кыйноо жана кул кылуу акысына кризистерди келтирип чыгара турган эки пайыз адамдарга кул болуудан азат кыла турган куткаруучуну көрсөтөт...

Темабызды аяктап жатып мындай дейбиз: малайлык жана тил бириктирүүлөр элеги менен күн нурун тосуп болбойт... Ал тургай, кеч болсо да, таң атат, адамдар бир күн келип закымды билет, колдон кан тамдырган тикенде жакшылык жок экенин түшүнөт... Ооба, Уммат аста-секин мына ушуларды сезүүдө. Уммат акимдеринин иштерине күбө болуп, жалгандарын билип, алардын кылмыштарынан азап чеккенден кийин, алардын малайлыктарын билди... О.э. улуттук, илманий жана социалисттик партиялардын малайлыгын билди... Уммат жасалма жана адаштыруучу исламий долбоор ээлеринин малайлыгын билди. Уммат өз перзенттери арасында таква, калыс уламалар жана калыс адамдар бар экенин

билди. О.э. Уммат Аллах Азза ва Жаллага калыс, кафир мамлекеттерге жана малай акимдерге байланбаган, муътадилдик, шериктик жана кызматташтык сыяктуу Исламдан башка альтернативаларды кабыл албай турган Хизб бар экенин көрдү. Уммат өз перзенттери арасындагы калыс жана эч кандай себепсиз вахийге байланган кишилерге мухтаж экенин сезди. Уммат караңгы түндөн кийин жарыктык болушу туурасында кабар берип жатканын, таң шооласы менен дем алып жатканын, Аллахтын убадасы жакынкы күндөрдө ишке ашышын сезди. Уммат суу үстүндөгү көбүк (илманийлик, акимдер жана алдамчы исламий партиялар) канчалык көп болбосун, жок болуп кетишин билди. О.э. таза суу гана жер жүзүндө калышы, бул пайдалуу суу вахий жана ага байланган уламалар, жетекчилер жана партиялар экенин билди. Аллах Таала бул жөнүндө мындай дейт:

﴿فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۗ وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ ۗ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ

الْأَمْثَالَ﴾

«Эми, ал көбүк өз-өзүнөн жок болуп кетет. Адамдарга пайдалуу болгон нерсе болсо, жер жүзүндө калат. Аллах мисалдарды мына ушинтип баян кылат» [13:17]

Расулуллах ﷺ айтат:

﴿لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ أَوْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ عَلَى النَّاسِ﴾

«Умматымдын бир тобу Аллахтын иши үстүндө бекем турат. Аларды жардамсыз калтыргандар жана каршы чыккандар аларга зыян жеткире алышпайт. Кийин Аллахтын иши (нусраты) келип, алар адамдар үстүнөн үстөм болушат». (Имам Бухарий риваяты).

﴿مَثَلُ أُمَّتِي مَثَلُ الْمَطَرِ، لَا يُدْرَى أَوْلُهُ خَيْرٌ أَوْ آخِرُهُ﴾

«Умматым жамгырга окшойт, анын башы жакшылыкпы же аягыбы, билип болбойт». (Тирмизий риваяты).

﴿بَشِيرٌ هَذِهِ الْأُمَّةُ بِالسَّنَاءِ وَالرَّفْعَةِ، وَالذِّينِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمَكِينِ فِي الْأَرْضِ، فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ﴾

«Бул Умматка улуудук, бийиктик, дин, нусрат жана жер жүзүндө өкүмдар кылуу туурасында башарат бергин. Алардын кайсы бири ахирет ишин дүйнө үчүн кылса, ал үчүн ахиретте насиба болбойт». (Имам Ахмад риваяты).

Аллахтан Ислам Умматы перзенттери ра'й аммага ээ болгондой ва'й аммага да ээ болушун сурайбыз. О.э. Уммат каршы адаштыруучу тил бириктирүүлөрдүн бетин ачып ташташын сурайбыз. Бул нерсе Уммат Халифалыкты тикелөө аркылуу, Ислам негизинде, улуу саркерде жана таква уламалар доорундагыдай ойгонушуна киришүү болот... Аллахым, дуаларыбызды кабыл алгын... Сөз акырында дуа кылып, ааламдар Роббиси Аллахка мактоо айтабыз... □

ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Албетте момундар ага-инилер».	ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ
Ибн Зайид Талибан жетекчилерин «жашыруун өлтүрүүнү» сунуштады		
<p>Катардагы «Middle East Eye» сайтынын хабарына ылайык, Абу Даби мураскер канзадасы Мухаммад ибн Зайид АКШ мамлекеттик катчысы Майк Помпео менен ушул жылы он экинчи январда жолугушканда Талибандын ири жетекчилерин «жашыруун өлтүрүүнү» уюштурууну сунуштаган. Жолугушуунун мазмуну менен толук хабардар болгон булакка шилтеме жасалып ачыкталган бул сайттагы хабарга ылайык, Ибн Зайид Помпеого Вашингтон Афганистанды кайра «карамүртөз сакалдуу калак адамдардын» колуна тапшырып коюшу мүмкүн деген. Ал Американын Афганистандан өз күчтөрүн чыгарып кетиши убакытты 2001-жылга кайтарышы мүмкүндүгүнөн эскертти. 2001-жылы Кошмо Штаттар Кабулдагы Талибан өкмөтүн кулатуу үчүн Афганистанга бастырып кирген. Белгилүү болгондой, Кошмо Штаттар тынчтык келишими ийгиликтүү түзүлсө, 2019-жылдын акырында өзүнүн Афганистандагы он төрт миңге жакын аскерин алып чыгып кетүүнү пландап жаткан. Мухаммад ибн Зайид болсо, тескерисинче, Талибандын негизги жетекчилерин өлтүрүү амалияттарын уюштуруу үчүн «Blackwater» компаниясынын операцияларын каржылоону сунуш кылды. Булактын фикирине ылайык, бул нерсе Талибандын негизги саясий талабдарына жетишүүсүнө жол бербөөнү көздөйт.</p> <p>Сайттын хабарына ылайык, Бириккен Араб Амирликтери мурун Талибан менен тынчтык келишимин түзүүдө ортомчулук кылуу үчүн Кошмо Штаттардын аракетин колдоп келген. О.э. Катар АКШ-Талибан ортосундагы сүйлөшүүлөрдүн биринчи раундун өткөн жылы жыйырманчы декабрда Абу Дабиде өткөргөн. Бирок, маалыматтар ушуну көрсөтүүдө, Талибандын талабдарынан улам сүйлөшүүлөрдүн кийинки раунддары Абу Дабиден борбор Дохага көчүрүлгөнүнө Ибн Зайиддин көңүлү иренжип, нааразы болгон.</p> <p>Ал-Ваъй: Амирликтер жана анын акимдери Ислам жана мусулмандарга каршы ачыктан-ачык тил бириктириле турган фитна уясына айланып калды. Акимдердин мына ушундай кылмыштуу «насихаттары» Батыш расмийлеринин кылмыштарынан да өтүп кетти. Катардагы «Middle East Eye» сайтынын бул хабары</p>		

<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>	<p>قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулман мусулмандын боордошу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>
<p>акимдер кыянаттык кылып жатышканын эмес, кыянаттык үстүндө жарышып жатышканын ачыктады.</p>		
<p>Британиянын Яманга аралашуусу</p>		
<p>Британияда чыккан «Гардиан» гезитинин хабарына ылайык, Британия мамлекетинин Азия маселелери боюнча министри жакында ачыкталган хабар боюнча тергөө алып барып жатканын маалымдады. Хабарда Британия күчтөрү Ямандагы Саудия башчылыгындагы коалициянын алкагында жаш балдардан турган согушкерлерди аскерий машыгуудан өткөрүп жатканы айтылат. Айрым отчеттордо Ямандагы Саудия коалициясы күчтөрүнүн 40%ы жаш балдар экени жана бул эл аралык мыйзамды бузуу болуп эсептелиши баса белгиленген. Гезиттин маалыматына ылайык, Британия министри Ямандагы Хусийлер менен болгон кагылышууларда Британиянын «SAS» аскерлери да жараланганы жөнүндө тергөө баштоого убада берген. Демек, бул отчеттор Британиянын «SAS» атайын кызматынын аскерлери гуманитардык амалияттарга гана катышпай жатканын, Яман ичинде дарыгерлер, котормочулар жана авиадиспетчерлер аркылуу көрсөтмөлөрдү берип жатканын ырастоодо. О.э. жараланган британиялык аскерлердин саны эки эмес, беш чакты экенин баса белгилөөдө.</p>		
<p>Гезиттин хабарына ылайык, Британия өкмөтү өлкө күчтөрүнүн амалияттарын талкуу кылбоо саясатын карманса да, бирок британиялык министр тергөө алып барууга убада берген. Эл аралык Өнүгүү Департаментинин мурунку министри Эндрю Митчелл: «Отчётто көрсөтүлгөн маалыматтар абдан кооптуу, анткени бул министрликтин Ямандагы согушта Британия күчтөрү катышпайт, алардын ролу Рияздагы саудиялыктарга маддий-техникалык жардамдарды берүүгө чектелген сөздөрүнө тескери», - деди.</p>		
<p>Ал-Ваъй: айла-амалдуу Британиянын маңызы мына ушундай. Аны эки жүзү бар, бири менен адамгерчилигин көрсөтүп, бири менен колонизаторлугун жашырып келет. Бул, анын башын жанчый турган тарапты күтүп турган жылан.</p>		
<p>Француз гезити Батыш диктатор Сисий менен жылуу мамиле орнотуп жатканын сындады</p>		
<p>Француз тилинде чыккан «Слайт» журналы жарыялаган макалада бүгүн Мисирде аскерий төңкөрүш жасаган Абдулфаттах</p>		

Сисий өзүнүн карышлаштарына жана жарандык коомго каршы зөөкүр репрессияларды жасап жатканда, Батыш дүйнөсү анын режими менен түрдүү соода келишимдерин жана курал-жарак соодасын жолго коюп жатканы айтылган. Макрон бир миллиард еврога жеткен соода келишимдерин түзүү аркылуу Сисий менен болгон мамилесин дагы да бекемдеди. Журналда Мисир башкы прокурорун өлтүрүүдө айыпталып өлүм жазасына хукм кылынган мисирлик жигит Махмуд Ахмадийдин сөздөрүн келтирген: «Мага электр тогу менен кыйноо үчүн стол жана инструменттерди берсеңер, ар кандай адамды Садатты өлтүрдүң деп моюнга алдыра аламын. Бизге үлкөн электр тогун колдонушту, ал Мисирди жыйырма жыл жарытканга жетмек». Ушундай сөздөргө карабастан, Мисирдин адилетсиз, кыйноолор болгонун билген соту Махмуд Ахмадийге жана башка сегиз жигитке өлүм жазасын чыгарды.

Ал-Ваъй: Батыш адамзат тарыхындагы эң жаман маданиятты кабыл алды. Бүгүн мусулмандар кордоо жана кыйноо доорун өз башынан өткөрүп жатканда, Батыштын былык иштери ачыкка чыгууда. Албетте, бул нерселерден кийин өзгөрүү болот, инша Аллах.

«Дейли телеграф»: Кытай миллион мусулманды лагерлерде кармап, аларга айбандай мамиле кылууда

«Дейли телеграф» гезити жарыялаган макалада Кытайдын «кайрадан тарбиялоо» лагерлеринде туткундарга айбандай мамиле кылынып жаткан окуялар ачыкталган.

Казакстандын Алма-ата шаарынан София Ян туткундардын ахвалы жөнүндө: «Туткундарга толгон бул лагерде саар саат беште коңгуроо чалынат, бардык туткундар көк кийим кийишет, кийин куралданган көзөмөлчүлөр аларды душта саналуу мүнөттөр ичинде жуунууга мажбурлашат», - дейт. Ал Кытай Шинжан вилаятында курган камак лагерлериндеги турмушту ал жерде болгон сегиз мурунку туткундардын сөздөрүнөн алып айтып берген. София Яндын айтымына ылайык, лагерлерде эрте менен ар бир туткунга бир чай менен бир сындырым нан гана берилет. Туткундар калган убактыларын стулда олтуруп, мандарин тилин үйрөнүү, улуттук гимн ырдоо, коммунисттик партиянын таалимин жаттоо менен өткөрүшөт. Туткун түштүктө жана кечки тамакта аз гана күрүч жеш үчүн Кытай президентин макташы жана «Жашасын Си Цзиньпин»

<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>	<p>قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулман мусулмандын боордошу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>
<p>деп кыйкырышы керек. Макалада көрсөтүлгөндөй, муну кылбагандар электр тогу менен кыйноолорго салынат.</p>		
<p>БУУнун маалыматына ылайык, камак лагерлериндеги уйгур жана казакстандык туткундар бир миллионго жетет. Камактан кийин Казакстанга качып өткөн мурунку туткундар Кытайда калган туугандарына зыян жетпеши үчүн өз ысымдарын ашкере кылууну каалашпайт.</p>		
<p>Кытай болсо, мындай камак лагерлери бар экенин четке кагып келген, бирок, кийинчерээк моюнга алып, алар мусулмандардын «террористтерге» айланышын алдын алууга багытталган кесипкөй реабилитация борборлору деген.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Шек-күмөнсүз, бул мусулмандар бардык мамлекеттер тарабынан кордолуу доору, инша Аллах, үстөмдүк доору алдындагы доор. Аллахтын урухсаты менен, бул доор – мусулмандардын убада кылынган Халифалык мамлекетине караштуу өлкөлөрдө биригип, күч-кубаттуу боло турган доордун башталышы.</p>		
<p>Франсуа Дерош: Араб режимдери бийликте калуу үчүн Батышка төлөшүүдө</p>		
<p>Франциядагы Федералдык дарыгерлер улуттук союзунун башчысы жана эл аралык укук боюнча адис Франсуа Дерош «Арабий 21» басылмасына берген интервьюда, жакында Мисирдин Шармуш-Шайх шаарында болуп өткөн Араб-Европа мамлекеттеринин саммити жөнүндө мындай дейт: «Европалыктар Европа экономикасын тикелөө үчүн араб байларынан акча чогултуп алышууда, жана бул кандайдыр бир кызмат үчүн төлөм болуп эсептелет», - деди.</p>		
<p>О.э. «Чегарасыз сот» уюмун жетектеген Дерош Мисирдеги өлүм жазалары системалуу түрдө жана Мисир коомунун үрөйүн учура турган даражада болуп жатканын, бул Сисий режимине каршы эч кандай каршылаш калтырбоого багытталганын билдирди. Ал Мисир маселелери менен шугулдангандар, өзгөчө, оппозиция мүчөлөрү кайрылуу жасап, Батышка Сисий жана анын режими кооптонуп жаткан «исламий терроризм» деген нерсе таптакыр жок нерсе экенин түшүндүрүү зарыл деп баса белгиледи. Ал мындай дейт: «Бул пландарды Мисирде төңкөрүш жолу менен келген бийликке караштуу разведка кызматы башкарып келет. Анын иш-аракеттери</p>		

Батышка чакырык жолдоп жатканын көрсөтүп турат т.а. алар «бизди колдоп-кубаттагыла, антпесеңер, исламий коркунуч астында каласыңар» деп жаткандай... Мындай пландардын жана Исламды мифология китебдеринен алынган «жырткыч» кылып көрсөтүүлөрдүн бетин ачуубуз керек, бул Ислам таалимине бүтүндөй тескери».

Ал-Ваъй: мусулман өлкөлөрүнүн акимдери өз калкынын башына жазылган балээ болсо, демек, Батыш акимдери ушул балээнин башы. Бул нерсени Франсуа Дерош сыяктуу батыштык интеллигенттери ачык айтышы зарыл, Батыш акимдери өз табиятына тескери аракет кылып жатышкандай көрсөтпөө керек.

Сисийдин темир чеңгели Рамазан дастуруна чейин жетти

«Нью-Йорк Таймс» гезитинин хабарчысы Деклан Уэлш ушул гезитте жарыялаган макалада Абдулфаттах Сисий режими Рамазан айында көрсөтүлчү телесериалдарды көзөмөлгө алууга жана алардын бийликти колдогон мүнөзүн сактоого аракеттерди күчөткөнү жөнүндө жазды. Макалада Рамазанга даярдалган сериалдар цензурага учурап жатканы баса белгиленген. Уэлш бул хабарды режиссёр жана актёрлордун сөздөрүнө таянып маалымдоодо. Алардын сөздөрүнө ылайык, Сисий режими сериалдарда эмнелер айтыларын, кошумча маяна төлөөнү белгилеп берген. Армияга караштуу компания чоң телеберүүлөрдү көзөмөлгө алган.

Гезитте мисирлик дипломат жана жазуучу Иззуддин Шукрий Фаширдин: «Сисий үчүн бул нерсе саясатка да, бийликке да тиешеси жок, ал коомдук фикирди кайра тарбияламакчы», - деген сөздөрү келтирилген.

Иззуддин Шукрий Фашир айтышынча, телевидениедеги тамаша жана сындоо боюнча иштеген берүүлөр бүгүн өкмөттү мактаган көрсөтүүлөргө айланган, мисирликтер мындан тажашкан. Гезитте көрсөтүлгөндөй, өкмөт телевидениенин Рамазан айындагы көрсөтүүлөрүнө аралашуусу бул тармакта кризис келтирип чыгарган. Мисалы, «Мада Маср» сайты Рамазан жакындашы менен Рамазан үчүн даярдалган сериалдардын саны азайып кеткенин хабарлады.

Мисирдеги бирден-бир көз карандысыз маалымат каражаты болгон «Мада Маср» сайты маалымдашынча, Мисир разведка

<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>	<p>قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Муслулман муслулмандын боордошу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>
<p>кызматына караштуу «Egyptian Media» мекемеси телевидениенин негизги көрсөтүүлөрүн көзөмөлгө алган жана бир канча телевидение компанияларын сатып алган. Белгилүү режиссёрлордун бири баса белгилешинче, тексттерди даярдаган авторлор ушул кыш мезгилинде бир катар көрсөтмөлөрдү: армияны улуулоону, Ихванул Муслиминге чабуул кылууну, үй-бүлө баалуулуктарына этибар берүүнү, 2011-жылдагы «араб жазына» ишара кылган суроолордон четтөөнү талаб кылышкан. □</p>		

КУРЪАНИ КАРИМ САБАГЫНДА

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿256﴾ اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ

مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿257﴾﴾

«256. Динде зордоо жок. Туура жол адашуудан ажырады. Демек, ким тогуттан жүз үйрүп, Аллахка ыйман келтирсе, ал эч качан ажырап кетпей турган бекем тутканы кармаган болот. Аллах угуучу, билүүчү. 257. Аллах момундардын досу. Аларды караңгылыктан нурга алып чыгат. Кафирлердин досу болсо тогуттар. Алар кафирлерди нурдан караңгылыкка алып чыгышат. Мына ошолор жаханнам ээлери жана анда түбөлүк калышат» [Бакара 256-257]

Хизб-ут-Тахрир амири Ата ибн Халил Абу Руштанын (Аллах ал кишини Өз коргоосуна алсын) «Тайсир фи Усулит Тафсир» деген китебинде мындай делет:

Аяттар 353-аятта башталган мааниде уланууда.

﴿وَلَكِنْ اٰخْتَلَفُوْا فَمِنْهُمْ مَّنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ﴾

«Лекин, алар ихтилаф кылышты. Анан, алардын арасында муминдер да, кафирлер да бар».

«لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» динде зордоо жок». Бул аятта Аллах адамдарга

минтип баяндоодо: ким куфрду тандаса, демек, ал адашкан, жолдон азган болот, ким ыйманды тандаса, рушду хидаят табат. Аллах адамдардын жашырган сырларын да, ашкере кылып жаткан амалдарын да билет.

﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

«Аллах угуучу, билүүчү».

«لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» – нафий агымындагы накра.

Ал умумийликти билдирет. Т.а. эч ким динге мажбурланбайт. Анын назил болуу себеби да ушуну баса белгилейт. Ибн Жарир, Абу Давуд жана Байхакий Ибн Аббастан риваят кылышат: «Баласы турбаган (өлүп кала берген) аял, эгер балам туруп калса (жашап кетсе), аны яхудий кыламын, деп өзүнө сөз берди. Бану Назир сүргүн кылынганда алардын арасында айрым ансарлардын перзенттери да бар эле. Ансарлар: «Биз балдарыбызды таштабайбыз!», - дешти. Ошондо Аллах Таала ушул аятты назил кылды:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۗ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

«Динде зордоо жок. Туура жол адашуудан ажырады». Риваяттын башка вариантында мындай делет: «Биз аларды (яхудий дининин жолдоочулары) кылганбыз. Себеби, алардын дини биз кармангандан (ширктен) жакшыраак деп билгенбиз. Лекин, Аллах Исламды назил кылганда, биз аларды Исламга киргизүүнү кааладык. Ошондо ушул аят назил болду:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾

«Динде зордоо жок». Ошондуктан, ким каалса аларга (яхудийлерге) кошулат, ким кааласа Исламга кирет». Абу Давуд: «миклат» – бул баласы турбаган аял деген.¹

Лекин, бул умумийлик эки абалды хостоп жатат.

а) Исламга итикад кылууга мажбур кылынбаса да, зиммийлер шаръий хукмдарга моюн сунууга мажбурланат. Алар шаръий хукмдарга баш ийиши – каалашабы, каалашпайбы – важиб.

﴿حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

«Алар кордолгон абалда өз колдору менен салыкты төлөшмөйүнчө согушка!» [9:29]

т.а. зиммийлер шаръий хукмдарга моюн сунушуп салык төлөшөт. Алар өз итикадында калуулары мүмкүн. Алардын ибадаттары, жеп-

⁽¹⁾ Абу Давуд: 2037. Тафсири Табарий: 3/14. Байхакий: 9/186.

ичиши, кийиниши Пайгамбар ﷺ урухсат берген чектен чыкпаса, жаиз. Зиммийлер итикадын таштап, Исламды кабыл алууга мажбур кылынбайт. Лекин, алардын жалпы турмушта Исламдан башка нерседен хукм сурашы мүмкүн эмес. Алар шарияттан гана хукм суроого мажбурланат.

б) Араб мушриктери Исламга кирүүгө мажбур кылынышат же өлтүрүлүшөт. Мубарак аятта минтип келет:

﴿قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سِتْدُ عَوْنٍ إِلَىٰ قَوْمٍ أُولَىٰ بِأَسِّ شَدِيدٍ تَقْتُلُوهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ﴾

«Жакында силерди күч-кубат ээлери болгон бир коум менен согушууга чакырышат. Алар менен согушасыңар же алар Исламга киришет» [48:16]

Бу аят араб мушриктери жөнүндө назил болгон.

Ошентип, аят жогорудагы эки абалдан башка бардык абалдар үчүн умумий болот. Т.а. араб мушриктери Исламга киришет же өлтүрүлөт. Алардан ушул эки нерседен башкасы кабыл алынбайт.

Ал эми, башка кафирлерден Исламга кириши же жизя төлөшү кабыл алынат. Эгер, ушул эки нерсенин бирин кылышпаса, аларга каршы согуш кылынат. Эгер, жизя берүүнө кабыл алышса, алар Исламга кирүүгө мажбур кылынбайт. Лекин, жалпы турмушта Ислам хукмдарына моюн сунууга мажбур кылынат.

Демек, бул аят умумий мааниде келген, лекин жогоруда айтылган эки абалга хостолгон.

«*تُورَا جَوْل آدАШУУДАН АЖЫРАДЫ*», т.а.

ыйман куфрдан, туура катадан ажырады. «*الرُّشْدُ*» – бул сөз кыйроо

жолуна жүрүү маанисин түшүндүргөн (*الرَّغْيَ*) – адашуу сөзүнүн тескериси болот.

«*فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ*» демек, *ким тогуттан жүз үйрүп*». Аллахтан

башка бардык ибадат кылына турган нерсе, ар бир адашуунун башы тогут болуп эсептелет.

﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَاذِبٌ﴾

«Чынында, инсан чектен чыгат» [96:6]

Бу жерде бул сөз чектен чыгуу маанисинде келген. Анын аслы (*طَّاغُوتٍ*) болуп, лам алды айн болсо кийинкиге өткөрүлөт. Ошону

менен (طِغْوٍ) болуп калган. (ذَنْبٍ) сөзүнүн (بِذِّ) болушу жана (صَاعِقَةٌ) сөзүнүн (صَاعِقَةٌ) болушу да ушул сыяктуу. (طِغْوٍ) вазны – (فَلَعَوْ). Же харакаттуу болуп, өзүнөн мурунку харф харакаттуу болгондуктан алифке калб кылынган. Ошону менен (طَاعَوْ) сөзү жүзөгө келген.

«فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» *ал бекем тутканы кармаган болот*).

Т.а. өтө бекем кармаган.

«بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى» *бекем тутканы*. Таяна турган, кармай турган нерсе.

«الْوُثْقَى» фуъла вазнында. Музакарары (أوثق), муаннасы (وثقى)

болот. (أَوْضَلَ) (فَضَّلَى) сөзүнө окшош.

Бу жерде салыштыруу (ташбих) катары колдонууда. Т.а. тогутка куфр келтирип, Аллахка ыйман келтирген адам бекем, ишеничтүү арканды кармагандай болот.

Аллахка ыйман келтирүүдөн мурун тогутка куфр келтирүү биринчи айтылып жатканы – тогут менен күрөшүү Аллахка ыйман келтирүүдөн көрө оор аракет талаб кыларын көрсөтөт. Себеби, ыйман табият менен келишет, акылды канааттандырат, куфр болсо, табиятка тескери. Ким тогуттарга ибадат кылбай, өзүнүн туура табиятына кайтса, ыйманга алып барчу жолду табат. Ким тогуттардан да бирер нерсени кармап, ыймандан да бирер нерсени кармап калмакчы болсо, адашат жана кыйроого учурайт.

Бул аятта тогутка кафир болуп, Аллахка ыйман келтиргендердин бекемдиги түшүндүрүлүүдө. Алар Аллахтын бекем арканын кармаган кишилер. Ал эч качан үзүлбөй турган, бекем аркан.

«لَا أَنْفِصَامَ لَهَا» *эч качан ажырап кетпей турган*», т.а. ал үчүн

талкалануу, жарылуу жат нерсе. Бул жердеги нафий үзүлүүнүн өзүнө гана алакадар болбостон, жарылуу, күчсүз болуу сыяктуу иштерге да тиешелүү.

Лугатта бир нерсе сынса, ага (انْقِصَابًا) сөзү колдонулат. Эгер, толук сынбастан жарылса, ага (انْفِصَامًا) сөзү колдонулат. Ушуга ылайык, бул жердеги нафий балиг нафий, жетик нафий.

Т.а. тогутка кафир болуп, Аллахка ыйман келтиргендин ыйманы – бекем тутканы кармап, эч качан андан ажырабай турган, анын бир бөлүгүнө айланып кеткен киши сыяктуу бекем ыйман.

Аллах Таала аятты адамдар ашкере кылып жаткан иштерден да, жашыруун кылып жаткан иштерден да Хабардар экенин айтып бүтүрүүдө. Аллах үчүн эч нерсе сыр эмес. Ал муминдердин садыктыгын да, мунафыктардын мунафыктыгын да, кафирлердин кафирлигин да билет.

﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

«Аллах угуучу, билүүчү».

Аяттар муминдердин ахвалын баян кылууну улантууда. Аллах – алардын Досу. Аларды караңгылыктан нурга, адашуудан хидаятка, батылдан хакка алып чыгып, жаннатка киргизет жана алар жаннатта түбөлүк калышат.

О.э. тогуттарга ибадат кылган кафирлердин да ахвалын баян кылат. Тогуттар аларды нурдан караңгылыкка, хидаяттан адашууга баштап, кырсыкка кулатат жана алар жаханнам отуна түшүп, ал жерде түбөлүк калышат.

«Аллах момундардын досу». Т.а. алардын жардамчысы, коргоочусу, мына бул аят сыяктуу:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾

«Албетте, Аллах ыйман келтиргендерди коргойт» [22:38]

Т.а. ар кандай жамандыктан Аллах Өзү баанек берет.

«Аларды караңгылыктан нурга алып чыгат». Аларды туура жолго хидаят кылат, изгиликке жеткирет, ыйманда бекем кылат, алар куфрга жана адашууга азгырылышпайт.

«Кафирлердин досу болсо»

«Тогуттар». Т.а. кафирлердин таянычы, коргоочусу тогуттар, инсан жана жин шайтандары. Алар адашууну жана жолдон азууну гана бекемдешет. «الطَّغُوتُ» сөзү лугатта муфрад да, жам да болуп

келет. Муфрад болуп келгенде көптүгү (طواغيت) болот. Ушул абалда көптүк болуп да колдонулат. Мисалы, ушул аятта ушундай көптүк маанисинде колдонулууда. Себеби (يُخْرِجُونَهُمْ) сөзү көптүк түрүндө келүүдө.

«يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلْمَةِ» *Алар кафирлерди нурдан*

караңгылыкка алып чыгышат». Т.а. аларды пакиза табиаттан куфрга буруп жиберешет. Киши таза табиат менен дүйнөгө келет. Эгер, ал өз абалына коюлса, Аллахка моюн сунган мусулман болот.

«يُولَدُ الْإِنْسَانُ عَلَى الْفِطْرَةِ وَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ أَوْ يَنْصَرَانِهِ أَوْ يَمَجْسَانِهِ»

«Инсан фитраты менен дүйнөгө келет. Ата-энеси аны яхудий, же насроний, же мажусий кылат».¹ Мына ушул пакиза табиат – нур. Кафирлердин достору болгон тогуттар аларды ушул нурдан адашууга жана кыйроого баштайт, карамүртөздүктү чырайлуу кылып көрсөтөт. Кафирлер болсо тогуттарга кулак салып, акыбетте тозок отунда түбөлүк калышат. Кандай гана жаман акыбет! □

⁽¹⁾ Бухарий: 1270. Муслим: 4803. Тирмизий: 2064.

«Нью-Йорк Таймс» гезити таанымал америкалык журналист Томас Фридмандын «Арабий 21» которгон макаласын жарыялады. Ал өз макаласында Жакынкы Чыгыштагы саясат негизи болгон жана жарым кылым же андан көбүрөөк доордо анын жолуна өкүмдарлык кылып келген негизги пайдубалдар кулаганы жөнүндө жазды. Ал баса белгилешинче «Жаңы Жакынкы Чыгыш пайда болот. Лекин, ал өткөн кылымдын токсонунчу жылдарында айрым кишилер элестеткен Жакынкы Чыгышка окшош болбойт». Макала автору мындай дейт: «Жаңы Жакынкы Чыгыш дипломаттардын аракети натыйжасында эмес, Твиттерде жана мемдерде иш-чаралар натыйжасында калыптанат. Анын калыптанышына терроризм эмес, жумушсуздук, жетекчилердин сарайларындагы эмес, көчөлөрдөгү тартипсиздик себеп болот. Анын пайда болушуна эркектерден көрө аялдар көбүрөөк түрткү болот. Чаң басылганда натыйжа кандай болорун эч ким билбейт».

Ушул мазмунда Фридман Жакынкы Чыгыштагы саясаттын беш пайдубалы кулашынан этият болууга чакырган:

Биринчи пайдубал: регион келечегин калыптандырууда узак убакыт маанилүү роль ойноп келген Кошмо Штаттардын ролу...

Экинчи пайдубал: Америка жана «Израилдин» жалгыз мамлекет куруу жолундагы аракетин негизделген тынчтык жараяны...

Үчүнчү пайдубал араб өкмөттөрүнө тиешелүү, эл мурун бул өкмөттөрдүн буйруктарын аткарып келген болсо, бирок, эми – жок...

Төртүнчү пайдубалдын кулашы – жергиликтүү өкмөттөр маалыматтар агымын көзөмөлдөй албай калышы...

Бешинчи пайдубал: эркек кишинин аялды башкаруу ролу же эркек киши аялды башкарып келген патриархалдык система кулап баратат.

Фридман айтат: «Эгер, турмуш куруу, мурас, ажырашуу жана балдарды өкүлдүккө алуу мыйзамдары өзгөрбөсө, аял киши эмгек базарында өз мүмкүнчүлүктөрүн таап алардан пайдалана албайт...». Ал мындай корутунду чыгарган: «Өкмөттөр, калк жана жарандык коом мекемелери ортосунда ыйгарым укуктар бөлүштүрүлүшү керек. Эгер, башкаруу маселесинде калк өз добушуна ээ болбосо, калктан кайраттуулукту талаб кыла албайсың. Жаңы Жакынкы Чыгышты туруктуу тартипсиздиктерге учуратпоого умтулуу зарыл». Фридман макаласын минтип бүтүрөт: «Проблема ушул, саясий чечимдер абдан кечигүүдө, эски маданий урф-адаттар дале терең тамыр жайып турганда саясий реформалар артка сүрүлүүдө».

Ал-Ваъй: макала автору жүз берип жаткан окуяларды Америка саясатынан алыстатууга канчалык урунбасын, бул макалада Америкача жаңы Жакынкы Чыгыш жөнүндө айтып жатат. Жаңы Жакынкы Чыгыш Америка көзөмөлү астындагы жана тартипсиздиктер орун албаган регионалдык түзүмдү курууга багытталат. Анда аял киши жана америкачыл коомдук уюмдар маанилүү роль ойнойт. Бул роль «терең тамыр жайган эски маданий урф-адаттарды өзгөртүүнү талаб кылат. Максат, мусулмандардын динини өзгөртүү жана саясий Исламды жок кылуу... Алар мусулмандарды кой үйүрүнө айлантууну каалашат... Бул алардын кылмышы. Бирок, андан да чоң кылмыш – мусулмандар арасында ушул анык куфр жолун кабыл алып, аларды ээрчиген уламалар жана кыймылдардын чыгышы. Лекин, Аллах аларды да, алардын жолдоочуларын да күзөтүп турат. Аллах Таала айтат:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا ۗ إِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«Кафир болгон кимселер үстөм келдик деп ойлошпосун, алар эч качан ажыз кыла алышпайт»